T.C

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

HÂKİMİYET-İ MİLLİYE VE ULUS GAZETELERİNDE İSMET İNÖNÜ'NÜN "İMAJININ CİLALANMASI" AÇISINDAN İNÖNÜ SAVAŞLARININ YILDÖNÜMLERİ

(1921-1950)

Hacer KOÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. İsmet ÜZEN

Çankırı-2020

T.C

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

HÂKİMİYET-İ MİLLİYE VE ULUS GAZETELERİNDE İSMET İNÖNÜ'NÜN "İMAJININ CİLALANMASI" AÇISINDAN İNÖNÜ SAVAŞLARININ YILDÖNÜMLERİ

(1921-1950)

Hacer KOÇ

ORCID: 0000-0003-0876-7102

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. İsmet ÜZEN

Çankırı-2020

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ v
TEZ KABUL VE ONAY vi
ÖNSÖZ vii
ÖZET ix
ABSTRACT x
KISALTMALAR xi

GİRİŞ 1

BÖLÜM 1 5
İNÖNÜ MUHAREBELERİ 5
1.1. Birinci İnönü Muharebesi (6 Ocak 1921) 5
1.2. Türk ve Yunan Harekât Planı 5
1.3. Birinci İnönü Muharebesinin Sonuçları 8
1.4. İkinci İnönü Muharebesinin Sebepleri 9
1.5. İkinci İnönü Muharebesi (23 Mart- 1Nisan) 10
1.6. Türk ve Yunan birliklerinin Durumu 10
1.7. İkinci İnönü Muharebesinin Sonuçları 13
1.9. Hâkimiyet-i Milliye 14

BÖLÜM 2 16
ATATÜRK DÖNEMİNDE İNÖNÜ ZAFERLERİNİN YILDÖNÜMLERİNİN HÂKİMİYETİ MİLLİYE VE ULUS GAZETELERİNDEKİ YANSIMALARI (1921-1938) 16
2.1. Dönemin Özelliği 16
2.3. İnönü Zaferlerinin Yıldönümlerinin Hâkimiyeti Milliye ve Ulus Gazetelerindeki Yansımaları (1921-1938) 18
1.10. İnönü Zaferlerinin Yıldönümlerinin Hâkimiyeti Milliye'de Yansımaları 18
2.2. Atatürk Döneminde İnönü Zaferleri yıldönümlerinin Hâkimiyeti Milliye Ve Ulus Gazetelerindeki Yansımaları Hakkında Genel Değerlendirme 28

BÖLÜM 3..... 30

MİLLİ ŞEF İSMET İNÖNÜ DÖNEMİNDE İNÖNÜ ZAFERLERİNİN YILDÖNÜMLERİNİN ULUS GAZETESİNDEKİ YANSIMALARI (1939-1945) 30

3.1. Dönemin Özelliği 30

3.3. İnönü Zaferlerinin Yıldönümlerinin Ulus Gazetelerindeki Yansımaları (1939-1945)..... 34

3.2. Milli Şef İsmet İnönü Döneminde İnönü Zaferlerinin Yıldönümlerinin Ulus Gazetelerindeki Yansımaları Hakkında Genel Değerlendirme 63

BÖLÜM 4..... 70

İSMET İNÖNÜ DÖNEMİNDE İNÖNÜ ZAFERLERİNİN YILDÖNÜMLERİNİN ULUS GAZETESİNDEKİ YANSIMALARI (1946-1950) 70

4.1. Dönemin Özelliği 70

4.3. İnönü Zaferlerinin Yıl dönümlerinin Hâkimiyeti Milliye ve Ulus Gazetelerindeki Yansımaları (1946-1950) 73

4.2. İsmet İnönü Döneminde İnönü Zaferlerinin Yıl dönümlerinin Hâkimiyeti Milliye Ve Ulus Gazetelerindeki Yansımaları Hakkında Genel Değerlendirme ... 85

SONUÇ..... 89

KAYNAKÇA 93

EKLER..... 98

ÖZGEÇMİŞ..... 101

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *"Hâkimiyet-i Milliye ve Ulus Gazetelerinde İsmet İnönü'nün "İmajının Cilalanması" Açısından İnönü Savaşlarının Yıl Dönümleri (1921-1950)"* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

21/09/2020

Hacer KOÇ

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hacer KOÇ tarafından hazırlanan "Hakimiyet-i Milliye ve Ulus Gazetelerinde İsmet İnönü'nün "İmajının Cilalanması" Açısından İnönü Savaşlarının Yıldönümleri" (1921-1950) başlıklı bu çalışma, *21.09.2020* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliğiyle* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *TARİH* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Prof. Dr. İSMET ÜZEN	İmza: ……..
Üye	: Doç. Dr. ERCAN ÇELEBİ	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi RECEP BÜYÜKTOLU	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 07/09/2020 tarih ve 2020/35 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Dr.Öğr.Üyesi Erol KARCI
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmada 1921-1950 yılları arsında Hâkimiyet-i Milliye ve Ulus gazetelerinde yer alan kutlama haberleri, İsmet İnönü'nün "imajının cilalanması açısından" adı geçen gazetelere konu oluş şekli incelenmiştir. Aynı zamanda dönemin genel incelemesi de yapılarak basının objektifliği de değerlendirilmiştir.

1921 yılından itibaren İsmet İnönü'nün Atatürk dönemi hükümeti ve 1938 yılından sonra Cumhurbaşkanlığı devamında Milli Şefliği ve çok partili hayat geçiş sürecinde yaşanan değişikliklerle beraber basının bu dönemler içerisinde göstermiş olduğu tavır İnönü Muharebeleri merkeze alınarak incelenmiştir.

Çalışmamızın amacı İnönü Muharebelerinin İsmet İnönü açısından bir reklam aracı gibi aktarılmasının dönemsel olarak göstermiş olduğu değişiklikleri incelemek ve etkilerini değerlendirmektir.

Çalışmamızın giriş bölümünde İnönü muharebeleri öncesi genel durum değerlendirmesi yapılmıştır.

Birinci Bölümde İnönü Muharebelerinin Askeri safhası ve ilgili gazetelerin tarihçesi hakkında bilgi verilmiştir. Tüm basını incelemek bu çalışmanın hacmini geniş tutacağından dolayı basından örnek olarak Hâkimiyeti Milliye ve onun devamı olan Ulus gazetesi seçilmiştir. Bu gazeteler çalışmamızın sınırlarını oluşturan dönemde hem CHP'nin hem de devletin resmi organı vazifesini görmeleri açısından dolayı örnek olarak seçilmiştir. Ardından 1939-1950 arasındaki yıllarda -iki bölüm halinde- İnönü döneminde anılan basının yıldönümlerinde yansımasındaki süreklilik ve değişim ve İnönü imajının oluşturulmasındaki rolü üzerinde durulmuştur

İkinci Bölümde 1921-1938 Atatürk Döneminin genel özelliği anlatılarak İnönü Muharebelerinin kutlama haberlerinin genel ve ayrıntılı değerlendirilmesi yapılmıştır.

Üçüncü bölümde 1939-1945 Milli Şef İsmet İnönü Döneminin genel karakteri anlatılarak İnönü Muharebelerinin kutlama haberleri genel ve ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Dördüncü Bölümde ise 1946-1950 yılları döneminin genel özellikleri ve İkinci Dünya savaşı ile gerilen Sovyet ilişkilerine değinilmiştir. İnönü Muharebelerinin kutlama haberleri genel ve ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamıza konu olan Hâkimiyet-i Milliye ve Ulus gazeteleri dışında birçok kitap, makale ve tezden faydalanılmıştır. Gazeteler Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Milli Kütüphane katalogları taranarak elde edilmiştir.

Çalışmanın gerçekleştirilmesinde başından sonuna kadar her adımda değerli bilgilerini benimle paylaşan, her zaman yapıcı ve yönlendirici yönüyle motive eden kıymetli danışman hocam sayın Prof. Dr. İsmet Üzen'e sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmanın her aşamasında motive ediciliği ve özellikle Osmanlıca gazetelerin transkripsiyon sürecinde büyük emekleri olan dostum Yüksel Kol'a ve her zaman yanımda olan desteğini bir an olsun esirgemeyen dostum Kübra Taşkın'a teşekkürü borç bilirim.

Hayatımın her aşamasında teşekkürlerin en büyüğünü borçlu olduğum aileme üzerimdeki emekleri için ve bu süreçte maddi manevi göstermiş oldukları özveri için özellikle annem ve kız kardeşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

21/09/2020

Hacer KOÇ

ÖZET

Tezin Başlığı: Hakimiyet-i Milliye ve Ulus Gazetelerinde İsmet İnönü'nün "İmajının Cilalanması" Açısından İnönü Savaşlarının Yıldönümleri (1921-1950)

Tezin Yazarı : Hacer Koç

Danışman : Prof. Dr. İsmet Üzen

Anabilim Dalı : Tarih

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Kabul Tarihi : 21.09.2020

Birinci Dünya savaşından yenik çıkan Osmanlı Devleti Mondros mütarekesini imzalamış ve devlet yeni bir sürece girmiştir. Bu süreçte Yunanların İzmir'i işgali ile başlayan Milli Mücadele dönemi Türklerin bağımsızlığını kazanmasıyla sonuçlanmıştır. Yunanların, İnönü zaferleri ile ilerlemesi durdurularak kesin zaferin temelleri atılmıştır. Bu dönemde halkın desteğini sağlamak ve kamuoyu oluşturmak için Mustafa Kemal Paşa tarafından çıkarılan Hâkimiyet-i Milliye aktif olarak kullanılmıştır. Bu gazete daha sonra Ulus adı ile yayına devam etmiştir. Çalışmamız bu iki gazete eksen alınarak hazırlanmıştır.

İnönü zaferlerinin kutlanış şekilleri ve gazetede yer alış şekli dönemsel olarak farklılık gösterse de her dönem basında yer almıştır. 1920'li yıllarda kutlanan İnönü zaferlerinin yıldönümleri halk ve devlet arasında bütünleştirici bir unsur olmuştur. Bu yıllarda yayınlanan yıl dönümü haberleri Türk bağımsızlığının simgesi rolündedir. Sonraki yıllarda genellikle yıldönümü olduğu bildirilerek zaferler hakkında makaleler yayınlanmıştır.

İsmet İnönü'nün Milli Şefliği ile doğru orantılı olarak 1940'lı yıllarda kutlama haberlerinin hacmi genişlemiş ve daha coşkulu kutlamalar yapılmıştır.

1939-1945 arsı döneme göre, 1945'te yeniden çok partili hayata geçiş sürecinde İnönü zaferlerinin gazetelerde yer alma oranında bir azalma görülmektedir.

Çalışmanın kapsadığı 1921 ve 1950 yılları aralığında Hâkimiyet-i Milliye ve onun devamı olan Ulus gazetesi incelenerek yıl dönümlerinin basına yansıma şekilleri ve dönemsel olarak gösterdiği değişiklikler değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İsmet İnönü, Hâkimiyet-i Milliye, Ulus, Basın.

ABSTRACT

Thesis Title : Anniversaries of the İnönü Wars in terms of 'Polishing of the Image' of the İsmet İnönü in the Turkish Press, "Hakimiyet-i Milliye" and the "Ulus" 1938-1950.

Author : Hacer Koç

Supervisor : Prof. Dr. İsmet Üzen

Department : Tarih

Thesis Type : Master's Thesis

Date : 21.09.2020

The Ottoman Empire, defeated by the First World War, signed the Armistice of Mudros and the Empire entered in the new process. In this process, the period of National Struggle that started with the occupation of Izmir by the Greek resulted in the independence of the Turks. The foundations of a definite victory laid with the Battles of Inonu by stopping the marches of the Greeks. In this period, Hakimiyet-i Milliye, which was issued by Mustafa Kemal Pasha, was actively used to gather the public support round and to form public opinion. This newspaper was renamed to *Ulus* later and continued its publication. This study is based on these two newspapers.

Even though, either the way of victory celebration of the Battles of Inonu or the way they appear in the press differ by periodically, they have appeared in the press every period. The anniversaries of the Battles of Inonu, celebrated in the 1920s, have been an integrating element between the public and the state. Anniversary news published in these years plays the role of symbols of Turkish independence. In the years that followed, articles on victories were published, usually marking an anniversary.

In line with İsmet İnönü's National Chief, the volume of the celebration news was expanded and made more enthusiastically in the 1940s.

Compared to the period between 1939 and 1945, there was a decrease in the rate of publishing of İnönü Victories in newspapers during the transition back to the multi-party system in 1945.

Hakimiyet-i Milliye and its successor, Ulus newspaper, between the years of 1921 and 1950 covered by the study, were examined and the way anniversaries were reflected in the press and their periodic changes, were evaluated.

Keywords: İsmet İnönü, Hâkimiyet-i Milliye, Ulus, Basın.

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.t.	Adı geçen tez
CHP	Cumhuriyet Halk Fırkası
Çev.	Çeviren
Der.	Derleyen
DP.	Demokrat Parti
Haz.	Hazırlayan
s.	Sayfa
ss.	Sayfa sayısı
TBMM.	Türkiye Büyük Millet Meclisi
vd.	ve diğerleri

GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşından mağlup ayrılan Osmanlı Devleti, Mondros Mütarekesi'ni imzalamak durumunda kalmıştır. Anlaşmanın maddelerine istinaden orduları terhis edilmiş, silahları elinden alınmış ve İtilaf devletleri İstanbul'un çeşitli yerlerini işgal ederek tramvay, liman, savunma, jandarma ve polis üzerinde denetim kurmuş ve anlaşmanın 7. Maddesine istinaden İtilaf devletleri bazı bölgeleri işgal etmeye başlamıştır.[1]

Diğer taraftan Anadolu'nun bu halini kendilerine fırsat bilen Yunanlar 5 Mayıs 1919'da Paris Barış konferansından çıkan kararla geçmişten beri 'Megola idea' hırslarını gerçekleştirmek için İtilaf Devletleri'nin de desteğini alarak 15 Mayıs 1919'da İzmir'e çıkarma yapmışlardır.[2]

İşgal sahasını genişleterek ilerleyen Yunan birliklerinin bir kısmı deniz yoluyla Ayvalık'a diğer kısmı İzmir'in kuzey kesimine, üçüncü kısım birlikler de doğu kesimine hareket etmiştir. Ayvalık'a asker çıkaran Yunan birlikleri, orada bulunun 172. Alay Kumandanı Kaymakam Ali Bey (Ali Çetinkaya) ve askerlerinin direnişi ile karşılaşmıştır. Diğer bölgelerde Ödemiş hariç hiçbir zorluk yaşamayan Yunan birlikleri hızlıca ilerlemiştir.[3]

Devamında, 27 Mayıs'ta Aydın'ı 28 Mayıs'ta Turgutlu'yu, 30 Mayıs'ta Tire'yi, 1 Haziran'da Ödemiş'i işgal etmiş ve bunları da Adagide ve Birgi'nin işgalleri izlemiştir. Böylece Haziran 1919'da 1.Yunan Tümeni İzmir ve çevresinde geniş bir sahayı işgal etmiş bulunuyordu.

Bir yanda bunlar yaşanırken İstanbul hükümeti durumu kabullenmiş görünmekle beraber 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşayı 9. Ordu Müfettişi olarak ve geniş yetkilerle Anadolu'ya göndermiştir. Osmanlı devletinin Mustafa Kemal Paşayı gönderirken ondan beklediği vazifeler: itilaf devletlerinin iddialarına göre Samsun ve çevresinde oluşan asayişsizliğe son verilmesi ve düzenin tekrar sağlaması, Ulusal

---

[1] Bernard Lewis*, Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çev: Metin Kıratlı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1993, s.240.
[2] Genelkurmay Başkanlığı, Türk İstiklal Harbi II. Cilt Batı Cephesi 1. Kısım, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1994, s.17.
[3] Kazım Özalp, *Milli Mücadele 1919-1922*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998, s.15.

direnişe engel olunması ve bölgede bulunan silah ve cephanelerin toplanılması bekleniyordu. Bu vazifelerin aksine Anadolu'daki direniş gücünün artması hedeflenerek mitingler düzenlenmiş halk bilinçlendirilmiştir. Mitingler devamında kongrelerle desteklenmiştir.[4]

Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları önce Amasya Genelgesini hazırlamış ardından milli bir heyet ile Erzurum ve Sivas'ta toplanarak alınan kararları ülke çapında gerçekleştirmek için önemli adımlar atılmıştır. Amasya'da yayımlanan genelge ile *"Millettin bağımsızlığını ve vatanın bütünlüğünü yine milletin azim ve kararının kurtaracağı*" tüm yurda duyurulmuş, bu doğrultuda her ilden üç delegenin Sivas'ta toplanılacak olan milli kongreye katılmaları istenmiştir. Damat Ferit Paşa'nın tüm engellemelerine rağmen toplanan kongre Erzurum'da alınan kararları Sivas kongresi ile bölgesellikten milli bir düzeye çıkarmıştır.

Sivas Kongresi kararları doğrultusunda dağınık halde bulunan direniş örgütlerinin Anadolu Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirilmesine ve merkezden yönetilmesine karar verilmiştir. Batı Anadolu'da Kuvayi Milli adıyla silahlı birlikler oluşturulmuş ve Ali Fuat Paşa'da Batı Anadolu Kuva-yı Milliye kumandanlığına tayin edilmiştir. Hazırlanan "Kuva-yı Milliye Talimatnamesi" ile Kuva-yı Milliye'nin yapısı, çalışma şekli ve hedefleri belirlenmiştir.[5]

Erzurum ve Sivas kongrelerinin ve Amasya Görüşmesi 'nin (22 Ekim 1919) bir başarısı olarak, 12 Ocak 1920'de Meclis-i Mebusan İstanbul'da açılmış ve Misak-ı Milli kararları onaylanmıştır. Bu gelişmelerden rahatsız olan İtilaf Devletleri 16 Mart'ta İstanbul'u resmen işgal etmiş ve Meclisi dağıtarak mebusların bir kısmını tutuklamıştır. 27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelmiş olan Heyet-i Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa 20 Nisan 1920'de bir tebliğ yayımlayarak Ankara'da bir meclis açılacağını duyurdu. Bu da 23 Nisan 1920'de gerçekleşti.[6]

İstanbul hükümeti bu gelişmeler karşısında bazı fetvalar çıkartarak halkı Ankara'daki yeni meclise karşı isyana sürüklemiş ve birçok bölgede diğer etkenlerin de katkısıyla

[4] Mehmet Kılıç, "Milli Mücadele Döneminin Siyasi ve Stratejik Açıdan Değerlendirilmesi", *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Mart 2019, S:3 s.51.
[5] Nuran Koltuk, Batı Anadolu'da Kuva-yı Milliye'nin Askeri ve Mali Kaynakları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s.55.
[6] Kemal Atatürk, Nutuk, Atatürk Araştırma Merkezi, 1995, s.295.

yeni meclise karşı bazı isyanlar başlamıştır. İsyanların boyutu çoğu zaman büyüyerek milli kuvvetleri güç durumda bırakmış ve aynı dönemde gelişen Yunan taarruzunun da Bursa-Uşak hattını ele geçirmesi ile sonuçlanmıştır.[7]

Yunan ileri harekâtının önlenmesi mevcut Kuva-yı Milliye birlikleri ile mümkün olamadığından TBMM'de alınan kararlar neticesinde Batı Cephesi ikiye ayrılarak kuzey kesimi batı cephesi adıyla İsmet (İnönü) Bey'in Güney kesimi de Refet (Bele) Bey'in komutasına verilmiştir. Böylece düzenli ordu çalışmalarının başlaması ve milis halinde savaşan birliklerin düzenli orduya katılarak disipline edilmesi istenmiştir. Bu kararın en büyük muhalifleri, Demirci Mehmet Efe ve Çerkez Ethem olmuştur.[8]

Demirci Mehmet Efe ilk başta onayladığı düzenli ordu fikrine karşılık daha sonra kararsız bir tutum sergileyerek meclis hükümetine karşı gelmiş, bu karşı gelişinden dolayı Demirci Mehmet Efe takibe alınmış ve etkisiz hale getirilmiştir.[9]

Çerkez Ethem sorunu ise barışçıl yollarla çözülmek istense de sonuç almak mümkün olmamıştır. Özellikle Yozgat ayaklanmasının bastırılmasından sonra kendilerini Türk ordusundaki en yetkin kişiler olarak görmeye başlayan Ethem ve kardeşleri düzenli ordu fikrine sonuna kadar muhalif olmuştur. Birçok meselede Ankara ile ters düşen Ethem ve kardeşleri son olarak düşman hattının gerisine çekilmiştir.[10]

Asi Çerkez Ethem ve kardeşleri İstiklal Mahkemeleri tarafından birinci dereceden suçlu bulunarak idamlarına karar verilmiştir. [11] Yunan harekâtının ilerleyişi sırasında Türk birliklerinin önemli bir kısmı Kütahya ve Gediz'de Çerkez Ethem ayaklanmasının bastırılması ile meşguldü Bursa ve Uşak taraflarında az miktarda

[7]Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Dönemi 23 Nisan 1920- 29 Ekim 1923 IV. Cilt I. Kısım 2. Baskı Türk İstiklal Harbi Özet Tarihi, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2001, s.432.
[8] Cevdet Küçük, " Milli Mücadele", *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2005, cilt.30, s.80.
[9]Genelkurmay Başkanlığı, Türk İstiklal Harbi II. Cilt Batı Cephesi 3. Kısım, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 1999, s.62.
[10]Fahri Belen, Askeri Siyasi ve Sosyal Yönleriyle Türk Kurtuluş Savaşı, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1973, s.272.
[11] Genelkurmay Başkanlığı, Türk İstiklal Harbi II. Cilt Batı Cephesi 3. Kısım, s.144.

birlik bırakılmıştı. Batı cephesi ileri kademesiyle Albay İsmet Bey'in, Güney kesimi ise Albay Refet Bey'in emrinde bulunuyordu.[12]

Güney Cephesi Karargâhı geri kademesi İkinci Numune Alayı ve 41. Tümen'den bir tabur Konya'da bulunuyordu, Ereğli, Karaman, Bozkır bölgesinde 7. Atlı Piyade Tümeninin teşkili için çalışmalara devam ediliyordu. 1921 Ocak ayına kadar Bursa Uşak hattına ilerleyen Yunan kuvvetleri 7 tümen ve 1 süvari tugayından ibaret idi.[13]

Yunanların taarruza başlamalarının sebepleri ise özellikle Yunanistan'da Venizelos tarafından kurulan yeni hükümetin iç ve dış siyasette güven kazanmasını sağlamak isteğidir. Ayrıca Yunan Başbakanı Venizelos liderliğindeki ilk Yunan taarruzunun Anadolu'da ciddi bir bölgeyi ele geçirerek Birinci dünya savaşından yenik çıkan Osmanlı devletinden pay koparma isteği önemli bir yer tutmaktadır.[14] Yunan Kralı Konstantin de meclis konuşmasında Türklere karşı harbe devam edeceklerini duyurmuş ve fiilen bunu gerçekleştirmek durumunda kalmıştır. Sabahattin Selek'e göre, Kral Konstantin aynı zamanda halkını ve Venizelos'u destekleyen İngiltere Başbakanı Lyod George ile Fransa Başbakanı Clemenceau'nun desteğini kazanmak istiyordu ve bu da Türklere karşı başlatılan harbin devamı ile sağlanıyordu.[15]

Bu ortamda Çerkes Ethem ve kardeşlerinin isyan etmiş olmaları Yunan lehine bir ortam oluşturmuş ve Türk birlikleri iki hat arasında kritik bir durumda kalmıştır. [16]

Yeni kurulmakta olan Türk düzenli ordusunun yok edilmesi, meclis hükümetinin savunma gücü ve azmini yıkmak için Anadolu'daki istikrarsız ortamdan yararlanmak istemişlerdi.[17]

[12] Genelkurmay Başkanlığı, II. Cilt 3. Kısım, a.g.e., s.145-148; Fahri Belen, a.g.e., s. 274.
[13] Genelkurmay Başkanlığı, II Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.147-148.
[14] Sabahattin Selek, Anadolu İhtilali, Burçak Yayınevi, İstanbul 1968, s. 460.
[15] Sabahattin Selek, a.g.e., s.462-463.
[16] Genelkurmay Başkanlığı, II Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.148-149.
[17] Genelkurmay Başkanlığı, II Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.149.

BÖLÜM 1

İNÖNÜ MUHAREBELERİ

1.1. Birinci İnönü Muharebesi (6 Ocak 1921)

1.2. Türk ve Yunan Harekât Planı

Milli ordunun kuruluşunu tamamlamaya çalışan TBMM bir yandan da iç isyanların bastırılması için uğraşıyordu. Milli Ordunun kurulması 18 Haziran 1920'de Garp Cephesinin kurulmasıyla tamamlanmış. Milli Ordu'nun emirlerine uymak istemeyen ÇErkes Ethem'in isyan etmesi Yunanların ileri harekâta başlamalarına zemin hazırlamıştı.[18] 6 Ocak 1921'de mevzilerinden çıkarak Anadolu içlerine ilerleyen Yunanlar muharebeyi başlatmıştır.

Yunan taarruzundan önce Çerkes Ethem'e karşı yapılacak olan harekât planı değiştirilerek Yunan hareketine göre tertip alınmıştı. Buna göre Çerkes Ethem'e karşı yürütülen hareket geçici olarak durdurularak 11. Tümen hızla İnönü mevkiine hareket edecek diğer birliklerden de kuvvet sağlanarak onlar da İnönü mevkiine taşınacak ve İnönü mevziinde bir savunma hattı oluşturulacaktır. 61. ve 1. Tümen Çerkez Ethem'e karşı Gediz kesiminde oyalama yaparak Kütahya bölgesinde savunmaya geçecektir. Bu sırada 126. Alay Yunanları İnegöl kesiminde oyalayarak diğer birliklerin İnönü mevziine ulaşmasını sağlayacaktı. [19]

İnönü Mevzi Savunma Planına göre, demiryolunun kuzey kesimi 24. Tümen, güney kesimi de 11. Tümen ile savunulacaktı. Güney kesiminde harekât gerçekleşmediği takdirde Güney kesimi süvarileri Ankara istikametini kapatacak ve Ethem'in taarruzlarına karşılık verecekti. [20]

Yunan harekât planının ana fikri toplanmakta olan Türk birliklerinin toplanmalarını engellemek ve bölgede bulunan demiryollarını, köprülerini ve harp gereçlerini tahrip

[18] Abdullah Mehmet Çay, Cepheler ve Muharebeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı , Ankara 2009. S.5.
[19] Genelkurmay Başkanlığı, Türk İstiklal Harbi II. Cilt Batı Cephesi 3. Kısım, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 1999, s.150.
[20] Genelkurmay Başkanlığı, II Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.150.

etmektir. Harekât Bozüyük-Bilecik demiryoluna ve İnönü'ye kadar ilerleyerek devam edecekti.[21]

Yunanlar 6 Ocak 1921'de Batı ve Güney cephelerinden harekâta başlamıştı. 28. ve 30. Piyade alayları ve beraberindeki bir süvari alayı, dağ topçu grubu, iki sahra bataryası ile Yenişehir tarafına devam etti. Güneyden ise farklı birliklerle beraber Aksu-İnegöl, Dimboz-Halhalca- Kozluca istikametinden yürüyüşe geçtiler. Yenişehir tarafında Menteşe'deki Türk süvari bölüğüne taarruzda bulunmuş ve Menteşe'yi işgal etmişlerdi.[22]

Yunan ileri harekâtı üç ayrı koldan devam etmiş ve bu yürüyüşün devamında İnönü önlerinde birleşmişlerdir. İnönü önlerine gelmeleri üç gün sürmüş ve karşılarında zayıf oyalama birlikleri bulunduğu için fazla güçlük çekmemişlerdir.

Türk tarafında ise, Bolu'da yeni bir tümen kurularak hem Ankara'nın güvenliği sağlanacak hem de Yunanlar taarruza geçerse karşılamak için Eskişehir-Ankara demiryolu üzerine Beylikahır'a gönderilecekti. Aynı sebeplerden ötürü bir tümen de Ankara, Çorum, Yozgat etrafında kurulmaya çalışılıyordu. Alınan tedbirlerden ötürü Albay İsmet Bey ilk olarak Ethem'e karşı girişilen harekâttan başarıyla çıkmayı umuyordu ancak 6 Ocak'ta Yunanların taarruza geçtiği haberini alınca Albay Refet Bey ile görüşerek Ethem harekâtına ertelemişlerdir. Gediz etrafında toplanan Türk birliklerini Yunan kuvvetlerini karşılamak üzere cephelerine göndermeyi kararlaştırmışlardır. Güney cephesi birliklerinin İnönü mevzilerine ulaşması bir günü bulurken Batı Cephesi birlikleri ancak dört günde ulaşabilmişti. Mevziiye geç kalınacağı anlaşılınca Türk Genelkurmayı tarafından Eskişehir-Ankara demiryolu üzerindeki Beylikahır'daki tümene İnönü mevziini savunması emri verildi ve Çerkes Ethem'in karşısındaki kuvvetler azaltılarak çoğu İnönü'ye sevk edildi.[23]

Birlikler 10 Ocak 1921'de İnönü mevziinde toplandı. 4, 11 ve 24. Tümenlerden oluşan Türk birlikleri 8500 asker, 550 tüfek, 47 makineli tüfek ve 28 toptu. İnönü

[21] Genelkurmay Başkanlığı, II Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.150-151.
[22] Genelkurmay Başkanlığı, II Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.161.
[23]Genelkurmay Başkanlığı, II Cilt, 3.Kısım a.g.e., s.168.

mevzii gerisinde ise Batı Cephesi karargâhı 174. Alay'ın ikinci ve üçüncü taburları demiryolu ile İnönü'ye gelmek üzere yolda bulunuyordu.[24]

Düşman birlikleri üç kol halinde Pazarcık istikametine doğru ilerlemesini sürdürüyordu ve Karaköy düşman tarafından işgal edilmişti. Bu durum karşısında 24. Tümen Bozüyük'ün doğusunda bulunan Çepni mıntıkasına çekilme emri verildi. 7 Ocak sabahı iki piyade alayı, bir süvari alayı ve üç top bataryası ile Köprühisar ve İnegöl'e taarruz ettiği, Köprühisar'a yapılan taarruzun geri püskürtüldüğü, İnegöl'ün de zor da olsa korunduğu bildirilmiştir. [25]

Albay İsmet Bey'in bildirdiği rapora göre 8-9 Ocak gecesinin sakin geçtiği ve düşmanın Karaköy'den daha güneye ilerleyemediği bildirilmiştir. 10 Ocak tarihinde İnönü'den Muharebeyi komuta eden İsmet Bey Tümenlere yolladığı emirler doğrultusunda bölgeyi tamamen kontrol altına almıştır. Bağlı birlikler düşmanın hareket noktalarına ve demiryolu hattına mevzilendirilmiştir.[26]

Batı Cephesi Komutanı Albay İsmet Bey'in 11 Ocak 1921 tarihli raporunda 9-10 Ocak tarihlerinde şiddetli geçen muharebelerde düşmanın önemli kaybının olduğunu ve geri çekilmeye başladığını bildirerek düşmanın hareketi hakkında keşif çalışmalarının sürdürüldüğünü duyurmuştur.

12 Ocak günü Gündüzbey'i terk ederek geri çekilmeye başlayan düşman birlikleri söğüt istikametine doğru çekilmeyi sürdürmüştür. Keşif raporlarına göre düşmanın geri çekilirken Bilecik ve Karaköy istasyonlarını yaktığı öğrenilmiştir.[27]

Genelkurmay Başkanı Vekili Fevzi Paşa tarafından, Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve bütün vekaletlere gönderilen 11 Ocak 1921 tarihli telgrafta muharebe hakkında şu bilgiler verilmiştir. *"6 Ocak 1921'de Yenişehir ve İnegöl istikametinden başlayarak çeşitli şiddet ve aşamalarla İnönü mevzilerimize kadar uzanan düşman taarruzu, 9 ve 10 Ocak 1921'de Savcıbey-Akpınar-Karaağaç genel hattında meydana gelen çok şiddetli ve devamlı meydan muharebesinden sonra birliklerimizin kahramanca karşı koymaları ve müdafaaları karşısında durmuş ve*

[24] Genelkurmay Başkanlığı, II Cilt, 3.Kısım a.g.e., s.194.
[25] Hüsnü Özlü, Harp Raporlarına göre Birinci İnönü Muharebesi'nin Analizi, Atatürk Araştırma Merkezi, S:26, Mart 2012, s.33.
[26] Özlü, a.g.m., s.33.
[27] Özlü, a.g.m., s.39.

10/11 Ocak 1921 gecesi düşman taarruzdan vazgeçerek hızla geri çekilmeye başlamıştır."[28]

6 Ocak 1921'den 12 Ocak 1921'e kadar devam eden Birinci İnönü Muharebesinde Türk kayıplar; 4 subay, 117 er şehit, 12 subay 85 er yaralı; 5 subay 29 er esir kayıp, toplam 252 insan kayıp verilmiştir. Yunan kayıpları ise 8 subay ve 49 er ölü, 9 subay ve 145 er yaralı, toplamda 211 olarak tespit edilmiştir.[29]

1.3. Birinci İnönü Muharebesinin Sonuçları

Muharebenin kazanılmasından sonra TBMM Başkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün, Genelkurmay Başkanı ve Batı Cephesi Komutanı İsmet Bey'e 12 Ocak tarihinde gönderdiği telgrafta İnönü Zaferini şu şekilde tebrik etmiştir:

> *"İnönü Meydan Muharebesi'nde Batı Cephesi birliklerinin uğurlu ve üstün komutanız altında kazandıkları kesin zaferden dolayı size ve kahraman ordumuzun bütün komutanlarıyla subay ve erlerine Büyük Millet Meclisi'nin en içten tebriklerini sunar ve bu zaferin, kutsal topraklarımızı düşman istilasından tamamen kurtaracak olan kesin zafere hayırlı bir başlangıç olmasını Allah'tan dilerim. Bu tebriklerimin ordunun bütün er ve subaylarına tebliğini rica ederim." Mustafa Kemal'in bu mesajına İsmet Bey şu karşılığı vermiştir. "Allah'ın yardımıyla İnönü Meydan Muharebesi'nin kazanılmasından dolayı Büyük Millet Meclisi'nin kalbi tebrik ve temennileri ordunun bütün er ve subaylarını şereflendirmiştir. Tam bağımsızlığın kazanılması vazifesini üstlenmiş olan Büyük Millet Meclisi'ne kayıtsız şartsız bağlılıktan aldığı manevi güç ile kutsal topraklarımızın kurtarılması görevini yerine getireceğine ordunun tam olarak inandığını arz ederim"*[30]

Aydemire'e göre Türkler Yunan birlikleri karşısında az sayıdaki birlikleri ve kötü durumdaki vaziyeti ile en verimli sonuca ulaşmıştır[31]. Bu başarı ile TBMM'nin içeride ve dışarıda tanınması sağlanarak Türk kuvvetlerinin savaş gücü ispatlanmıştır. Muharebenin kazanılması ise yeni kurulan Türk devletine karşı olan

[28] Özlü, a.g.m., s.39.
[29] Genelkurmay Başkanlığı II. Cilt, 3. Kısım, a.g.e., s.246.
[30] Özlü, a.g.m., s.42.
[31] Şevket Süreyya Aydemir, İkinci Adam 1884-1938, Cilt 2, Remzi Kitapevi, İstanbul 1993, s.171.

isyan hareketlerinin kesilmesini sağlamıştır. Ankara hükümetinin İstanbul hükümeti karşısında üstünlüğü sağlanmış, yeni kurulan orduya karşı güven kazanılmıştır.[32]

Albay İsmet Bey'e göre Birinci İnönü Muharebesi ile Milli mücadelenin gerçek askeri safhasına girilmiştir. Düzenli ordu için ortaya konan fikirlerin haklılığı ispat edilmiştir. Albay İsmet Bey, Birinci İnönü Muharebesinin askeri bakımdan "mütevazı ölçüde bir muharebe" olduğunu savunmaktadır. Ayrıca, Yunanların hazırlığı yetersiz taarruzu sonucu ilerleyememeleri ve ilerlediklerinde kendileri için daha tehlikeli bir durum oluşturacağını düşünerek geri çekilmelerinden ibarettir demiştir.[33]

Muharebenin başka bir sonucu da, Ankara Hükümeti İtilaf Devletleri tarafından ilk defa bir konferansa davet edilmiştir. 21 Şubat günü toplanan Londra Konferansından barış adına bir karar çıkmadığı gibi Yunan hükümetinin savaşması ve desteklenmesi için gizli görüşmeler yapılmıştır.[34]

Konferanstan çıkan genel görüş Lyod George'un Türk-Yunan harbinin devam etmesinden yana olduğu ve bu konuda Yunanistan'ı destekleyeceğidir. Londra Konferansı Batılı devletlerin Ankara hükümetiyle yaptığı ilk resmi ve siyasi görüşmedir. Konferansta Sevr anlaşmasının üzerinde bazı değişiklikler yapılarak Ankara Hükümetine kabul ettirme girişimine rağmen anlaşma kabul olunmamış ve konferanstan bir sonuç çıkmamıştır. Temsilciler henüz yoldayken Yunan birlikleri taarruza geçerek ikinci bir taarruzu başlatmışlardır.[35]

1.4. İkinci İnönü Muharebesinin Sebepleri

Birinci İnönü muhaberesi ile itibar kaybı yaşayan Yunanlar ikinci bir taarruzla bu kötü görüntüyü değiştirmek ve saygınlığını geri kazanmak istiyordu. Barış için toplanılan Londra konferansında bir çözüm çıkmayınca sorunun çözümü cepheye kalmıştır.[36]

[32] Genelkurmay Başkanlığı, II. Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.246
[33] İsmet İnönü, Hatıralar, Bilgi Yayınevi, Ankara 2014, s.233-235.
[34] Sabahattin Selek, a.g.e., s.534.
[35]Selek, a.g.s., s.547.
[36] Selek, a.g.e., s.558.

İngilizlere bağlıklarını ispat eden Yunanlar tekrar onların desteğini kazanmış ve İngilizlerin himayesine girmişti. İngilizlerin de bu esnada yeni kurulmakta olan Ankara Hükümetini henüz bu aşamadayken yok etmek istemesi de Yunanları desteklemek için yeterli bir sebepti. Türk ordusu beklediği taarruza Birinci İnönü Muharebesinden beri hazırlık yapıyor ve bu da Yunan Hükümetini endişelendiriyordu Türk ordusunu hazırlıksız yakalamak istiyor bu sebeple bir an evvel taarruz planlıyordu.[37]

1.5. İkinci İnönü Muharebesi (23 Mart- 1Nisan)

1.6. Türk ve Yunan birliklerinin Durumu

Batı cephesi komutanlığı 1. 11. 24. ve 61. Piyade Tümenleri ile 3. Süvari Tümeni ve 5. Süvari alayından oluşuyordu. Batı cephesi kuvvetlerinin durumu ise: 13.068 tüfek, 96 ağır ve 16 hafif makineli tüfek, 39 çeşitli top, 1500 kılıç ve iki uçak, asker sayısı ise 1151 subay, 24.936 er, hayvan sayısı ise 6320 idi.[38]

Güney Cephesi Komutanlığı ise, 23. ve 57. piyade tümenleri ile 4. 8. ve 41. piyade; 1. 2. ve 4. Süvari tümenlerinden oluşuyordu. Cephe kuvvetlerinin sayısı ise: 22.225 Tüfek, 143 ağır ve 24 hafif makineli tüfek, 69 çeşitli top, 2000 kılıç ve iki uçaktan ibarettir. Asker sayısı ise 287 subay 6368 er kadardı.[39]

Yunan ve Türk Birliklerinin batı hareket alanındaki Türk kuvvetleriyle Batı ve Güney Cephesi Komutanlıkları, Yunanların Küçük Asya Ordusu'nun kuvveti genel olarak: 41.550 tüfek, 720 ağır makinalı tüfek, 3134 hafif makinalı tüfek, 3100 kılıç, 220 top. Türk ordusunun ise: 34.175 tüfek, 235 ağır makinalı tüfek, 55 hafif makinalı tüfek, 3500 kılıç, 104 top olarak kayıtlara geçmiştir.[40]

Yunan ordusunun silah ve cephane bakımından üstünlüğünü göz önüne alan Türk Ordusunun hareket planı savunma esasına bağlı idi. Buna bağlı olarak Bursa-Eskişehir ve Uşak-Afyonkarahisar istikameti üzerindeki İnönü ve Dumlupınar mevzilerini daha iyi bir duruma getirmeye çalışılmıştır. Yunan asıl taarruzunun

[37] Genelkurmay Başkanlığı, II. Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.277.
[38] Genelkurmay Başkanlığı, II. Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.271.
[39] Genelkurmay Başkanlığı, II. Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.271.
[40] Genelkurmay Başkanlığı, II Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.276.

kuzeyden geleceği kabul edilmiş ve kuzeyden yapılacak olan taarruza ek olarak Afyonkarahisar yönünde bir Yunan taarruzunun gelmesi de ön görülüyordu.[41]

Yunan taarruzunun kuzeyden gelmesi halinde İnönü mevziinde mutlak savunma yaparak Kütahya bölgesinde güney cephesi birlikleri Dodurga ve Domaniç doğrultusunda kullanılacak ve güney cephesinden iki piyade tümeni daha İnönü'ye alınarak Kocaeli grubu ile de Yunanların cepheden kuvvet eksiltmesine müsaade edilmeyecekti.[42]

Türk birliklerinin çoğunun Eskişehir'de toplandığı haberini alan Yunanlar demir ve karayollarının kilit noktası olan Eskişehir istikametinin önemi göz önüne alınarak hazırlanan Yunan hareket planına göre taarruz 3. ve 1. kolorduların koordinasyonu ile Eskişehir istikametinde yapılacaktı. Üçüncü kolordunun Bursa'dan hareket ederek Eskişehir de bulunan Türk birliklerine saldıracaktı. Bu sırada 1. kolordu ise Uşaktan hareket ederek Kütahya üzerinden Türk birliklerine taarruza geçecekti.

İlk hareket planları bu şekilde olan Yunanlar daha sonra başka bir planla saldırmayı hedeflemiş. Buna göre üçüncü kolordu Eskişehir yönünü 1. kolordu ise Afyonkarahisar yönüne taarruz yapacaktı.[43]

Türk harekât planı: muhtemel Yunan saldırısının Bursa'dan Eskişehir bölgesine veya Uşak'tan Afyon bölgesine doğru olması durumunda daha mühim olan Eskişehir-Ankara yönüne önem verilecek ve kuvvetlerin büyük bir kısmı o yönde kullanılacaktı. Böylece Yunan saldırılarının kuzeye sarkmaları engellenecekti. Savunma hattı ise ilk muharebede olduğu gibi İnönü mevzilerinde tutulacaktı.[44] Hazırlıklar devam ederken, Batı Cephesi birliklerine güney ve Kocaeli gruplarından birlik takviyesi yapılsa da Yunan kuvvetleri Türk kuvvetlerine kıyasla daha üstün durumdadır.[45]

[41] Genelkurmay Başkanlığı, II. Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.300.
[42] Genelkurmay Başkanlığı, II. Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.300-301.
[43] Genelkurmay Başkanlığı, II. Cilt, 3.Kısım, a.g.e., s.302.
[44] Selek, a.g.e., s.560.
[45] Selek, a.g.e., s.561.

Yunanlar Birinci İnönü muharebesinde olduğu gibi 23 Mart 1921'de Eskişehir ve Afyonkarahisar yönünden ilerlediler.[46] Bursa yönünden ilerleyen birlikler iki ayrı grup halinde Eskişehir'den İnönü mevzilerine yaklaşmaktaydı. Uşak tarafından ilerleyen Yunan birlikleri de Afyon'u hedef almış ve Dumlupınar mevzilerine kadar gelmiş ve ileri harekâta devam etmiştir.[47]

Bursa bölgesinden ilerleyen Yunan birlikleri 28 Mart günü İnönü önlerine gelmişler ve sabahında beş gün sürecek olan kanlı çarpışmalar başlamıştır.[48] Düşman saldırıları yoğun baskı ile devam ederken İnönü'de olan Batı Cephesi karargâhı Eskişehir taraflarındaki Çukurhisar'a taşınarak güvenli konuma alınmıştır.[49]

Yunan birliklerinin amacı sağ kanattan ilerleyerek Eskişehir yönünü kapatmak ve Türk birliklerini zor duruma sokmaktı. Bu esnada yoğun çarpışmalar sonucu bazı önemli tepeleri ele geçiren Yunan birlikleri kısa zamanda geri püskürtülerek tepeler tekrar Türk birliklerinin kontrolüne geçmiştir.[50]

31 Mart günü Yunan birlikleri başarısızlığa uğrayarak Bursa istikametinde geri çekilmeye başlamıştı. 31 Mart günü keşif için gönderilen birlikler Metristepe'yi boş bulmuşlar, Gündüzbey'deki düşman birlikleri de geriye atılmıştı.[51] Geri çekilen Yunan birlikleri takip edilmiş ve 4 Nisan günü Bursa doğusundaki mevzilerine yerleşen Yunanları takip hareketi son bulmuştur. [52]

Muharebe sonrası iki taraf da ciddi zayiat vermiştir. Türk birliklerinin zayiatı şu şekildedir: 44 subay şehit, 102'si yaralı 4'ü esir, 2 subay esir 4 subay da firar etmiştir. Erlerden ise: 637 şehit, 1720'si yaralı, 2 esir, 1359 kayıp, 1076 firardır. Firar eden kaçaklar yakalandıkları sırada kurşuna dizilerek infaz edilmiştir.

Yunan ordusunun zayiatı ise kaynaklara göre farklılık göstermektedir. Örneğin, Yunan askeri ansiklopedisine göre 1. Yunan Kolordusunun kaybı; 1 Subay, 32 er ölü; 15 Subay, 131 er yaralı iken, General Kondilis'in kitabında ise kayıp sayısı 11

[46] Rahmi Apak, Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 1988, s.223.
[47] Selek, a.g.e., s.562.
[48] Selek, a.g.e., s.562
[49] Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam Cilt 2, Remzi Kitabevi, İstanbul 1966, s.437.
[50] Aydemir, a.g.e., 438.
[51] Belen, a.g.e., s.314.
[52] Apak, a.g.e., s.226; Belen A.g.e., s. 315-316.

subay, 222 er ölü; 51 subay, 660 er yaralı gösterilmektedir. 3. Yunan Kolordusu'nun kaybı ise 53 subay, 669 er ölü; 149 subay, 2478 er yaralı ; 9 subay, 194 er kayıp, toplam olarak bu kolordunun muharebe kaybı 311 subay ve 4248 er idi. General Kondilis'in kitabında ise bu muharebedeki kayıp sayısı 360 subay, 4920 er olarak gösterilmiştir.[53]

1.7. İkinci İnönü Muharebesinin Sonuçları

İkinci İnönü muharebesinden istediğini alamadan ayrılan Yunan ordusu İngilizler için de hayal kırıklığı oluşturmuştur. Muharebe sonrasında Malta'da esir tutulan Türklerden 59 kişi İngilizler tarafından aynı yıl serbest bırakılırken, 1 Haziran 1921'de İtalyanlar kendi istekleri ile Anadolu'dan çekilmiştir.[54]

İngilizler ve Fransızlardan Ankara hükümeti ve Mustafa Kemal ile görüşme talebi gelmiş. Fransızlar 21 Haziranda Zonguldak'tan çekilmiştir. İnönü Muharebelerinin başarıyla sonuçlanması Milli Orduyu gereksiz gören, çete harpleri ile zaferi kazanacağını zanneden grupların tezleri de çürütülmüş oldu.[55] İkinci İnönü zaferi memlekette büyük sevinç gösterileri ile kutlanmıştır.[56]

Mustafa Kemal Paşa da İsmet Paşaya gönderdiği telgrafta İkinci İnönü Muharebesini şu şekilde kutluyordu:

> *"İnönü Muharebe Meydanında Metristepe'de Garp Cephesi Kumandanı ve Büyük Erkânıharbiye Reisi İsmet Paşa'ya:*
>
> *Bütün tarih-i âlemde, sizin İnönü meydan muharebelerinde deruhde ettiğiniz vazife kadar ağır bir vazife deruhde etmiş kumandanlar enderdir. Milletimizin istiklâl ve hayatı, dâhiyâne idareniz altında şerefle vazifelerini gören kumanda ve silâh arkadaşlarınızın kalb ve hamiyetine büyük emniyetle*

[53]Genelkurmay Başkanlığı, II.Cilt 3. Kısım, a.g.e., s.512.
[54]Mesut Çapa, "Sakarya Savaşından Sonra İmzalanan Türk-İngiliz Esir Mübadelesi Anlaşmasının Uygulanması ve Belgeler", Atatürk Yolu Dergisi, 1/3, (1989) 399-418; Rahmi Doğanay, "Milli Mücadele'de Türk-İngiliz Esir Değişimi", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 10 Sayı: 1, Sayfa: 69-78.
[55]Şevket Süreyya Aydemir, İkinci Adam 1884-1938, Cilt 2, Remzi Kitapevi, İstanbul 1993, s.176.
[56] Selek, a.g.e., s.570.

istinâd ediyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil milletin makûs tâli'ini de yendiniz. İstilâ altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün müntehalarına kadar zaferinizi tes'îd ediyor. Düşmanın hırs-ı istilâsı, azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak hurdahaş oldu.

Namınızı, tarihin kitabe-i mefâhirine kaydeden ve bütün milleti hakkınızda ebedî minnet ve şükrana sevk eden büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir meydan-ı şeref seyrettirdiği kadar milletimiz ve kendiniz için şaşaa-i i'tilâ ile dolu bir ufk-ı istikbâle de nâzır ve hâkim olduğunu söylemek isterim."[57]

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Türk milletinin makûs talihi henüz yenilmemişti ama talihinin dönüm noktası olduğu bir gerçekti. İkinci İnönü Muharebesinden sonra da Yunan taarruzu devam edecek ama bir sonuç alamadan mağlup olarak Anadolu ve Trakya'dan ayrılacaktır.

1.9. Hâkimiyet-i Milliye

Hâkimiyet-i Milliye, haftada iki gün Ankara Vilayet Matbaasında yayınlanmıştır. Heyet-i temsiliye sıfatı ile Mustafa Kemal Paşa, tasarladığı ve adını koyduğu gazetenin tüm işleri ile yakından ilgilenmiştir. Gazetenin amacı, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyet'inin kararlarından milleti haberdar etmek ve halkın İstiklal Mücadelesine desteğini sağlamaktır. İlk sayısı 10 Ocak 1920 günü Mustafa Kemal Paşa'nın başyazısı ile çıkarılmıştır. Gazetenin başlığı altında şu cümle yer almıştır: *"Mesleği Milletin iradesini hâkim kılmaktır".*[58] Gazetenin her nüshasından 700 adedi tedbirler de alınarak İstanbul'a gönderilmiştir. Gazetelerin Ayan ve Mebuslar meclisinin mensuplarına ve halka ulaştırılması amaçlanmıştır. İmzasız çıkan tüm yazıların Mustafa Kemal Paşa'ya ait olduğu düşünülmektedir. Gazete Ankara'da başlatılan ulusal bağımsızlık hareketinin kararlı ve güçlü bir hareket

[57] Kemal Atatürk, Nutuk, Atatürk Araştırma Merkezi, s.394.
[58] Yücel Özkaya, " Hâkimiyet-i Milliye", *İslam Ansiklopedisi,* 1997, s.201.

olduğunu aşılamayı hedeflemiştir. Halkın güveni ve desteğini kazanmak amacıyla Anadolu hareketinin amacını ve işleyişini ayrıntılı biçimde konu edinmiştir.[59] İşgal kuvvetlerinin İstanbul'daki bazı gazeteleri kullanarak propaganda yapmasının karşısında Hâkimiyeti Milliye, Milli Mücadeleyi savunan yayın organı görevi üstlenmiştir.

İşgaller karşısında çaresiz ve moralsiz olan halk, kazanılan zaferler ile meydanlarda toplanarak kutlamalar yapmış ve askere destek olmuştur. Basında çıkan her zafer haberi karşısında coşkulanan halk telgraflar çekerek destek mesajları göndermiştir. Silahaltına alınacaklar için büyük şenlikler yapılarak, kutlamalarla davul zurna eşliğinde bir bayram havası içinde alımlar yapılmış, halk desteği de her zaferden sonra biraz daha artmıştır.[60]

Milli Mücadele devam ederken aktif rol oynayan basın bu yıllarda halkı bir araya getiren ve mücadeleye katkısını sağlayan bütünleştirici bir unsur olmuştur. Kurulmakta olan hükümetin meşruluğunu ve haklılığını savunan bir yayın organı görevi üstlenmiştir. Bağımsızlık fikrinin benimsenmesinde ve buna destek verilmesinde kamuoyu oluşturulmak için Milli Mücadele döneminde basın aktif olarak kullanılmıştır. Basının bu amaçla kullanılmasına destek veren ve yakından ilgilenen Mustafa Kemal, tüm basın faaliyetlerini yakından takip ederek politikalarının oluşturulmasında da etkili olmuştur.[61]

Gazete cumhuriyetin ilanından sonra da CHP'nin yayın organı olarak yayın hayatına devam etmiştir. 1 Aralık 1928 Tarihinden sonra Latin harfleri ile yayımlanan gazetenin ismi 1935 tarihinden sonra Ulus olarak değiştirilmiştir.

[59] U.Nalcıoğlu, a.g.e., s.257.
[60]Hüseyin Doğramacıoğlu, Hâkimiyet-i Milliye Gazetesinin Üzerine Bir inceleme, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2007, s.20-21.
[61] U.Nalcıoğlu, a.g.e., s.257.

BÖLÜM 2

ATATÜRK DÖNEMİNDE İNÖNÜ ZAFERLERİNİN YILDÖNÜMLERİNİN HÂKİMİYETİ MİLLİYE VE ULUS GAZETELERİNDEKİ YANSIMALARI (1921-1938)

2.1. Dönemin Özelliği

Savaş sürecinde güçler birliğine bağlı olağanüstü yetkilere sahip olan TBMM farklı siyasal görüşleri de bünyesinde barındırıyordu. Birinci Grup ve İkinci Grup olarak bölünen TBMM'de Birinci Grup'un lideri Mustafa Kemal Paşadır. İkinci Grup'un ise tek bir lideri yoktur. 1923'te Cumhuriyetin İlanından sonra Halifelik de 3 Mart 1924'te kaldırılmıştır. Aynı gün Şeriye ve Evkaf Vekâleti kaldırılarak Diyanet İşleri Başkanlığı kuruldu. Bu sırada Halk Partisi içinden ayrılan Kazım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy, Rauf Orbay, Adnan Adıvar, Refet Bele, İsmail Canbulat ve bazı milletvekilleri 17 Kasım 1924'te Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını kurdu. Partinin kurulması hükümeti tedirgin etti ve belli bir kesimin yoğun eleştirilerinin muhatabı olan İsmet Paşa başbakanlıktan çekilerek yerini Fethi Okyar'a bıraktı.[62]

Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması ve laik devrimler halkın bazı kesimleri tarafından aşırı tepkilere yol açtı. Bu ortamda 13 Şubat 1925'te Doğu Anadolu'da Şeyh Sait önderliğinde bir isyan ortaya çıktı. Hilafetin geri getirilmeye çalışılması ve inkılaplara karşı ayaklanan Şeyh Sait ve taraftarları İstiklal Mahkemelerinde yargılandı. İsyan hareketine karşı yumuşak bir politika izleyen Fethi Okyar Hükümeti yerine İsmet Paşa Hükümeti kuruldu. İsyanı destekleyici yayın yapan gazeteler kapatıldı. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası da muhafazakâr kimliği yüzünden isyanla ilişkilendirilerek Hükümet kararıyla 5 Haziran 1925'te kapatıldı.[63]

Hükümet, muhalifleri sert bir dille susturarak hâkimiyetini güçlendirdikten sonra yoğun bir reform programını girişmiştir. Yapılan devrimler modern toplum inşası oluşturarak geleneksel kurumların tamamen ortadan kaldırılmasına yöneliktir. 1925 yılında tekke ve zaviyeler kapatıldı, aşar vergisi kaldırıldı, geleneksel fesin yerini şapka aldı, eski takvimin yerine miladi takvim kabul edildi. 1926 yılında Mecelle yerine İsviçre'den alınan medeni kanun kabul edildi. 1928 yılında Arap harfleri

[62] Kemal Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2010, s.130.
[63] Hasan Acar, "Türk Siyasal Hayatında Şeyh Sait İsyanı", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, cilt:8, Sayı:3, 2019, s.2948.

kaldırılarak Latin harfleri kullanılmaya başlandı. "Devletin dini İslam'dır" maddesi anayasadan çıkarıldı ve uluslararası rakamlar kabul edildi. Aynı yıl yeni ceza ve ticaret kanunları kabul edildi. 1930'da kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı, 1934'te dini kıyafetle dolaşmak görevi dışındakilere yasaklandı. 1935'te soyadı kanunu çıkarıldı.[64]

1925 sonrasında yerleşen siyasi sistem devletin eleştirilmesine ve farklı fikirlerin tartışılmasına olanak sağlamıyordu. Cumhuriyet Halk Fırkasının otoriter yaklaşımı, kayırmacılıklar ve yolsuzluklar bireylerin özgürlükten yoksun olmaları ve hükümetin politikaları hoşnutsuzluklara sebep olmaktaydı. Bunu takip eden süreçte ekonomik bunalımlar ve devletin ekonomi alanındaki yetersiz politikaları halk ile hükümet arasındaki iletişimsizlik ülkedeki hoşnutsuzluğu artırıyordu. Bunun farkında olan Mustafa Kemal, Fethi Okyar'dan bir parti kurmasını istedi. Böylece Serbest Cumhuriyet Fırkası Fethi Okyar tarafından Atatürk'ün isteği üzerine kuruldu. Parti halk tarafından heyecanla karşılanınca hükümet içerisinde tedirginliğe sebep oldu. Serbest Cumhuriyet Fırkasının 1930 belediye seçimlerinde biraz başarı göstermesi hükümeti tedirgin etti. Bu ortamda tarafsızlığını yitiren Cumhurbaşkanının şahsına yönelik muhalefet yapmak istemeyen Fethi Okyar 16 Kasım 1930'da partisini kapattı. [65]

Muhalefet denemesi sonucu hükümetin ekonomi politikalarında yön değiştirmesine sebep oldu. Halkın muhalefeti desteklemesi ekonomik açıdan var olan hoşnutsuzluğu gözler önüne serdi. Ekonomik bunalımın giderek arttığı, paranın değer kaybına uğradığı bu dönemde devletin ekonomi alanındaki rolü de arttı. 1932 yılında Mustafa Kemal Paşa'nın isteği üzerine İktisat vekilliğine Celal Bayar getirildi.[66]

Dönemin dikkat çekici siyasal olaylarından biri de 1937 yılına kadar başvekillik yapan İsmet İnönü'nün 1937 yılında başvekillikten ayrılmasıdır. 1930 yılı ile beraber Atatürk ve İnönü arasında ki anlaşmazlık ayrılığa neden oldu. Bu anlaşmazlıkların ilki Cumhurbaşkanının hükümete dışarıdan müdahalesidir. İnönü'ye sorulmadan bazı bakanların görevden alınması gibi durumlar İnönü'nün sert tepkiler vermesine neden

[64] Karpat, s.140-141.
[65] Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2000, s.259-261.
[66] Mete Tunçay vd., *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Cem Yayınevi, İstanbul 1997, s.109-110.

olmuştur. Dış politikada Hatay meselesi de İnönü ve Atatürk arasında önemli bir anlaşmazlık konusudur. Ekonomi alanındaki görüş ayrılıkları da izlenilecek politikalar konusunda anlaşmazlığa sebep oluyordu. Atatürk'ün liberal ekonomiden yana olmasının yanı sıra İnönü'nün devletçi politikaları takip etmesi sorun teşkil ediyordu. İş bankasının kısa sürede olumlu atılımlar gerçekleştirmesi ve Celal Bayar'ın başında bulunduğu bu grup ile İsmet İnönü'nün kadrosu çekişme içindeydi. İnönü'nün devletçi politikaları, Atatürk-İnönü ayrılığında önemli bir yer tutuyordu. 1937 yılında başvekillikten ayrılan İnönü'nün yerine Celal Bayar getirildi. [67]

İnönü'nün başbakanlıktan ayrılması üzerine İnönü'yü siyasal yaşamdan uzaklaştırma çabaları da baş göstermiştir. Seçimlerin yenilenerek İnönü'nün milletvekilliğinin engellenmeye çalışılması ve büyükelçi olarak yurtdışına gönderilme planları yapılmıştır. Atatürk'ün sağlığının bozulmasıyla kimin cumhurbaşkanı olacağı tartışmaları başlamıştır. Önemli adaylardan biri İnönü diğeri ise Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmaktır fakat Fevzi Çakmak'ın milletvekili olmaması İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığına getirilmesini kolaylaştırmıştır.[68] Sonuç olarak 10 Kasım'da Atatürk'ün ölümü üzerine 11 Kasım 1938'de İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

2.3. İnönü Zaferlerinin Yıldönümlerinin Hâkimiyeti Milliye ve Ulus Gazetelerindeki Yansımaları (1921-1938)

1.10. İnönü Zaferlerinin Yıldönümlerinin Hâkimiyeti Milliye'de Yansımaları

12 Kanunsani 1921 sayılı Hakimiyet-i Milliye'de yer alan haberde Heyet-i Vekile'nin yazısı yayınlanmıştır. Yazı da Yunan ordusunun geri çekilmeye başladığı bildirilmektedir. Gazetede çıkan yazı şu şekildedir:

> *"Ayın dokuzuncu ve onuncu günleri İnönü civarında Yunan ordusuyla cereyan eden meydan muharebesi neticesinde düşman, zayiat-ı âzimeye duçar*

[67] Tunçay vd., a.g.e., s.116-117.
[68] Hakkı Uyar, Türkiye'de Tek Parti Dönemi'nde İktidar ve Muhalefet (1923-1950), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 1998, s.248-247.

edilmiştir. Bugün (11 Ocak 1921) düşman ordusu muharebeye devam edemeyerek geri çekilmeye başlamıştır. Ordumuz düşmanı takip ediyor."[69]

İkinci İnönü zaferi ise sıcağı sıcağına hemen 1 ve 3 Nisan tarihli gazetede yer aldığı görülmektedir.

1 Nisan 1921 sayılı Hâkimiyeti Milliye'de İkinci İnönü Muharebesinin askeri harekâtı hakkında geniş bilgiye yer verilerek düşmanın geri çekildiği haber verilmiştir.[70]

3 Nisan 1921 tarihli sayıda ise Muharebeden sonra ki kutlamalar hakkında şu ifadelerde bulunulmuştur. "Dün heyecanlı bir zafer günü yaşadı."

"Dün Ankara bir zafer günü yaşadı. İkinci İnönü Meydan Muharebesi'ni kazanan ordumuzun ve bu orduya maddeten ve manen destek olan milletin yaşadığı ne coşkulu ne heyecanlı bir gündü mektepliler, esnaf cemiyetleri, halk toplandı. Alay tekbirlerle Büyük Millet Meclisi önüne geldi. Herkesin gözünde zaferin verdiği neşe ve sadakat okunuyordu."[71]

10 Kanunsani 1922 sayılı Hâkimiyet-i Milliye'de *"Bugünü heyecanla tes'îd ediyoruz, çünkü istiklal ve hürriyet müjdesini getiren bir zaferin sene-i devriyesidir."* Başlığı ile ilk sayfada yer almıştır. Zafer hakkında: *"İlk ve şerefli zaferinin ikinci seneyi devriyesinde karinelerini fevkalade bir nüsha ile tebrik etmektedir"* yorumu yapılmıştır. "şehitlerimize ve gazilerimize" başlığı ile açılan sütunda *"İnönü vadisi şerefli bir insaniyete sarsılmaz bir istiklale açılan mazimiz ' tarih kapısı' oldu. Eski kahramanlarımızın hayrulhaklarından müreddet olan yeni ordumuz bu kapıyı kendi yaptığı ve kendi kullandığı süngüsüyle açtı. ve içerisine zaferle girdi. Bu melhamede can verenlerimizle sakat kalanlarımızı ve sağ dönenlerimizi yalnız biz değil bütün cihan takdis edecektir."* İfadelerine yer verilmiştir. Gazetede Mustafa Kemal Paşa'nın, Fevzi Paşa'nın, İsmet Paşa'nın ve Kazım Paşa'nın fotoğraflarına ayrı ayrı yer vermiştir. Daha sonra Birinci İnönü zaferinin askeri safhası hakkında bilgi verilmiştir ve şu yorum yapılmıştır:

[69] Hakimiyet-i Milliye, 12 Kanunsani 1921, s.2.
[70] Hâkimiyeti Milliye, 1 Nisan 1921, s.1.
[71] Hâkimiyeti Milliye, 3 Nisan 1921, s.1.

"(...) İnönü'nde çarpışanlar memleketi ikinci defa olarak bina eden büyük ceddin yanında şehit düşen şehitler beraberce çalışan gazilerden daha mühim bir vazife deruhte etmişlerdi: yükselecek Türkiye'nin aynı zamanda hür ve müstakil olmasını her biri bu fikrin şehidi ve gazisi oldular. İnönü'nü zaferini bundan dolayı bu kadar taziz ediyoruz ve biliyoruz ki yalnız garpta Eskişehir'den İzmir'imize kadar olan ufukta kalmış olan (...) Alametleri İnönü zaferini bizlere kazandıran büyük kesin ruh hali his temizleyecek ve istiklal bayrağını bahrisefidin son iskelesine o ruh, o his dikecektir. İşte bunu bize İnönü zaferi taahhüt etmişti. Şimdi bu va'din arefesindeyiz. Ondan dolayı İnönü zaferi devriyesini bu kadar heyecanla karşılıyoruz."[72]

11 Kânunusani 1922 sayılı Hâkimiyet-i Milliye'de "*Askerlerimiz dün şehri İnönü zaferini hatırasını canlandıran parlayan süngüleri omuzlarında dolaştılar."* Başlığı ile 10 Kanunsani'de kutlama haberi yer almamasına rağmen 11 Kanunsani'de dün kutlandığını öğreniyoruz. Kutlama askerin resmigeçidi ile başlayarak milli marşlar ile devam etmiştir. Aynı zamanda gazete de bir de İsmet Paşa'nın yazdığı bir makale yer almaktadır. Makalenin dünkü sayıya yetişmediği için bugün 11 Kanunsani'de yayınlandığı da not düşülmüştür. Makalesinde Birinci İnönü Muharebesinin askeri safhasından bahseden İsmet Paşa vaziyetin kötüye gittiği durumlarda bile askerin gözlerinde gördüğü ya şehit olma, ya da gazi olma, fakat özellikle şehit olma fikrinin onu gururlandırdığından bahsetmiştir. son sözlerinde ise şu ifadelere yer vererek makalesini sonlandırmıştır.

"(...) Yunanlarla beraber maddeten ve manen dahilen ve haricen bize musallat olmuş olan bütün düşmanlar ricat ediyordu. Davamız en büyük tehlikeye maiyetindeki kutsiyet ve milletimizin ruhundaki fazilet kuvvetiyle galibe etmiş idi. Büsbütün yeni bir devir başladı. 10. 01. 38 Garp Cephesi K. İsmet."

Resmigeçit hakkında ise *"Büyük günün hatırası her çehrede görünüyor, şehir her gün ki halinden bir başkalık içinde bulunuyordu."* yorumu yapılmıştır.[73]

[72] Hâkimiyet-i Milliye 10 Kanunsani 1922, s.1.
[73] Hakimiyet-i Milliye, 11 Kanunsani 1922, s.1.

31 Mart 1922 tarihli Hâkimiyeti Milliye'de *"İkinci İnönü zaferinin yıl dönümü garp cephesine büyük bir heyecanla te'sit edildi"* başlığı ile yer verilen haberde 30 Mart günü gerçekleşen İkinci İnönü kutlamaları yer almıştır. Teftiş münasebetiyle cephede bulunan Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretleri teftişten evvel kıta kumandanlarını çağırarak büyük millet meclisi ve fedakâr Türkiye halkının selam ve tebrigatını tebliğden sonra teftişe geçilmiştir. Teftişten sonra Resmigeçit pek hararetli olmuş ve birçok ahali duygulanarak hıçkırıklarla ağlamışlardır.

Gazi Mustafa Kemal Paşa Askere yaptığı tebliğde uzun süredir birlikte yol aldığı bu süreçte 6 ay ara ile kazanılan İkinci İnönü ve Sakarya zaferleri için tebrik etmiştir. bu tebriğini yalnızca başkumandan oluşu ile değil Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ve bütün milletin tebriklerini de dahil ederek sunduğunu özellikle belirtmiştir. Yanlarında bulunan misafirleri Rus Şuraları Cumhuriyeti Mümessili Aralov Yoldaş ile Azerbaycan Mümessili Abilov Beyefendinin temsil ettiği hükümetleri adına da tebriklerini sunmuştur. Son olarak sözlerine şu ifadeler ile son vermiştir:

> *"(...) Arzu ediyorum ki bütün askerlere kazandıkları bu zafer gününün ulviyetini hatırlatırken Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ve fedakâr Türkiye halkının kahraman ordumuzun kariben düşmanı mukaddes ana topraklarımızdan çıkaracağına da kati emniyet ve imanla intizar ettiklerini söyleyesiniz. Muayaneye bu tebligatımızdan sonra başlayacağım."*

Teftiş bittikten sonra resmigeçit başlamış ve öğleden sonra saat 4 buçukta son bulmuştur. Diğer bir sütunda ise, *"Afgan sefiri hazretlerinin tebriği"* başlığı ile telgraf metnine yer verilmiştir: telgraf metnin de birinci İnönü zaferinin tüm Müslüman halkının kalplerinde sevinç ve umut ışığı doldurduğunu vurgulayarak tebriklerini sunmuştur. Son sözlerinde *Anadolu Müslümanlarına bütün Afgan milleti namına milletimizin sevgili tacidarı Emanullah han hazretleri namına hatta bütün dünyadaki Müslüman kardeşleri namına takdim ve tebrikat ederek (...) eylerim.*[74] İfadeleri ile tebrik etmiştir.

10 Kanunsani 1923 sayılı Hâkimiyet-i Milliye'de *"Yeni Türkiye'nin ilk zaferi birinci İnönü seneyi devriyesi"* başlığı ile ilk sayfada Birinci İnönü zaferinin yıl dönümü olduğu bildirilmektedir. Mustafa Kemal Paşa'nın fotoğrafı gazetenin tam

[74] Hâkimiyet-i Milliye, 31 Mart 1922, s.1.

ortasında yer almıştır solda İsmet Paşa'nın, sağda ise Fevzi Paşa'nın fotoğrafı yer almaktadır. Birinci İnönü zaferinin askeri safhası geniş biçimde anlatılarak

> *"(...) Birinci İnönü zaferi yeni Türkiye'nin ilk atiye bugün yaşadığımız mesut günlere yol açan ve mevcudiyetini kazanan bir zaferidir. Onun için bu büyük günü unutmayız bugünü bir Doğuş günü gibi tes'îd ederiz. Birinci İnönü zaferi Türk'ün yaşamak şerefi ile hakkıyla istiklali ile yaşamak Azmi karşısında düşmanına Ve bu düşmanın arkasında sıra ile dizilen düşmanlarına ispat ettiği ilk zaferidir. Onun içindir ki bu mesut tarihi unutamayız. Bu tarihi bize haricin hürmeti getirdiği için de tes'id ediyoruz. İnönü cidali Türk hayatında en kıymetli bir başlangıçtır. Onun için Türk evladının her zaman hafızasında tutacağı bir tarihçe yaptığı bir vazife addediyoruz."*[75]

Sözleri ile bu günü heyecanla kutluyoruz ifadelerine yer verilmiştir. Kutlama yapıldığına dair program paylaşılmamıştır.

1 Nisan 1923 tarihli Hâkimiyeti Milliye'de *"İkinci İnönü"* başlığı ile yer alan haber yorumunda kutlama yapılacağına dair haber verilmemekle beraber şu yorum yapılmıştır:

"*Yunan süvarilerinin, Anadolu'da ikinci defa bozguna uğramasının seneyi devriyesidir. Hakkın zulme galebe çaldığı tarihi bir gündü. Bize kara günler içinde Türk milletine yeni bir ufuk açan bu tarihi günde milletin talii makûsunu yenen gazilerimizi ve şehitlerimizi minnet ve şükran ile yâd ediyoruz."* [76]

10 Kanunsani 1924 tarihli Hâkimiyeti Milliye'de Birinci İnönü'nün yıl dönümü olduğu bildirilerek Mustafa Kemal Paşa'nın fotoğrafına yer verilmiştir. Aynı sayfada sağ alt sütunda da İsmet Paşa'nın fotoğrafı yer almıştır. *"İnönü'nde idi kemal-i hâkimiyet mefkûresiyle çarpışan Türk vatanperverleri ilk zaferin tadını taddı, Orada atılan bir temel taşı idi. Tevali iden her muvaffakiyet bu temele bir taş ilave etti ve cumhuriyet abidesi bu temelin üzerine inşa edildi".* Başlığı ile verilen haber yorumunda Mustafa Kemal Paşa'nın Birinci İnönü zaferi hakkındaki şu ifadelerine yer verilmiştir:

---

[75] Hâkimiyet-i Milliye, 10 Kanunsani 1923, s.1.
[76] Hâkimiyeti Milliye, 1 Nisan 1923, s.1.

"(…) İnönü'ndeki kuvvet yeni Türkiye devletinin tesisine ve millet meclisinin mevcudiyet ve meşruiyetine isyan eden hain kuvvetleri tenkil etti. Yeni Türkiye devletinin küçük fakat milli mefkûreli genç ordusu en dar bir hesapla üç başlı düşmanı İnönü Meydan Muharebesinde mağlup etti. Sevkülceyş sanatının en nazik icabatını isabetle tatbik etti. Tarihi harbe parlak bir misal yazdı (…)"[77]

Bunun dışında gazetede yer alan habere göre yıldönümü münasebeti ile bir tören programı yapılmamıştır.

1 Nisan 1924 tarihli Hâkimiyeti Milliye'de yıl dönümlerine ait bir haber yer almamaktadır. Bunun yerine *" İkinci bir zafer abidesinin günü"* başlığı ile bir yorum yapılmıştır. Yorumda, Milli Mücadelenin içinde çok zorlu ve meşakkatle geçirdiğimiz bir günün yıl dönümündeyiz düşman askerlerinin perişan edildiği bir günü kutluyoruz ifadelerinden sonra O günün kahramanlarını, şehitlerini şükranla anıyoruz ifadeleri ile saygılarını sunan yazar, " *O günün büyük bir kahramanı vardır ki düşman cephesini azmiyle, kudreti ile paramparça etmiştir. Bu geçen büyük günün hürmetine, bu kahraman kumandanın şimdiki mevkiinde muvaffak olması için candan dua ediyoruz.*" yorumu yapılarak, İsmet Paşa'nın da bir fotoğrafına yer verilmiştir.[78]

12 Kanunsani 1925 sayılı Hâkimiyeti Milliye'de "*İnkılap tarihimizin mühim bir yıl dönümü, Cidal-i Milliyenin ilk zaferini dört sene evvel bugün tatmıştık*." başlığı ile yer alan haberde Birinci İnönü zaferinin yıl dönümü Mustafa Kemal Paşa'nın da bulunduğu bir törenle kutlanmıştır. Saat 15.00'de yapılan törene Konya'da mevcut bulunan askeri birlik, vali, memurlar ve bütün halk Alaaddin tepesinde toplanmıştır. Kol ordu kumandanı Naci Paşa'nın Birinci İnönü Muharebesinin ehemmiyeti hakkında ki beyanatı okunmuştur. Saat 16.00'da Mustafa Kemal Paşa ve beraberindeki İkinci Ordu müfettişi ve maiyetleri ile birlikte hazır bulunan askeri birlikleri teftiş etmiş sonrasına Mustafa Kemal Paşa yaptığı konuşmada: Türk milletine derin saygı ve sevgilerini sunarak Birinci İnönü Muharebesinin İnkılap tarihimizin çok mühim bir safhasını teşkil ettiğini bildirmiştir. Mücadelenin öneminden de bahsederek şu sözleri ile konuşmasını sonlandırmıştır. *"Bu sebeple*

[77] Hâkimiyeti Milliye, 10 Kânunusani 1924, s.1.
[78] Hâkimiyeti Milliye, 1 Nisan 1924, s.1.

Birinci İnönü meydan muharebesini kazanan Türk ordusunun bütün mensupları cihan tarihinde unutulmaz şanlı (...) bir (...) sahibi olarak ebediyen yaşayacaklardır. Arkadaşlar! Bu münasebetle Türk ordusu gayretlerini hürmet ve minnetle yad ederim ve şühedamızın aziz ruhlarına takdisimi takdim eylerim."[79]

Konuşma sonrasında, halk tarafından müteakip askeri birlikler Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin önünden geçerek Türk ordusunu, Türk milletini parlak zaferlere ulaştıran Başkumandanlarını hürmet ve minnetle selamlamıştır.[80]

1926 ve 1928 yıllarına ait bir bilgi tespit edilememiştir.

11 Kanunsani 1927 sayılı Hâkimiyet-i Milliye'de *"İstiklal Harbinin ilk Zaferi"* başlığı ile bir makale yer almıştır. Alt başlıkta *"İsmet Paşa İnönü'nde yalnız düşman ordusunu değil milletimizin makûs talihini de mağlup etmiştir"* yazmaktadır. İsmet İnönü'nün *"İnönü harbinde muzaffer kıtaatımızı idare eden kıymetli başvekilimiz birinci ferik İsmet paşa hazretleri"* notu ile üniformalı bir fotoğrafına da yer verilmiştir.

"Tam altı sene evvel bugün İnönü sırtlarını kaplayan Türk kahramanları mağluplara zillet ve esaret diye haykıra haykıra üzerimize saldıran cihan husumet karşısında Türklüğe istiklal ve medeniyet sahasında selamet ve ebediyet yolunu açan zaferlerinin ilkini kazanmıştı." Yorumu ile başlayan makalenin devamında, Birinci Dünya savaşı sonrasında gerçekleşen siyasi olaylardan bahsedilmiştir. Dördüncü sayfada devam eden makale, İnönü Zaferinin askeri safhasını ve sonuçlarını anlatmaktadır. Son olarak, *"Gazi Başkumandanın söyledikleri üzere, İsmet paşa İnönü'nde yalnız Yunan ordusunu değil milletin talii makûsunu da mağlup etti."* İfadeleri ile makalesini sonlandırmıştır. [81]

31 Mart 1929 sayılı Hâkimiyet-i Milliye'de gazetesinin manşetinde *"bugün ikinci İnönü'nün yıl dönümüdür."* başlığı ile yıldönümü olduğu bildirilmektedir. İlk sayfada sol sütunda gazetenin *'gündelik'* bölümünde Siirt Mebusu Mahmut Bey'in

[79] Hakimiyet-i Milliye, 12 Kanunsani 1925, s.1.
[80] Hakimiyeti Milliye, 12 Kanunsani 1925, s.1.
[81] Hakimiyeti Milliye, 11 Kanunsani 1927, s.1-4.

"İnönü Hatıraları" isimli makalesine yer verilmiştir. Bunun dışında anma töreni veya kutlama haberine yer verilmemiştir.

Siirt Mebusu Mahmut Bey'in İsmet İnönü'nün Metristepe'den yazmış olduğu raporda geçen, *"Düşman binlerce maktulleri doldurduğu muharebe meydanını, silahlarımıza terk etmiştir."* sözleri ile başladığı makalede, Milli ordu ve hükümetinin zaferini müjdelediğini duyuran İsmet Paşa'ya karşı Mustafa Kemal Paşa'nın cevaben yazdığı telgraf metnine yer vermiştir. Devamında, böyle büyük olayların kıymetinin anlaşılabilmesi için o büyük olayların gerçekleştiği zamanları yaşamak gerekir diyen yazar, Muharebe hakkında Milli Ordunun göstermiş olduğu zafer millete zaferden ümidi kesmemenin gerekliliğini göstermiş oldu, yorumunu yapmıştır. İkinci İnönü Muharebesinden bir yıl sonra gerçekleşen resmigeçit töreni ile ilgili şu bilgileri aktaran yazar, Mustafa Kemal Atatürk'ün yaptığı konuşmayı da aktarmıştır konuşmanın bir kısmı şu şekildedir:

> *"İkinci İnönü zaferinin ehemmiyeti büyüktür. İstiyorum ki, teftişe başlamadan evvel bu zafer gününün ulviyetini askerlere hatırlatasınız. Bundan başka ordumuzun, en yakın bir zamanda düşmanı mukaddes topraklarımızdan çıkaracağına, bütün milletin emin bulunduğuna kahraman askerlerimize anlatasınız... Bu tebligatınızdan sonra muayeneye başlayacağım!"*

Bir anısını da paylaşan yazar Mustafa Kemal'in bu sözlerinden çok etkilendiğini, orada bulunan herkesin hayretler içerisinde durumu izlediğini aktararak askerlerin heyecanlı bir hal içinde İzmir şarkısını söyleyerek yerlerini döndüğünü aktarmıştır. Son sözlerinde, Milli mücadelenin İnönü muharebeleri gibi ulvi safhalarını anmanın iki önemli faydası olduğunu, "*kanı pahasına kazanılan inkılaba karşı bağlılığımızı*" kuvvetlendirdiğini, "*hem de bu büyük eseri yaratanlara hürmet ve şükranlarımızı ifad*e" ettiğini belirtmiştir.[82]

10 Kanunsani 1930 sayılı Hâkimiyet-i Milliye'de *"Bugün birinci İnönü zaferinin yıl dönümüdür"* başlığı ile ilk sayfada yer alan metinde kutlama yapılacağına dair bir haber bulunmamaktadır. Bunun yerine Birinci İnönü Zaferinin nasıl gerçekleştiği kısaca anlatılarak bu zafer ile yeni kurulan milli ordunun gücünü tüm dünyaya gösterildiği anlatılmıştır. Son olarak *"Büyük Mustafa Kemal'i Garp cephesi*

[82] Hâkimiyeti Milliye, 31 Mart, 1929, s.1.

kumandanı ve Erkânı Harbiye Umumiye Reisi İsmet Bey'i Türk ordusunun kahraman zabitlerini ve neferlerini hürmetle anar ve bu uğurda can veren kardaşlarımızın ruhunu taziz ederiz." Sözleri ile bitirmiştir.[83] 1931-1933 yılları arasında da yine yıldönümü haberi yer almamaktadır.

10 İkincikanun 1934 sayılı Hâkimiyet-i Milliye'de ilk sayfanın ikinci sütununda çıkan *"Birinci İnönü"* başlıklı yorumda İnönü Zaferinin 14. yıl dönümü olduğu haber verilmektedir. Gazetede çıkan yorumda bir kutlama haberi yer almamaktadır. *"Bugün ilk büyük Zaferin on dördüncü yıldönümüdür."* Alt başlığı ile şu yorum yapılmıştır: "*Milli Mücadelenin ilk safhası ve tüm dünyaya karşı, Türk İstiklal azminin büyük bir işareti, Türk bağımsızlığını tüm devletlere kabul ettiren bir başarıdır. Türk milleti ve Büyük Gazi o günden beri elinde ve başının üstünde tuttuğu İstiklal bayrağını her yönden yükselterek örnek bir cumhuriyet kurmuştur.*" Bu yorumdan sonra son sözlerinde yıl dönümünü fırsat bilerek milli davanın büyüklerine ve küçüklerine teşekkürlerini sunduğunu belirten yazar, Türk Milletini bu şerefli yıl dönümü münasebeti ile selamladığını belirtmiştir. [84] Mustafa Kemal Atatürk'ün ön planda tutulduğu görülmektedir

10 Sonkanun 1935 sayılı Ulus'ta Birinci İnönü Zaferi yıldönümü olduğu belirtilmesine rağmen, kutlama ile ilgili bir habere yer verilmemiştir. İnönü'nün üniformalı resmine yer verilmiştir. Gazetede yer alan bir yorumda, 15 sene önce Yunan ordularının İnönü'nde yenildiğini, yeni kurulmuş olan genç Türk ordusunun bundan sonra hem varlığını hem de dikkate alınması gereken bir ordu olduğunu belirttikten sonra "*Bu orduyu Birinci İnönü'nde, ondan sonra bütün olup bitenleri bize kazandıranlara sonsuz saygılar*." denilerek bitmektedir.[85] İsmet İnönü'nün resmine yer verilmekle beraber ve bir bütün olarak değerlendirildiğinde, son cümlede geçen ifadeler bize 1935'te İnönü'den ziyade Atatürk'ün ön plana çıkarıldığını göstermektedir ki bu da gayet doğaldır.

1936 yılında bir haber ve yoruma rastlanmamaktadır.

1 Nisan 1937 sayılı Ulus'ta ilk sayfada küçük bir sütunda yer verilen yorumda "*İkinci İnönü Zaferinin 16. Yıldönümüdür, gelecek nesiller de 1 Nisan 1921'i ve onu*

[83] Hakimiyeti Milliye, 10 Kanunsani 1930, s.1.
[84] Hâkimiyeti Millîye, 10 İkinci Kanun 1934, s.1.
[85] Ulus, 10 Sonkanun 1935, s.1.

yaratanları saygı, sevgi, minnet ve şükranla anacaklardır. Bugünkü Türkiye'nin temellerinden biri olan İkinci İnönü bu vasfını daime koruyacaktır." ifadelerine yer verilmiştir. Yıl dönümü sebebi ile beşinci sayfada Hasan Ali Yücel'in İnönü isimli şiirine yer verilmiştir. Haber yorumunun dışında bir kutlama töreni yapılacağına dair bilgi aktarılmamıştır.[86]

1938 yılında da konu ile ilgili bir bilgiye rastlanmamaktadır. Eylül 1937'den sonra devlet yönetiminde ve dış politikada Atatürk ile İsmet İnönü fikir ayrılıkları yaşamış ve bunun sonucunda İsmet İnönü Başbakanlıktan ayrılarak ilişkilerine bir ara vermişlerdir. Artık İsmet İnönü Atatürk'ün ölümüne kadar geri planda kalan bir kişidir.

Kanaatimizce, Atatürk'ün henüz sağ olması yani Şevket Süreyya Aydemir'in dediği gibi "Tek Adam" olması ve İsmet İnönü'nün "İkinci Adam" olmasından dolayı İnönü'nün ön plana çıkarılmaması gerekçe olarak gösterilebilir. Nitekim Atatürk'ün Milli Mücadele Dönemindeki zaferleri dururken İnönü zaferlerinin daha ön plana çıkarılması mümkün görünmemektedir. Bu yüzden İnönü zaferleri ile ilgili haber ve yorumlarda İsmet İnönü'nün arka planda kaldığını söyleyebiliriz.

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de vefat etmesi üzerine 11 Kasım 1938'de toplanan CHP Meclis Grubu Cumhurbaşkanlığına tek aday olarak İsmet İnönü'yü göstermiştir.[87] Teşkilâtı esasiye kanununun 34. maddesi gereğince Cumhurbaşkanlığı seçimine geçilmiş, seçime 348 milletvekili katılmış ve 348 oyla ve oybirliği ile Malatya milletvekili İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçilmiştir.[88]

TBMM'nin İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı ve CHP Genel Başkanı olmasından dolayı izleyen aylarda 1939 yılında Birinci ve İkinci İnönü Zaferinin yıldönümlerinde ciddi olarak İnönü zaferlerine yer verildiği görülmektedir.

1921 ve 1925 yılları haricinde 1939 yılına kadar İnönü Muharebeleri yıldönümleri törenle kutlanmamıştır. 1924 yılı haricinde İsmet İnönü'nün adına yer verilmemiştir. Atatürk'ün vefatı ile İnönü Muharebelerinin kutlanış amacı eksen değiştirerek İsmet

[86] Ulus, 1 Nisan 1937, s.1.
[87] Hakkı Uyar, Türkiye'de Tek Parti Dönemi'nde İktidar ve Muhalefet (1923-1950), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 1998, s.174.
[88] T. B. M. M. Zabıt Ceridesi, D: V C: 27 İ: 4, 11.11.1938, s.17.

İnönü'nün imajının ön plana çıkarılması amacı ile büyük törenlerle kutlanarak basında geniş yer kaplamıştır. 1939 yılından önce "Kahraman Türk Ordusu ve Milleti" tebrik edilirken 1939 yılından sonra "Milli Şef'imiz Başbuğumuz İsmet İnönü'ye vatan Minnettardır" sözleri ile yer değiştirmiştir.

2.2. Atatürk Döneminde İnönü Zaferleri yıldönümlerinin Hâkimiyeti Milliye Ve Ulus Gazetelerindeki Yansımaları Hakkında Genel Değerlendirme

1926-1928-1931-1933-1936-1938 yıllarına ait sayılarda araştırma konusu kapsamında bir bilgi bulunmamaktadır. Bazı tarihlerde gazetede yer alsa da kutlama yapılmamıştır, bazı tarihlerde ise kutlanmıştır fakat kutlanacağı haberi gazetede yer almamıştır. Hangi yıllarda kutlandığı, hangilerinde sadece gazetede yer aldığı ekler kısmında tabloda gösterilmiştir.[89]

1923 yılında iki zaferde gazete de yer almıştır. Fakat kutlandığına dair haber bulunmamaktadır. 10 kanunsani de Mustafa Kemal Paşa'nın fotoğrafı, İsmet Paşa'nın ve Fevzi Paşa'nın fotoğrafları ile beraber zaferin askeri safhasının anlatıldığı bir makale yayınlanmıştır. [90]

1924 İnönü'den ziyade Atatürk'ün ön planda tutulduğu kutlama haberlerinde Atatürk'ün zaferle ilgili sözlerine yer verilmiştir.[91] Kutlama haberleri her yıl için farklılık göstermekle beraber aynı yıl içerisinde 1922-1923- 1924- Yılları her iki zaferi de gazetede konu edinmiştir.

Ayrıca tespit ettiğimiz yıllara ait yıl dönümlerinde bilgisi bulunmadığını tespit ettiğimiz 6 yılın dışındaki yıllara ait sayılarda nadiren devlet töreni ile zaferin kutlandığı görülmektedir. Kutlanan yıllar 1922 ve 1925 yıllarıdır. Bu tarihlerde 1922 yılında Rus Şuraları Cumhuriyeti Mümessili Aralov Yoldaş ile Azerbaycan Mümessili Abilov Bey'in de törene katıldıkları ve Mustafa Kemal Paşa'nın misafirlerinin de bulundukları sırada askere bir tebliğ de bulunduğu görülür. 1925 yılında ise Resmigeçit öncesinde Mustafa Kemal Paşa'nın, Rus elçi ve ateşemiliterlerinin de bulunduğu törende bir konuşma yaptığı görülür.

[89] Bkz: EK-1.
[90] Hakimiyet-i Milliye, 10 Kanunsan, 1923, s.1.
[91] Hakimiyet- Milliye, 1 Nisan 1924, s.1.

1925 yılında İkinci defa İnönü zaferinin törenle kutlandığı görülmektedir. Törende Mustafa Kemal Paşa'nın yaptığı uzun konuşmaya yer verilmiştir. Konuşmasında yaşanan güçlüklerden ve ilk zaferin Sakarya ve Dumlupınar meydan savaşları ile müjdecisi olduğundan bahsetmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın bu tespiti yıllarca yıl dönümlerinde ki yapılan konuşma ve yorumlarda kullanıldığı görülecektir.[92]

1927 de Birinci İnönü zaferi gazetede "İstiklal harbinin İlk zaferi" başlığı ile anılmıştır. Gazetede zaferin askeri safhasının anlatıldığı bir de makale yayınlanmıştır.[93]

1929 yılında İkinci İnönü zaferi münasebeti ile yazılan bir makalede *"Milli ordunun nelere kadir olduğu ve milletin ruhundan ümidi kesmemeyi göstermiş*" olduğu vurgusu yapılmaktadır. [94] Gazi Mustafa Kemal Paşa ön plandadır.

1930 10 kanunsani de Birinci İnönü zaferi ile ilgili bir yorum bulunan gazetede kutlama haberi yer almamaktadır. Zaferin askeri safhası hakkında bir makale yayınlayarak Mustafa Kemal Paşa'ya, İsmet İnönü'ye ve Türk ordusuna teşekkür edilmiştir. [95]

1934 yılında Birinci İnönü zaferinin yıl dönümü nedeniyle yer verilen bir yorumda İnönü Zaferinin milli mücadelenin ilk aşaması bağımsız yaşamak isteyen Türk'ün tüm dünyaya karşı önemli bir işareti olduğu vurgulanmıştır. Gazi ön plandadır. [96]

1935 Kutlandığına dair bir haber yer almamaktadır. İsmet İnönü'nün resmine yer verilmekle beraber bir de yorum yer almaktadır. Bütün olarak değerlendirildiğinde Atatürk'ün ön planda olduğu görülmektedir.[97]

1937'de ikinci İnönü zaferi münasebeti ile yer verilen bir yorumda zaferi yaratanlara saygı ve sevgi ve minnet ile anılacakları cumhuriyetin temellerinden birini oluşturduğu bu zaferin önemini ve özelliğini her zaman koruyacağı vurgulanmıştır. [98]

---

[92] Hâkimiyet-i Milliye, 12 Kanunsan, 1925, s.1.
[93] Hakimiyet-i Milliye, 11 Kanunsani 1927, s.1.
[94] Hâkimiyet-i Milliye, 31 Mart 1929, s.1.
[95] Hâkimiyet-i Milliye, 10 Kanunsani 1930, s.1.
[96] Ulus, 10 Sonkanun 1934, s.1.
[97] Ulus, 10 Sonkanun 1935, s.1.
[98] Ulus, 1 Nisan 1937, s.1.

BÖLÜM 3

MİLLİ ŞEF İSMET İNÖNÜ DÖNEMİNDE İNÖNÜ ZAFERLERİNİN YILDÖNÜMLERİNİN ULUS GAZETESİNDEKİ YANSIMALARI (1939-1945)

3.1. Dönemin Özelliği

Atatürk'ün ölümü ile İsmet İnönü cumhurbaşkanı olurken Türk siyasi tarihi de yeni bir döneme girmiştir. İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından 26 Aralık 1938'de olağanüstü toplanan CHP kurultayında İsmet İnönü CHP'nin "Değişmez Genel Başkanlığına" seçilmiştir. Kurultayın İnönü'ye bağlılığını bildiren takrir Adnan Menderes tarafından okunurken İsmet İnönü'den Milli Şef olarak bahsedilmiştir:

> *"Partimiz değişmez Genel Başkanlığına intihap olunan Türkiye Devletinin büyük Reisicumhuru ve Kahraman Türk Ordusunun yüce Başbuğ, Milli Şef İsmet İnönü'ye Büyük Kurultayın yürekten saygı ve bağlılığının arzına karar verilmesini ve bu kararın kendisine sunulmasını derin saygılarımızla teklif ederiz."*

Bu tarihten sonra İnönü, Şevket Süreyya Aydemir'in deyimi ile *"(...) Yalnız devletin başı ve ordunun yüce Başbuğu olarak değil, tek partili Siyasi iktidarın da değişmez Başkanı ve Milli Şefi olarak Türkiye Cumhuriyetinde kudretlerin zirvesine ulaşmış oluyordu."*[99]

Milli Şefin görevleri: *"Bir ulusun bireyleri siyasal düşünceleri doğrultusunda gruplaşırlar. Oysa bunların bir araya toplanması gerekir. Bunu ise ancak bir şef yapabilir. Şef değişik siyasal düşünceleri alır, birleştirir ve bunları bir ilke durumuna dönüştürür. Bu ilkeleri topluma aşılar, zihinlere yerleştirir, ulus bireylerini siyasal alanda yetiştirir."* Böylece toplumdaki bölünmelere veya fikir

[99] Aydemir, a.g.e., cilt 2, s.38-39.

ayrılıklarına karşı Milli Şef bütünleyici ve kendi fikirleri doğrultusunda eğitici bir rol üstlenmektedir.[100]

Dönemin Milli Şef tanımında ise Milli Şef, "*ulusun babasıdır, Milli Şef öğreticidir, onun tüm çabası ulusu yetiştirmektir. Milli Şef'in sözleri herkes için bir derstir ve ulusun iradesini temsil eder. Şef'in emrinde olmak gerekir, onun emrinde olmak Türk ulusunun emrinde olmaktır. O Türk ulusunun bahtını avucunda tutar, kendi kişisel iradesini açıkladığında bizim özgürlük ve egemenlik aşkımız konuşmuş olur.*"[101]

Dikkat çekici bir başka tanımda: *"O her şeyden önce Geçmişten aldığı hızla gelecekteki kuşakların kaderlerine hükmeden bir padişahtı. Son padişah (...)", "Monomandı. Yalnız kendisi vardı, ya da kendi yetiştirdikleri (...) Kendi geometrik dünyasının dışındaki dünyayı yok sayardı… Hiçten yarattığı insanları tutardı. Kendi kendini yapan insana karşıydı.*[102]

Milli Şeflik Türk siyasal hayatının en önemli kurumlarından olmuş ve Milli Şef'in üstün kişiliği, ülkenin yazgısında tek başına karar mekanizmasını elinde tutan lider konumuna getirilmiştir. Düşünsel planda Milli Şef kavramı, faşist ve nasyonal sosyalist kuramlardan esinlenerek ortaya atılmıştır. Milli Şef göreve getiriliş bakımından anti demokratik olup, totaliter-diktatör tiplerle ortak özelliklere sahiptir.[103]

Devrin aydınlarının ise bu yeni dönem üzerinde emeği büyüktü. *"Milli Şef ak saçında bulutlar çizmenle çizilmiştir; Aşılmaz bu hudutlar"*. Sözleri ile yüceltiliyor ve Atatürk'ün devlet dairelerinden ve paralarından fotoğrafı çıkarılıp yerine Milli Şef'in fotoğrafı konuyordu.[104]

Bunun yanı sıra İnönü Dönemi ders kitaplarında da Atatürk Dönemine kıyasla farklılıklar mevcuttur. İnkılap tarihi dersleri Atatürk döneminde fazlayken İnönü

[100] Çetin Yetkin, *Türkiye'de Tek Parti Yönetimi 1930-1945*, Altın Kitaplar Yayınevi, 1983, s.160.
[101] Yetkin, a.g.e., s.162.
[102] Hüseyin Yörük, Türkiye'nin Demokrasi Tarihi, C.1, Alternatif Düşünce Yayınevi, İstanbul, 2009, s.256.
[103] Çetin Yetkin, *Türkiye'de Tek Parti Yönetimi 1930-1945*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1983, s.173.
[104] Yetkin, a.g.e., s.267.

Döneminde bu oran azaltılarak yerine İkinci Dünya savaşı konmuştur.[105] Bu girişimlerin arkasında Milli Şef'in imajının yüceltilmesi ve Atatürk imajının geri plana bırakılması dikkat çekicidir. Bunun sebebi olarak Atatürk'ün ölümünün ardından kendi iktidarını ve liderliğini halkın nezdinde yüceltme, kabul ettirme çabaları olarak görülebilir.

Bu aşamada basın ve iktidar ilişkisine değinmekte yarar vardır.

İktidarın meşrulaştırılmasına, siyasal anlaşmazlıkların ve sorunların çözülmesine, kitlelerin harekete geçirilmesine ve siyasi söylemlerin yaygınlaştırılmasına medya yardım eder. Bireyin günlük yaşamı dışında meydana gelen olaylardan kitle iletişim araçları sayesinde haberdar olur. Bireylerin ideolojilerinin biçimlenmesinde haberlerin aktarılış şekilleri önemli yer tutar. İktidarın medya üzerinde denetim ve baskı kurmasının sebebi yönettiği halk ile arasındaki iletişim aracının medya olmasıdır. İktidarını meşrulaştırması ve kuvvetlendirilmesi için basın kullanılıyor, köşe yazarlarının ne yazacağı, muhabirlerin ne söyleyeceği denetim altına alınıyordu. İktidara muhalif basın ise farklı yollarla sindiriliyordu. [106]

Bunun en somut örneği 1938'de çıkarılan Basın Birliği kanunudur. Özellikle iktidar-basın ilişkilerini iktidar lehine düzenlemek üzere çıkarılan bu kanun ile gazetecilerin birliğe girmeleri zorunlu tutulmuştur. Böylece basın hükümetin her türlü müdahalesini çoktan kabul etmiş olmakla beraber tersi durumda kapatılmış veya baskı altına alınmıştır.[107]

Milli Şef Dönemi gazetecilerinden olan Metin Toker –aynı zamanda İsmet İnönü'nün damadıdır- şu sözleri ile basın üzerindeki baskıyı daha iyi yansıtmaktadır:

> *"1943'te cumhuriyet gazetesinde çalışmaya başlamıştım. Yazı işleri müdür yardımcısı Ahmet ihsan –İhsan Ağabey- idi. Onun arkasındaki dolapta, bir dosya kilitli dururdu. Dosya, yasak kararlarının dosyasıydı. Gün geçmezdi ki*

[105] Hilal işçi Yiğit, *İnönü Döneminde Atatürk İmajı,* Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2015, s.241.
[106] Hasan Ayhan, Milli Şef Dönemi Basın (1938-1950), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2013, s.8.
[107] H. Emre Bağce, "Milli Şef Döneminde İktidar-Basın İlişkisi", *Medya ve Siyaset 2: 1923-1946 Tek Partili Dönem*, Der., Tolga Yazıcı, Kocaeli: Volga Yay., 2016, s.98.

Birinci şubeden bir memur gelip yeni bir yasak kararını getirmesin ve dosyayı şişirmesin".[108]

Baskı ve yasaklarla basının elinden alınan kalem iktidarın eline geçmiş ve Milli Şef dönemi boyunca iktidarın kalemi ile yazan bir basın oluşturulmuştur. İkinci Dünya savaşının yarattığı ekonomik bunalım karşısında halk çaresiz ve sıkboğaz bir durumdayken gazetelerde Milli Şef'i yücelten, onu göklere çıkartan haberler yapılmış, bu da halkta Milli Şef'e karşı istenilenin aksine, antipati oluşturmuştur.

Halkın durumu böyle iken, Milli Şef ve ailesinin haberleri gazetelerin ilk sayfasında veriliyordu. Milli Şef'in oğlu Erdal İnönü'ye Türkkuşu brövesi takılıyor, törende Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanları yer alıyor, Nutuklar söylenerek "*yağcılık*" yapılıyordu.[109]

"Ve bu zorla yaptırılıyordu gazetelere... Aslında bazı gazeteler buna gönüllüydüler ya... Mesela her İnönü zaferinde birinci sayfalarda böyle büyük çerçeveler içinde İsmet Paşa'nın resmi yayınlanır. O kadar ki İsmet Paşa'nın ailesiyle ilgili haberlerin bile, mesela Mevhibe İnönü Münakalat Vekâlet'inin postacılık kursunu yahut telsiz kursunu açmış. O haberin nerede nasıl yazılacağını tamim ederlerdi ki Mevhibe İnönü mesela bunlardan hiç hoşlanan bir tabiatta değildi. Ama İsmet İnönü'nün İmajının cilalanması açısından elden gelen her şey yapılıyordu."[110]

1944'lere gelindiğinde çok ihtiyatlı ve temkinli muhalefet yapmaya yönelen Vatan ve Tan gibi gazetelerde bile Cumhurbaşkanına muhalefet etmemek, bir güven aracı olarak görülüyordu. İnönü zaferlerinin, Lozan'ın yıldönümlerinde Milli Şef'in resimleri gazetelerin ilk sayfasında yer alıyordu. Bugün insanı çok yadırgatan bir üslup içinde Milli Şef'in şahsına alkış tutuluyordu. Tan'ın 31 Mart 1945 tarihli sayısında hala Milli Şef İsmet İnönü'nün 2. İnönü Zaferi kutlanıyordu.[111] Bu tarihten sonra dünya ile birlikte Türkiye yeni döneme girecek ve Şeflik dönemi sona erecektir. Hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı.

---

[108] Metin Toker, *Tek Partiden Çok Partiye 1944- 1973*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1990, s.21.
[109] Toker, a.g.e., s.25.
[110] Mehmet Ali Birand, Can Dündar, Bülent Çaplı, *Demirkırat Bir Demokrasinin Doğuşu,* Milliyet Yayınları, İstanbul 1991, s.24.
[111] Toker, a.g.e., s.25.

3.3. İnönü Zaferlerinin Yıldönümlerinin Ulus Gazetelerindeki Yansımaları (1939-1945)

11 Son Kanun 1939 sayılı Ulus'ta *"Birinci İnönü Zaferinin 18. Yıldönümü"* başlığı altında ilk sayfada ve devamı 3. Sayfada olacak şeklinde yorumlanmıştır. İkinci alt başlık ise şu şekildedir*: "on sekiz sene önce on bir ikinci kanunda düşman Bursa İstikametinde çekilmeye mecbur edildi"*. İnönü savaşının yeni Türk devletinin temel taşlarından biri olduğunu belirtirken çeteciliğe ve başıbozukluğa karşı kazanılmış milli bir zafer olduğu belirtilmektedir.

Garp Cephesi Kumandanı ve TBMM'ne karşı düşmanla el ele veren Mustafa Kemal Paşa çeteci olarak belirtilen Çerkez Ethem ve arkadaşlarının disipline edilmesini İsmet Bey'den istemiş O da şu cevabı vermiştir, *"Maiyetimde bulunan kumandanlardan herhangi biri bana itaatsizlik etmiş olabilir, ben onu terbiye ve tedibe muktedirim."* [112] Birinci İnönü muharebesinin aşamalarına ve zaferle sonuçlanmasına değindikten sonra çalışmamızın giriş kısmında belirtilen sonuçlarına geniş bir yer verilmiştir.

Devamında Garp Cephesi Kumandanının "metin karakteri" zor şartlar altında bu muharebe ile "Türk İstiklal savaşına yakışır bir başlangıç" yaptığı ve sonra yeni Türk devletinin bu "manevi temel" üzerinde yükseldiği belirtildikten *"Vatan İsmet İnönü'ne minnettardır."* sözleriyle bitirilen yorumun devamında başka yerlerdeki kutlamalardan ayrıntılı biçimde bahsedilmiştir.

Buna göre, örneğin, Mardin Halkevinde yapılan kutlamalarda "İnönü gecesi" büyük tezahüratlarla kutlanmıştır. Törene istiklal marşı ve Atatürk'e saygı duruşuyla başlanmış ve milli Şef'in fotoğrafları projeksiyonla perdeye yansıtılmıştır. Halk İnönü'yü dakikalarca alkışlamıştır. Programın devamında İsmet İnönü'nün askeri ve siyasi hayatı, Lozan zaferi başvekilliği zamanlarında Atatürk'le birlikte başardığı büyük başarıları hakkında birçok konuşmacı söz almıştır. Bu konuşmalar da çok alkışlanarak şiirler, musiki ve sinema gösterileriyle gece zengin bir programla geç saate kadar devam etmiştir.[113]

[112] Ulus, 11 Sonkanun 1939, s.1.
[113] Ulus, 11 Sonkanun 1939, s.3.

1 Nisan 1939 sayılı Ulus'ta kutlama haberi verilmemiştir. Bunun yerine *"İkinci İnönü Zaferinin Yıl Dönümü"* başlığı ile yazarsız bir makale yayınlanmıştır. İsmet İnönü'nün Fotoğrafı *"İnönü zaferinin kahramanı Garp cephesi kumandanı, Erkanıharbiye Umumiye Reisi İsmet İnönü"* notu ile ilk sayfada yer almıştır. Makalede, Milletin makus talihinin yenildiği bu gün dolayısı ile İsmet İnönü'ye şükranlarını sunmuştur. Devamında, İsmet İnönü'nün ve Mustafa Kemal Paşa'nın telgraflarını yayınlayarak, *"Bu üç telgrafta garp cephesi boylarında günlerce cereyan eden kanlı boğuşmaların şerefli tarihi yazılarıdır. İnönü adını bir bayrak gibi, tarih boyunca, şerefle taşıyacak olan o badirenin muzaffer kumandanına, Türk milletinden binlerce minnet ve şükran!"* yorumunu yaparak makaleyi sonlandırmıştır.[114]

31 Mart 1940 sayılı Ulus'ta "İnönü Zaferinin 19. Yıl dönümü" başlığı ile manşette yer verilen haberin devamında, *"Türk Milletinin makûs talihi 19 yıl evvel bugün yenilmiştir"* alt başlığı yer almaktadır. Yıldönümü münasebeti ile de 1 Nisan günü Ankara halk evinde bir tören yapılacağı duyurulmaktadır. Törenin ayrıntılarında ise Ankara Halk evi Dil, Tarih ve edebiyat kolunun 31 Mart İkinci İnönü Zaferini büyük bir törenle kutlamak için hazırlıklar düzenlenmiştir. Tören 1 Nisan günü saat 18.00 de gerçekleştirilecektir. Törende Cevdet Kerim İncedayı tarafından bir konferans verileceği bildiriliyor ve harita üzerinden ikinci İnönü'ye dair izahat yapılacağı belirtilmektedir. Konferansın bitiminde ise şiirler okunup İnönü harbine dair büyük bir film gösterileceği haber verilmektedir. [115]

Haberin görselinde ise, Muzaffer Kumandan: İNÖNÜ alt başlığı ile İsmet İnönü'nün üniformalı bir fotoğrafına da kırmızı bir çerçeve içerisinde yer verilmiştir.
Yine ilk sayfada "İnönü Zaferinin 19 uncu Yılı" başlığı ile Falih Rıfkı Atay'ın bir makalesi yer almaktadır.

İlgili yazıda, İsmet İnönü'nün görevi düzenli bir ordu kurmak ve düzensiz ordu fikrini ve siyasetini ortadan kaldırmaktır. Düzenli ordu karşıtı isyankârlar genç kumandana itaat etmeyecekler ve imtihan zor olacaktı. Miralay İsmet Bey bir tarafta Türk tarihînin en tehlikeli dış düşmanları ile ve diğer tarafta ise isyancı çetecilerle

[114] Ulus, 1 Nisan 1939, s.1-5.
[115] Ulus, 31 Mart 1940, s.1.

karşılaşmak zorunda kalacak ve nihayetinde her iki tarafında başarısız olduğu görülecektir. Düşman 10/11/ ikinci kanun gecesi 1920 ricat etmiştir. O günden itibaren ordunun iyileştirilmesine özen gösterildi fakat düşman iki buçuk ay sonra 1921 Martın 23. Günü Bursa ve Uşak'ın batısından, Eskişehir ve Afyonkarahisar'a doğru taarruza geçtiler. Herkesin ezberinde olan bu savaşı tekrar etmek istemeyen yazar devamında: muharebe Türk zaferiyle sonuçlanmıştır ve düşman 31 Martı 1 Nisana bağlayan gece geri çekilmiştir. Sözlerinden sonra İsmet İnönü'yü tebrik ederek makalesini sonlandırmıştır. [116]

İlk sayfada yer alan diğer makale ise Emekli Orgeneral ve Muğla Mebusu İzzettin Çalışlar'a aittir. Yazar makalesinde: Tarihi içerisinde önemli yer tutan memlekete ve millete hayat vermiş zaferleri kutlamak yıl dönümlerinde anmak zengin bir mazisi olan ve istikbal yaratma amacı güden milletimizin ülküsü olmalıdır. Büyük milletlerde böyle durumlarda büyük heykeller dikilerek, yeni bir zafer gibi kutlanır ve herkesin gözünde tekrardan canlandırılır. Milli terbiyeyi kuvvetlendirmek, yeni nesillerin manevi ve maddi duygularını yükseltmek için bu zaferleri her yıl uygun zamanlarda yayınlamalı ve konferanslar ile tanıtmak borcumuzdur. Sözleri ile kutlamaların önemine vurgu yapan yazar, *"Büyük ve Milli şefimizin bu büyük zaferi ile tarihimizin sayfalarını sonsuza kadar süsleyeceğiz."* İfadeleri ile bitirmiştir. [117]

Gazetenin ikinci sayfasında ise Nurettin Artam'ın bir yorumuna da yer verilmiştir. "İnönü zaferi" başlıklı kısa yazıda şu cümlelere yer verilmiştir:
"Dağların, bayırların ve yamaçların sessizliğine bakmayınız onlar da konuşurlar, onlar da tarihini anlatırlar, onlarında şiirler ve destanları vardır." Sözleri ile devam ederken Atatürk'ün İnönü Zaferi hakkında yazmış olduğu telgrafa yer vermiştir. Büyük hitapla kutlanan zaferin, İkinci İnönü zaferinin bugün yıldönümüdür ve o gün Metristepe'den düşman istilasının sonunu ve bir istikbalin başlangıcını kudretli gözleriyle seyreden büyük Türk vatanının başındadır. Sözleri ile İsmet İnönü'ye atıfta bulunmuştur. Bu büyük yıldönümünde gönüllerimizde toplanıp dudaklarımızdan taşan minnet ve şükran, savaşta kumandan ve sulhta şefimizin

[116] Falih Rıfkı Atay, " İnönü Zaferi'nin 19 uncu Yılı", Ulus, (31 Mart 1940), s.1-5.
[117] İzzettin Çalışlar, " İnönü Zaferi, Ulus, (31 Mart 1940), s.1-4.

huzuruna sunarken Metristepe'deki eşsiz manzarayı, o savaş içinde ölen vatandaşların hatırasını hürmetle anarken de Üçşehitler tepesini hatırlayalım.[118]

2 Nisan 1940 sayılı Ulus'ta 31 Martın ardından devam eden kutlamalar 2 Nisan tarihli manşete de yansımıştır. Manşette "İkinci İnönü Zaferinin yıl dönümü" başlığı kalın punto ile verilmiştir. Sol sütunda, "*Bu büyük ve mutlu gün"* başlığıyla dün Ankara Halkevi salonunda zaferin büyük tezahüratlarla kutlandığını aktarmaktadır. Cevdet Kerim İncedayı'nın bir fotoğrafına ve kutlamaya katılanlar başlığı ile bir de kutlama salonunun fotoğrafına yer verilmiştir. Tören saatinden önce büyük salon, localar ve balkonda boş yer kalmamıştır.[119]

Törene katılanlar arasında bazı vekiller, üniversite öğrencileri ve profesörler de yer almıştır. Tören cumhurbaşkanlığı orkestrasının istiklal marşı ile başlamış ve Sinop milletvekili Cevdet Kerim İncedayı'nın konuşması ile devam etmiştir. Mondros mütarekesi ve Sevr gibi anlaşmalarla devletin mahvolduğu bir dönemde vatanın kurtarıcısı Ebedi şef ve onun yakın arkadaşı Milli Şef'in adları geçtikçe sık sık alkışlanıyor ve alkışlar dakikalarca devam ediyordu. Konuşmacı sözlerine Anadolu'nun işgali, İnönü Muharebelerinin nasıl devam ettiği ve sonuçlandığını anlatarak İnönü sırtlarından şehit olan Türk çocuklarının aziz hatırasını da yâd etmiştir. Programın devamında, İnönü Zaferinin kazanılmasının ardından, Metristepe'den çekilen İsmet Paşa'nın telgrafı ve Mustafa Kemal Paşa'nın meşhur cevabı okunmuştur. Tarihe mal olan bu iki önemli vesika okunduktan sonra salonda heyecanlı anlar yaşanmış ve tezahüratlarla alkışlarla karşılık bulmuştur.

Törenin devamında film alma merkezi tarafından çekilen ve kurtuluş savaşından başlayarak İkinci İnönü'ye kadar devam eden bir film gösterisi gerçekleşmiştir. Gösterimi bir buçuk saat süren film boyunca alkışlarla izlenmiştir.

Film milli mücadelenin buhranlı günlerini saati saatine anlatırken vatanın Mondros ve Sevr anlaşmaları ile çökertildiğini belirtiyor ve vatanın yok edilmek istendiği vurgulanıyordu. Birden beyaz perdeye *" Vatanı kurtaracak kimse yok mu? "* sorusu

[118] Nurettin Artam, " İnönü Zaferi", (Ulus, 31 Mart 1940), s.2.
[119] Ulus, 2 Nisan 1940, s.1.

beliriyordu. Devamında karanlık içerisinden bir güneş parlıyor yavaş yavaş yaklaşan güneşin üzerinde Atatürk Portesi yer alıyordu. Bu sırada salonda alkışlar çınlıyordu. Mustafa Kemal'in Şişli'deki evinin manzarası ve Samsuna çıkışına yer veriliyordu. Erzurum ve Sivas kongreleri İstanbul'un işgali gibi meseleler kronolojik olarak filmde yer alıyordu. Film Türk milletinin kahramanlıklarını ve İstiklal Savaşını o kadar güzel canlandırmıştır ki salonda alkışların ardı arkası kesilmemiştir. Filmde Gaziantep, Şanlıurfa gibi memleketlerin kurtuluş mücadelesinde salonda seyircilerin gözyaşlarına hâkim olamaması dikkat çekmiştir. Film süresince muharebelerin ayrıntılı açıklamalarından sonra beyaz perde üzerinde İsmet Paşa'nın kumandan kıyafeti ile belirmesi salonda büyük bir alkış tufanına sebep olmuş ve alkış dakikalarca devam etmiştir.

Her dakikası heyecan ve tezahüratla geçen kutlama onuncu yıl marşının okunmasıyla heyecandan titreyen salondakiler Ebedi Şef ve onun aziz arkadaşı Mili Şef'ine duyduğu sarsılmaz saygı ve bağlılık hissini kuvvetlendiriyor sıkıca bağlanıyor ve şehit Türk çocuklarının aziz hatırasını yâd ediyordu.
Kutlamaların içeriği ve film gösteriminin özeti beşinci sayfa boyunca 3 sütün yer kaplamıştır.

Yıl dönümü sebebiyle İstanbul Halkevlerinde de konferanslar ve nutuklar gerçekleştirilerek coşkuyla kutlanmıştır. Günün ehemmiyeti üzerinde durularak büyük merasimler düzenlenmiştir.

Diğer bir yıldönümü haberi ise farklı gazetelerde çıkan İnönü haberlerinden kısaca bahsetmektedir. Gazetelerde İnönü meydan muharebesinin yıldönümü sebebiyle hararetli yayınlar yaparak Türk milletinin sahip olduğu bu büyük günün ehemmiyetini anlatmaktadır. Ve bu büyük günün yaratıcısı Milli Şef'i saygıyla anmaktadır.
Anadolu gazetesi ise, Milli Şef'in sadece bir harp kazanmadığını bu zaferle yeni Türkiye'nin temellerini de attığını yazmıştır.
Yeniasır gazetesinde yer alan haberde ise, milletin makûs talihini yenen kurtuluş savaşında ilk zaferi kazanan büyük kahramanın bugünde milletimizin en yüksek

makamını işgal etmesi Türk milletinin talihinin mesut bir delili olduğunu yazmaktadır.
Gazetelerin Cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ü ve bütün şehitleri anarak yazılarını bitirdiklerini haber vermiştir. Başka bir tören de Isparta halkevinde yapılmıştır. [120]

3 Nisan 1940 sayılı Ulus'ta ilk sayfada ikinci sütunda yer alan yazının başlığı *"İnönü Zaferinin Yıldönümü"* şeklinde verilmiştir. İçeriğinde ise alınan telgraflar neticesinde bütün yurtta tezahüratlarla kutlandığını bildirilmektedir. Halkevleri ve halkodalarındaki kutlamalara her sınıftan halkın katıldığını toplantılarda Milli Şef'in dâhiyane savaş yönetimiyle kahraman ordumuza kazandırmış olduğu bu zaferden bahsedildiğini bildirmektedir. Ve bu büyük eserin yaratıcısı İnönü'ye karşı duyulan bağlılığın ve sevginin bir göstergesi olmuştur. Konuşmaların ardından milli oyunlar ve bazı yerlerde de milli mücadele konulu film gösterileri takip etmiştir.[121]

Cevdet Kerim İncedayı'nın Güzel Konferansı başlığı ile ikinci sayfada konferansın tam metnine yer ayrılmıştır. Konferansın ana hatları Osmanlı'nın çöküşü ve İstiklal harbinin kazanılmasını konu edinmektedir. Konferansın son sözlerinde bu milletin kurtarıcısı ve devletin kurucusu Türk İstiklal harbinin başkumandanı Mustafa Kemal Atatürk'ün önünde saygıyla eğildiğini belirterek bitirmiştir. Tüm bu zaferlerin ilk müjdeleyicisinin de İnönü zaferleri olduğunu belirtmiştir.[122]

Diğer sütunda ise *"İnönü günü"* olarak kabul edilen "Bir Nisan" tarihinde açılan Halkevinin ikinci fotoğraf sergisi bildirilmektedir. Yıldönümü sebebiyle halkevine gelen yüzlerce davetli de açılışta hazır bulunmuşlardır.[123]

31 Mart 1941 sayılı Ulus'ta *"İnönü Zaferinin 20. Yıl dönümü"* başlığı ile ilk sayfada yer alan haberde *"Türk Milletinin Makûs talihi 20 yıl evvel bugün yenilmişti."* Yazmaktadır. Başlığın altı kalın bir kırmızıçizgi ile çekilmiştir. Ankara Halkevinde 1 Nisanda bir tören yapılacağı haber verilmektedir. İsmet Paşa'nın Milli

[120] Ulus, 2 Nisan 1940, s.5.
[121] Ulus, 3 Nisan 1940, s.1.
[122] Ulus, 3 Nisan 1940, s.2.
[123] Ulus, 3 Nisan 1940, s.2.

Mücadele zamanlarından üniformalı bir fotoğrafına da kırmızı çerçeve içinde "Muzaffer Kumandan: İnönü" notuyla yer verilmiştir. Haberde, "*31 Martı 1 Nisana bağlayan bu gece tarihimizin en parlak zaferlerinden birinin gerçekleştiği bir zaferdir. Nihayetinde ordumuz düşmanı bulunduğu tepelerden aşağı atarak Yüce Milli Şef'imiz İsmet İnönü'nün yüksek komutası altında Tük milletinin makûs talihini mağlup etmiştir. Bu muharebede can veren muazzez şehitlerin önünde hürmetle eğiliyor ve eşsiz Şef Metristepe kahramanına karşı milletçe hayranlığımızı belirtmeyi borç bilirim*" diyerek İsmet İnönü'ye de şükranlarını sunmuştur. Halkevinde yapılacak olan törenin ayrıntıları ise şöyledir:

Saat 18 de başlayacak olan törende halkevleri başkanı ve İçel milletvekili Ferit Celal Güven Bir konuşma yapacak, Behçet Kemal Çağlar da şiir okuyacaktır. Programın devamında ise Milli Şef'e ait filmler gösterilecektir. Tüm Ankara halkı davetlidir.[124]

Yine ilk sayfada yer alan habere göre yıldönümleri münasebeti ile İzmir'de 42 bölgenin de katılımıyla bir İnönü koşusu yapıldığı bildirilmektedir. Haberde kışla meydanında toplanan koşucuların beden terbiyecisi genel direktörü General Cemil Taner'in teftiş ettiği ve bando mızıka ile birlikte kordon boyunca ilerleyerek gazi heykeline geldikleri yazmaktadır. Burada 42 farklı ilden gelen İnönü koşusuna katılacak diğer atletler de teftiş edildikten sonra İstiklal Marşı çalınarak Atatürk'ün manevi huzuruna saygı ile eğilmişlerdir. Abideye çelenk konulduktan sonra Beden Terbiyecisi Genel Direktör General Cemil Taner gençlere hitaben bir konuşma gerçekleştirmiştir. Bir geçit töreni yapıldıktan sonra gençler dağılmıştır.

İnönü koşusuna 42 bölge ile İstanbul, Ankara, İzmir okullarını temsilen takımlarının katılımıyla Halkevi-Alsancak arasında 7500 metre mesafe arasında bir koşu yapılmıştır. Saat 14.30 da Alsancak stadyumunda Vali, Beden Terbiyecisi Genel Direktörü, komutanlar, Belediye Reisi huzurunda bir geçit töreni yapmışlardır. Halkevi önünde 14.45'te koşuya başlayan atletler halkın alaka ve heyecanı ile karşılaşmışlardır. Haberin devamında atletlerin dereceleri ve koşunun nasıl ilerlediğine dair ayrıntılara da yer verilmiştir. Diğer bölgelerde yapılan koşuların da haberi diğer sütunda yer almıştır. Zonguldak, Elazığ, İstanbul, Erzurum ve Adana da

[124] Ulus, 31 Mart 1940, s.1.

koşulara katılımın yüksek olduğunu halkın coşku ve heyecanla koşuları takip ettiğini bildirmektedir.[125]

İlk sayfada yer alan Muğla milletvekili İzzeddin Çalışlar'ın 'Bir yıldönümü Münasebetiyle' başlıklı makalesine yer verilmiştir. Yazar, Milli Şef İsmet İnönü'nün zengin ve şanlı tarihinden bir günü kutladığı için yaşadığı mutluluğu paylaşarak sözlerine başlamıştır. Bu sevincinin sebebi olarak Osmanlı Devletinin Viyana dönüşünden beri yaşadığı geri çekilmenin ilk kez Birinci İnönü İle son bulması olarak açıklamıştır. Devamında gerçekleşen zorlu İstiklal Mücadelesinin başarıyla sonuçlanmasını anlatan yazar Birinci İnönü Zaferinin ileride kazanılan diğer zaferlerin temelini oluşturduğuna dikkat çekerek makalesini sonlandırmıştır..[126]

Yıldönümü münasebetiyle ikinci sayfada bir de şiire yer verilmiştir. Şair, Besim Atalay'ın İkinci İnönü Harbinin Yıldönümü Münasebetiyle adlı şiirinden bir üçlük şu şekildedir.

"Umulmadık bir günde İnönü'nde
Şahlandırıp sürünce İsmet Paşa atını
Yendi Türk'ün asırlar süren kara bahtını".[127]

İkinci sayfanın diğer sütunun da ise Nurettin Artam'ın *'Yalçın Kayamız'* adlı makalesi yer almaktadır:

Makalede İnönü Muharebesinin sonucunu anlatan kısa bir alıntı ile başlamaktadır. Atatürk'ün muharebe hakkındaki sözlerine de yer verilmiştir. Yazar "*İkinci İnönü Zaferinin yıldönümündeyiz o gün gazi ve şehit olanlarının çocukları bugün askerlik çağına erişmiştir. O gün ki dünya siyasetinin yanlış görüşlerine aldanarak Türk milletine düşman olanlar vatanımıza saldıranlar bugün gönüllerimizde yer bulan dostlarımızdır. Her devirde çarpık ve yanlış düşüncelerin ardından sürüklenerek silahlı ve kanlı saldırganlıklara kalkışacak olan varsa onlara bu büyük zaferi bir ders olarak gösterebiliriz. İkinci İnönü Zaferi yalnızca maziden bir ses tarihten bir*

[125] Ulus, 31 Mart 1941, s.1-4.
[126] İzzeddin Çalışlar, " Bir Yıldönümü Münasebetiyle", Ulus, (31 Mart 1941), s.1-2.
[127] Besim Atalay, "İkinci İnönü Harbinin Yıldönümü Münasebetiyle", Ulus, (31 Mart 1941), s.2.

anı değildir. Bu zaferde yakın ve uzak geleceğimizin müjdesi vardır." Yazar son sözlerine İsmet İnönü İçin söylediği şu sözlerle devam etmiştir. "Azminin, hamiyetinin, yalçın kayalarına her düşmanın başını çarparak hurduhaş olacağı Büyük Kumandan başımızda".[128]

İkinci İnönü Zaferinin yirminci yıl dönümünde 1 Nisan 1941 tarihli Ulus gazetesinde çıkan yazıya göre Ankara Halkevinde bir kutlama töreni olacağı haber verilmektedir. İstiklal marşı ile başlayacak törende İçel mebusu ve Halkevi reisi B. Ferit Celal Güven'in İnönü Muhaberesi konulu bir konferansa yer verilecektir. Tören Behçet Kemal Çağlar'ın şiirleri ile devam edecektir. Tören de bir de Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun İnönü Zaferinin gerçekleştiği yıllarda kaleme aldığı bir yazısı da yer alacaktır. Film gösterisinde ise Milli Şef'in hayatını canlandıran bir film gösterimi sunulacaktır. Törene Tüm Ankara halkı davet edilmektedir.[129]

2 Nisan 1941 sayılı Ulus'ta "*İkinci İnönü Zaferinin yıl dönümü*" başlığı ile manşette yer verilen haberde 1 Nisan 1941'de yapılan törenin ayrıntılarına yer verilmiştir. Katılımcılara Milli Şef'in seyahat ve teftişlerini konu alan iki ayrı film gösterilmiştir. Tören saatinden önce dolup taşan salonda davetliler heyecanlı dakikalar yaşamıştır. Haberde konuşmacı Ferit Celal Güven, Şair Behçet Kemal Çağlar'ın ve davetlilerin fotoğraflarına da yer verilmiştir.[130]

Konuşmacı Ferit Celal Güven'in konuşma metnine gazetenin 5. Sayfasında yer verilmiştir. Konuşmasına "*bir milletinin yaşadığı bazı hadiselerin bir meşale gibi önünü aydınlattığını ve ikinci İnönü zaferinin böyle bir hadise*" olduğunu vurgulayarak başlamıştır. "*Bundan yirmi yıl önce olanlara bakılırsa bugünkü sağlam devrimizin yirmi yıl önce kurulan bu köprüyle sağlamlaştırıldığını görmekteyiz. Bugünkü zaferin büyüklüğünü anlamak için Osmanlı İmparatorluğunun son günlerine bakmalıyız ifadeleri ile Osmanlı İmparatorluğunun son yıllarını detaylıca anlatmıştır. İstilaya uğrayan vatan 19 Mayıs 1919'da genç bir subayın Samsun'a çıkışıyla bir milletin sesi olmuştur. Bu şartlar altında gerçekleşen İnönü Muharebesinin ne büyük bir cesaret ve dirayet işi*" olduğunu anlatmıştır. Konuşmacı devamında dönemin siyasi haritasını çizerek İstanbul ve Anadolu'yu kıyaslayarak şu

[128] Nurettin Artam, "Yalçın Kayamız", Ulus, (31 Mart 1941), s.2.
[129] Ulus, 1 Nisan 1941, s.1.
[130] Ulus, 2 Nisan 1941, s.1.

sözleri söylemiştir: "*İstanbul hükümetinin imanlarını kaybettiğini ve Türk insanının yüreğindeki istiklal sevgisi uğruna yapabileceklerini görmemişlerdir."* Konuşmasına ikinci İnönü'nün tüm safhalarını bir asker gözüyle naklederken muharebesinin en şiddetli günü olan 31 Mart hakkında şunları söylemiştir: "*31 Mart günü düşman karşısında tüm ihtiyatlar sergilenmiş vaziyet ciddi bir safhaya girmiştir. Ordu kumandanı İsmet Paşa'nın karargâhı tehlikedeydi, karargâh biraz geri çekildi. Bu sıkışık ve zor durum karşısında soğukkanlılıkla tedbirler alarak ve kendinden emin olarak hareket edip düşmanın bütün amaçlarını yalın kılıç savaşarak düşmanın planlarını birer birer geri çevirdiler.*" Sözlerinin devamında İsmet Paşa'nın Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiği Metristepe'den düşmanın geri çekilişini anlattığı telgrafına yer verilmiştir. Devamında Atatürk'ün cevabı okunmuş ve salon çınlatan alkışlar eşliğinde tezahüratla dinlemiştir. "*Bugün yirminci yıl dönümünü kutladığımız İnönü zaferinin kahramanı Milli Şef, Tıpkı Metristepe'deki gibi milletinin ve ordusunun başında dimdik durmaktadır. Türk ordusu ve milleti bugün daha cesur, daha hazır ve daha kuvvetlidir. Milli Şef'imiz dediği zaman ona gözü kapalı inanmış insanlarız. Hiçbir zaman inançlarımızı yalanlamamıştır. O kendi kılıcını kendi örsünde dövmüş bir kahramandır. Nice düğümleri çözerek bu günlere gelmiştir. Dün Metristepe'de nasıl insanlara talih getirdiyse bugün de yarın da talihimize getireceği çok şey vardır. İkinci İnönü zaferinin şöhretiyle iftihar ettiğimiz bugün, kanını dökmekten çekinmemiş bu uğurda genç ömürlerini feda etmiş aziz şehitlerimizi yad etmeyi de bir borç bilirim*" diyen konuşmacı sözlerini şehitler için söylediği şu sözlerle bitirmiştir. "*Yurt için döktüğünüz kanları eğer gerekirse bizim kanlarımız takip edecektir. Aynı kumandanın emrinde yurt için size benzemeyi ömrümüzün ir mükâfatı sayarız. Sizlere benzemek her Türk için bir şereftir. Boş bıraktığınız safları memleketin evlatları doldurmuştur*."

Ferit Celal Güven'in alkışlar arasında biten konuşmasından sonra kürsüye Behçet Kemal Çağlar gelmiş ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun yazdığı bir nesri okumuştur. Daha sonra ise Ankaralı Âşık Ömer'in yazdığı Mehmetçik destanıyla, halk ağzından bir başka destanını okumuştur. Her kıtasında alkışlanmıştır. Destanlar salonda heyecanlı bir hava yaratmıştır. Destanlarının okunmasından sonra, Milli Şef İsmet İnönü'nün önceki sene yaptığı Trakya gezisi sırasında kaydedilmiş bir film gösterisi izletildi. Filmde İsmet Paşa'nın askerler arasında görünmesi üzerine salonda

alkış tufanı kopmuştur. İkinci filmde ise 1941' de Kayseri, Sivas ve Erzurum, Diyarbakır'a yaptığı bir teftiş gezisi gösterilmiştir. Böylece İkinci İnönü Zaferinin yirminci yıl dönümü Ankaralılara heyecanlı anlar yaşatmıştır.[131]

Mahmut Esat Bozkurt'un "İnönlerinde" başlıklı makalesine de ilk sayfada yer verilmiştir.

"İnönlerinde"

"1 Nisan sabahı Ankara sokakları bayraklarla donatılmış, sanki İnönü Meydan savaşını kazanan şehitlerin kanları tüm yurtta dalgalanıyordu. İkinci Viyana ile başlayan geri çekilme 258 yıl sonra İnönlerinde Milli Şef İsmet İnönü'nün büyük kumandası altında ezilmişti ve son bulmuştu. Ebedi Şef Atatürk'ün Milli Şef İnönü'ye *"Bütün tarihi âlemde, sizin İnönü meydan muharebelerinde deruhte ettiğiniz vazife kadar ağır bir vazife deruhte etmiş kumandanlar enderdir… Siz orada yalnız düşmanı değil, milletiniz makûs talihini de yendiniz."* diyordu. Bu zaferin anlamını sadece askeri bakımdan değerlendirmek bu zaferi dar bir çerçeveye koymak olur."

Yazar, İnönü zaferinin anlamını "*258 yıldır İkinci Viyana gerilemesinden bu yana bir ulusun kendi yüksek varlığına kavuşmasıdır*." şeklinde yorumlamaktadır. "*İnönü zaferi ile Türk milleti ben varım ve her şeyi yapmaya yaratmaya kadirim demiştir. Namık Kemal'in "bu kan, gene o kandır." Sözünü İnönü göstermiştir. İnönü'nün başlattığı bu yol, yarınların habercisi ve Türk'ün yalnızca silah üstünlüğü değil siyasal, sosyal, ekonomik, alanlardaki başarıların şahidi olacaktır. Milli Şef İsmet İnönü'nün başardığı bu iş, işte bu kadar muazzamdır.*

İnönü meydan savaşının geniş ve moral anlamı yepyeni bir dönümdür. Güneşin bahara dönmesi gibi Türk milletine moral vermiştir. 1000 yıl önce haçlılara karşı I. Kılıçarslan'ın başaramadığı işi aynı yerde İsmet İnönü başarmıştır. I. Kılıçarslan'ın 1 Milyon Haçlıyı yere sermesine rağmen savaşı kazanamaması Türk dünyası için yıllar süren felaketleri doğurmuştur. İnönü destanını yazan komutan sağdır. Türk

[131] Ulus, 2 Nisan 1941, s.5.

milletinin Ulusal Şef'i olarak milletinin başındadır. Türk milleti ise çelikten bir çember gibi Şef'in etrafındadır. Aziz Şef sen sağ oladur" sözleriyle bitirmiştir.[132]

6 Nisan 1921 tarihinde Yakup Kadri Karaosmanoğlu tarafından yazılan *"İnönü Zaferi Yahut Metristepe'den Görünen Şeyler"* adlı makale törende Behçet Kemal Çağlar tarafından okunmuştur. Aynı makale gazetenin ikinci sayfasında yayınlanmıştır.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun ikinci sayfada yer alan makalesi şu şekildedir:

"İnönü Zaferi Yahut Metristepe'den Görünen Şeyler"

İnönü kahramanı İsmet Paşa Metristepe'den baktığında düşmanın düzensiz bir şekilde geri çekildiğini seyrediyordu. Ve Anafartalar kahramanı Mustafa Kemal Paşa'nın çektiği telgrafta "Üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir meydan şeref seyrettirdiği kadar milletimiz ve kendiniz için şaşaai itila ile dolu bir ufka istikbale de nazır ve hâkim olduğunu söylemek isterim." Yazıyordu. Yazar bütün bu kelimelerin İnönü zaferinin şanını anlatacak kadar büyük olmadığını vurgulayarak "*bu ulvi hadisenin hiçbir dil ve kalemin bu hadiseyi anlatmaya gücünün yetmeyeceğini yazmıştır. Ne Roma saltanatının sukutu, ne İstanbul'un fethi, ne de insanlık tarihinde birer yol dönümü olan bütün hadiseler sebep ve sonuç itibariyle seninle boy ölçüşemez*." Sözleri ile İnönü Zaferinin ehemmiyetini açıklamıştır. Devamında şu sözlere yer verilmiştir: "*İsmet Paşa isimli bir asker kılıcı tıpkı bundan 600 yüz sene önce ki askerin kılıcı gibi tarihi ikiye bölmüştür. Bu zaferden sonra bütün şark âlemi ve Asya için yeni bir devir açılmıştır. İlahi ve insanı birçok mucizeye şahit olan bu kıta, Türk ordularının yapmış olduğu bu son mucize kadar saygın olanını hiç görmemişti. Yazar şark meselesinin Eskişehir önlerinde ki kan deryasında boğulduğunu ve henüz ismi tarihe geçmemiş olan bir komutanın bu düğümü çözerek cihana bir nefes aldırdığını yazmaktadır. Son sözlerinde ise bugün bizi sevindiren Metristepe'nin arkasında görünenlerdir. Metristepe'de ayakta duran kahraman meydanın arkasında ki manevi âlemi*

[132] Mehmet Esat Bozkurt, " İnönlerinde", Ulus, (2 Nisan 1941), s.1-3.

görmektedir. Bütün vatan şehitleri türbelerinden başlarını kaldırıyor ve mazlum olan milletler zincirlerini kırarak aydınlığa kavuşuyordu. 6 Nisan 1921."[133]

Diğer sütunda ise Ali Rıza Erem tarafından yazılan "*Bir Milletin Hesaba Sığmıyan Tarafı"* başlıklı başka bir makaleye yer verilmiştir.

"Bir Milletin Hesaba Sığmıyan Tarafı"

İnönü yıldönümleri münasebetiyle yazdığını belirten yazar, makaleye başlamadan önce İsmet İnönü'nün şu satırlarına yer vermiştir. *"Milletlerin yaşama hakları, bin türlü isabetli tedbirin başında ve hepsinden tesirli olarak bir temele dayanıyor. Bu milli birlik, fedakârlık ve kahramanlık temelidir."*

Yazar, makalede: savaşları orduların sayıca üstünlüğü değil yüreğindeki zafer inancının kazandığını belirtmiştir. Osmanlı Devletinin son zamanlarına dikkat çeken yazar, Mili Mücadele dönemini Türk Milletinin yaşadığı en büyük buhran olarak göstermiştir. Hiçbir yerden yardım alamayan Türk milleti, o günleri zafere olan inancı ve hürriyetine olan bağlılığı sayesinde atlatmıştır diyerek, "M.Kemal Paşa'nın Ya istiklal ya ölüm" sözü etrafında toplanan Türk Milletinden bahsetmiştir. Devamında orduların sayıca durumunu kıyaslayan yazar Türk milletinin bu zaferi inancı sayesinde kazandığını belirterek son sözlerine " *Bu yüzdendir ki bir milletin hesaba sığmayan milli birliği milli fedakârlığı, milli kahramanlığı gibi manevi güçlerine yeni bir örnek olarak iki İnönü muharebelerini gururla gösterebiliriz*." ifadeleri ile makalesini sonlandırmıştır.[134]

3 Nisan 1941 sayılı Ulus'ta çıkan habere göre İkinci İnönü zaferinin tüm yurtta kutlandığını öğreniyoruz. Anadolu ajansı kaynaklı haberde alınan telgraflar neticesinde Cumhuriyet meydanlarında, halk evlerinde her sınıf halkın katılımları ile toplantılar yapılmış ve istiklal marşı ile başlayan konuşmalarda konuşmacılar İkinci İnönü Zaferinin tüm safhalarını ve neticelerini anlatarak, bu zaferi kazandıran Milli Şef İsmet İnönü'ye karşı duyulan minnet ve şükran duygularını ifade etmişlerdir.[135]

---

[133] Yakup Kadri Karaosmanoğlu, "İnönü Zaferi Yahut Metristepe'den Görünen Şeyler", Ulus, (2 Nisan 1941), s.2.
[134] Ali Rıza Erem, "Bir Milletin Hesaba Sığmayan Tarafı, Ulus, (2 Nisan 1941), s.2.
[135] Ulus, 3. Nisan 1941, s.1.

İlk sayfada sol sütünde Falih Rıfkı Atay'ın yıldönümlerini konu alan makalesine yer verilmiştir. Makalesinde Türk tarihinin her safhasının bir zaferle dolu olabileceğini fakat övünmek için bir zafere ihtiyaç duyulmadığına dikkat çeken yazar, bu sene farklı olarak halkın kutlama törenlerine ilgisinin yoğun olduğunu belirtmiştir. Son sözlerinde, "*O yoksulluk ve yorgunluk içinde İnönü meydan muharebelerini Sakarya müdafaasını ve Afyon taarruzunu kazandıran irade bugünkü imkânlarımız ile birleştiğinde Kuva-yı milliye hatırasını da unutturabilecek bir mucize olacaktır. Memleketin toprak bütünlüğünü kayıtsız şartsız korumak ve milletin kanının bir damlasını bile sakınmak tedbirlerinden olan bu siyaset, imtihan günü çattığı zaman fedakârlıkta sınır tanımayan bu milli güç ile aynı safta olunca hiçbir şeyden endişe etmeyiz.*"[136] İfadelerine yer vermiştir.

İkinci sayfada Mahmut Esat Bozkurt'un "İki İnönü Arasında" adlı makalesi yayınlanmıştır. Bir önceki gün çıkan yazılarında İkinci İnönü zaferinin sosyal, siyasal, ekonomik bir analizini yapan yazar, bu yazısında Birinci İnönü Muharebesinin analizini yapmıştır. Her bakımdan yoksulluklar içinde kazanıldığına dikkat çeken yazar, General Sıtkı'dan dinlediklerini anlatan yazar: bazı askerlerin süngüsünün dahi olmadığını düşmanın başını taş ile ezdiğini hayretle belirtmiştir.

Metin içerisinde iki kıta şiire yer veren yazar Birinci İnönü Muharebesini İkinci İnönü ile kıyaslayarak her iki zaferin de çok zor günlerde kazanıldığını ve sonucunda devleti çok ileriye taşıdığını belirtmiştir. Sonuçlarının sosyal, siyasal ve ekonomik olduğuna dikkat çekmiştir. Bu savaşlardan sonra Rusya'nın Afganistan'ın Fransa'nın Türkiye'de açtığı elçiliklerden bahsetmiştir. Son olarak şu sözleri ile makalesini sonlandırmıştır:

> *"Birinci İnönü savaşı içerde ve dışarda yeni bir Türk devleti tahsis etmiştir. Savaşlar böyle kazanıldı. Yalın ayak, başı açık, mermisiz, süngüsüz hürriyet ve İstiklal için savaştılar. Türk inkılap tarihinde Birinci İnönü savaşı ve İkinci İnönü ile birlikte devlet kuran savaşlar olarak anılacaktır. Türk ulusu ve Aziz Şef yarattığın örnek devlet kutlu olsun.*" [137]

[136] Falih Rıfkı Atay, "Yıldönümlerini Kutlarken", Ulus, (3 Nisan 1941), s.1.
[137] Mahmut Esat Bozkurt, "İki İnönü Arasında", Ulus, (3 Nisan 1941), s.2.

Diğer sütunda *"İnönü Zaferini Anarken"* adlı başka bir makale yer almıştır. Makalesinde 20. yıl dönümü kutlanan İkinci İnönü Zaferini içimizde coşan duyguların yerinde ve zamanında taşması olarak betimlemiştir. Şanlı Kumandan İsmet İnönü'nün bir işareti ile milli birliği sağladığını savunan yazar, İkinci İnönü Zaferi hakkında şu ifadelere yer vermiştir:

"Uzmanları tarafından askerlik tarihinde bir deha eseri olduğunu söylenmektedir. Türk'ün makûs talihi burada yenilmiştir. Yirmi yıl sonra Milli Mücadelenin Garp Cephesi kumandanı 1941 Türkiye'sinin Cumhurreisi on sekiz milyon insanın babası bütün memleketin emrindeyiz, hazırız, haydi sözlerinin muhatabıdır. Ezeli tarihimizin sayfaları şerefli destanlar açıktır." Son paragrafta ise Ankaralı Âşık Ömer'in dörtlüğüne yer vermiştir.[138]

10 Sonkanun 1942 sayılı Ulus'ta kutlama haberi yer almamaktadır bununla beraber diğer yıllardan farklı olarak ilk sayfada da yıl dönümü olduğu bildirilmemiştir. Yalnız ikinci sayfada 1922 yılında Hâkimiyet-i Milliye'de yayınlanan Ruşen Eşref Ünaydın'a ait bir makale yayınlanmıştır. İlgili sayfada makaleye yer verilmiştir.[139]

1 Nisan 1942 sayılı Ulus'ta ilk sayfada İkinci İnönü Zaferi'nin 21. Yıldönümü olduğu haber verilmektedir. *"Milli kurtuluş tarihimizin şan ve şerefle dolu olan zaferi"* alt başlığı ile devam eden haberde tüm yurtta Halkevlerinde bu mutlu gün dolayısı ile kutlamalar yapılacağı duyurulmaktadır. Milli Şefimiz İsmet İnönü Garp Cephesi Kumandanı iken notuyla İsmet İnönü'nün üniformalı fotoğrafında yer verilmiştir.

Haber içeriğinden önce şu cümlelere yer verilmiştir: "*İkinci İnönü Zaferi'nin 21. yıldönümünü kutlarken İstiklal mücadelemizin şan ve şerefle dolu bugünü için İnönü Zaferlerinin büyük kahramanı ve kumandanı, Milli Şef'imize sonsuz şükran ve bağlılık duygularımızı sunmaktan gurur duyarız.* Devamında, Atatürk'ün telgrafına atıf yapılarak "Milletin makus talihinin yenildiği gün" sözlerine yer verilmiştir. *1921'de kahraman ve muzaffer cephe kumandanı olan İsmet İnönü bugün de Türk milletinin kaderini, geleceğini ellerinde tutmaktadır. Milli şefin emrinde yeni bir şan*

[138] Kemal Zeki Gencosman, " İnönü Zaferini Anarken", Ulus, (3 Nisan 1941), s.2.
[139] Ulus, 10 Sonkanun 1942, s,2.

ve şeref yılına adım atmış bulunuyoruz. Kutlu olsun!" Sözleriyle haber yorumunu noktalamıştır. Törenin detayları ise yazının devamında bildirilmiştir.

İstanbul'daki programa göre yarın yıldönümü sebebiyle gündüz ve gece halkevlerinde şiir okunarak Milli temsil ve oyunlara yer verilecektir.

Ankara'da ise saat 18'de İstiklal Marşı ile açılan törende Ankara Halkevi başkanı ve İçel milletvekili Ferit Celal Güven, İkinci İnönü Zaferi hakkında askeri ve siyasi önemini konu alan bir konferans verecektir. Devamında gençlerin şiir gösterisi yer alacaktır. Son olarak Milli Şef'e ait ve günün önemini belirten bir film gösterilecektir. Sayın Ankaralılar davetlidir. Sözleri ile haberi noktalamıştır.[140]

Yine ilk sayfada Falih Rıfkı Atay'ın "*İnönü Zaferinin Yıldönümü" adlı* makalesine yer verilmiştir.

Yazar, makalede İnönü zaferinin üçüncü yıldönümüne ait bir anısından bahsetmektedir. Yıldönümü münasebetiyle kız ve erkekler öğretmenler birliğinde İsmet Paşa'nın şerefine bir çay ziyafeti verilmiştir burada bir konuşma yapan İsmet Paşa'nın sözlerine makalede yer vermiştir. Konuşmasında birinci ve ikinci İnönü zaferlerini değerlendiren İsmet paşa zaferleri kazanmaya mecburuz önümüzdeki zorlukları aşarak mucitler, profesörler yetiştireceğiz. Hayatımız İnönü askerleri gibi mahrumiyet içinde geçecektir. İnönü askerlerine gideceksiniz öleceksiniz. Dedik. İnönü Şehitleri kendilerinden sonra ne olacağını düşünmeden ölmüşlerdir.

İnönü zaferlerinin 21.yılını kutlarken bu sözler öneminden bir şey kaybetmemiştir. Bugünün Türkiye'si her bakımdan o günün Türkiye'sinden farklıdır. Fakat yine bir imtihan vermemiz gerekirse Mili Şefimizin yanında İnönü kahramanlarının ruhu ile yer almaktan çekinmeyeceğiz. Sözlerini şehitlerin bize teslim ettiği milli mücadelenin mukaddes mirasını hiçbir tarafında dokunulmamış olarak teslim etmeye hazırız diyerek devam ettiren yazar, son olarak vasıtasız halde savaşan Türk halkı şimdi her türlü vasıta ile donatılmıştır. Fakat biz harp istemiyoruz. Türk'e yakışan hür ve şerefli bir hayatı korumak ve devam ettirmek istiyoruz. Diyerek noktalamıştır.[141]

[140] Ulus, 1 Nisan 1942, s.1.
[141] Falih Rıfkı Atay, "İnönü Zaferinin Yıldönümü", Ulus, (1 Nisan 1942), s.1.

Yıldönümü münasebetiyle konuyu askeri metot açısından ele alan başka bir makale de ikinci sayfada yayınlanmıştır. Makale Celal Dincer'e aittir.

İkinci İnönü Meydan Muharebesi

Sözlerine "*Milli Mücadelemizin en parlak günlerinden birisi olan İkinci İnönü'nün 22. Yıl dönümünü kutluyoruz*" diye başlayan yazar, Birinci İnönü Savaşından kısaca bahsederek kendisinden sayıca üstün olan düşman ordusunu yenmiştir yorumunu yapmıştır. İkinci İnönü Muharebesinin analizini yapan yazar, iki ordunun da hareket planlarını ayrıntılı biçimde incelemiştir. Düşman ordularının Avrupa'dan temin edilen silah, malzeme ve teçhizat malzemelerin Türk ordusuna kıyasla son derece iyi durumda olduğunun dikkatini çeken yazar Türk askerinin ise son derece eksik malzeme ve malzemenin de ötesinde ayakkabısı ve paltosunun bile eksikliğine dikkat çekmiştir. Düşman kuvvetlerinin Afyon ve Uşak üzerinden Dumlupınar mevzilerine devam eden hareketlerini anlatan yazar General ismet Paşa'nın düşman ordusunun Kütahya üzerine ilerlemesini durdurmak için yaptığı karşı hareketlerden bahsetmiştir. Karşılaşmanın seyrini değiştiren 31 Mart günü Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa verdiği kararla kuzeyden ve güneyden taarruza geçerek yıpranmış olan düşman ordusunun makineli tüfeklerini ve askerlerini esir almıştır. Devamında ikinci süvari alayının düşmanı takibe başladığını belirtmiştir. Böylece 31 Martı 1 Nisana bağlayan gece düşman geri çekilmeye başlamış ve Türk ordusu bu savaş kahramanca kazanmıştır. Sözleri ile muharebenin anlatımına son veren yazar, İnönlerinde can veren kan akıtan Türk askerini sonsuz şükran ve saygıyla anarak onları yetiştiren annelerini de hürmetle selamladığını bildirmiştir.[142]

İkinci sayfada 'Olaylar ve İsimler' adlı bölümde İnönü Kasabası başlıklı bir hikâyeye yer verilmiştir. İnönü Kasabasının coğrafi konumundan ve muharebenin kısa özetinden bahsedilmiştir.[143]

2 Nisan 1942 sayılı Ulus'ta "*İnönü Zaferinin Yıldönümü*" başlığı ile ilk sayfada yer alan haberde bir gün önce yapılan törende neler olduğu ayrıntılı biçimde anlatılmıştır. Konuşmacı Celal Güven'in ve salondakilerin fotoğrafına da yer verilen haberde törenin heyecanlı bir şekilde kutlandığını, istiklal marşı ile başlayan tören de

[142] Celal Dincer, "İkinci İnönü Meydan Muharebesi", Ulus, (1 Nisan 1942), s.2.
[143] Ulus, 1 Nisan 1942, s.2.

Celal Güven'inin bu önemli günün daha iyi anlaşılabilmesi için Milli Mücadele'nin kısa bir tahlilini yaptığı belirtilmiştir.[144]

İkinci sayfada devam eden haberde Celal Güven'in konuşma metninden alıntılar yapılarak neler anlattığından bahsedilmiştir. Konuşmasında Milli Mücadele zamanında Londra konferansına çağrılan Anadolu heyetinden ve konferans sırasına geçen bir diyaloğa yer vermiştir. Türk ve Şark Meselesini 120 bin asker ile yenebileceğini iddia eden Yunan delegesine Fransız heyetinden General Foş'un "*120 bin kişi ile bunu başarmak imkânsızdır. Anadolu'da her yeri yakmaya hazır bir meşale gibi duran Türk ordusunu ancak milyonlarca asker ile yenebilirsiniz*" demiştir. Konuşmasına İsmet Paşa'nın İkinci İnönü Muharebesinde düşmanın geri çekildiğini bildiren telgrafına yer vermiştir. Telgrafın cevabına dikkat çeken konuşmacı Atatürk'ün cevaben yazmış olduğu telgrafın zaferin ne büyük bir zafer ve istiklalimiz için kazanılmasının ne zaruri olduğuna dikkat çekmiştir. Atatürk'ün telgrafına da yer verilen yazının son sözleri şu şekildedir. "Bizim için ne muntazam bir şeref ve ne büyük bir saadettir ki bu büyük davayı halleden büyük kumandan bugün hem milletin ve hem de kahraman ordumuzun başında bulunuyor.[145]

Halkevi reisinin uzun uzun ve şiddetle alkışlandığını bildiren haber yorumu sonrasında genç şairlerin İnönü ve zaferlerini anlatan şiirler okunduğunu uzun uzun alkışlanan şiirlerden sonra Milli Şef'in Trakya manevralarını ve Büyük millet meclisindeki nutkuna yer verilen filmler gösterilmiş, tören geç saatlere kadar sürmüştür. Törende İsmet İnönü'ye bir tazim telgrafı göndermek isteyen Ankaralılar Ahmet Muhip Dranas'ın okuduğu ve aşağıda yer alan telgrafı şiddetli ve sürekli alkışlarla kabul etmişlerdir.

Ankara Halkevi Reisi ve İçel Mebusu Ferit Celal Güven tarafından yazılan telgraf:

> *Aziz Şef'imiz*
>
> *Yirmi yıl önce, Türk milletinin makûs talihini İnönü'de yendiğiniz bu mutlu günde içimizi dolduran övünç ve sevgi duyguları ile sizi ululârken, emirlerinizde her zaman olduğu gibi en çetin ödevleri yüklendiğimizi bir borç bildiğimizi, Türk milletinin talihini, şerefini, yükseklerde tutmak için*

[144] Ulus, 2 Nisan 1942, s.1.
[145] Ulus, 2 Nisan 1942, s.2.

iradenize şaşmaz bir inanla sarıldığımızı ve bu duyguların kuvvetiyle en zorlu devreleri geçeceğimizi bu *uğurda canla beraber her varlığımızı, İnönü'nde bizden evvelkilerin yaptığı gibi, seve seve kıyacağımızı arz eder, Başbuğumuzu kutsal bir bayrak olarak selamlarız*.

Telgrafın devamındaki haberde İkinci İnönü Muharebesinin İzmir'de de aynı coşkuyla kutlandığını İzmir gazetelerinin sayfalarında geniş sütunlar ayırdığını, yazılarda eşsiz Atatürk'ü ve Kahraman İnönü'yü yücelterek selamladıklarını bildirmektedir. Aynı sayfada gazetenin 'Yankılar' bölümünde İnönü Çocukları adlı bir metne yer verilmiştir. İnönü Muharebesinin kazanıldığı yıl doğan çocuklara hitaben yazıldığı anlaşılmaktadır. O gün doğan çocukların bugün 21 yaşına bastığını söyleyerek İnönü Zaferi'nin kahramanları gibi bir nesil yetiştiğini vurgulamıştır.[146]

10 Mayıs 1942 sayılı Ulus'ta diğer yıllardan farklı olarak bir tazim töreni haberi yer almaktadır. *"Bugün İnönü'nde şehit düşenleri tazimle anıyoruz"* başlığı ile ilk sayfada yer alan haberde *"İnönü'nün Türk'ün makûs talihini yendiği yerde şehit düşen şehitler için bir tören yapılır"* sözleri ile bir tören yapılacağı bildirilmektedir. Haberin içeriğinde Bugün İnönü kasabasında Birinci ve İkinci İnönü muharebelerinde şehit düşen kahramanlar için bir tören yapılacaktır. Bu sebeple Ankara'dan ve İstanbul'dan heyetler hareket etmiştir. Törene halkın da katılacağı bildirilmektedir. Tören 11.00'de başlayacak, şehitliğe çelenk konularak hatipler tarafından İnönü muharebeler hakkında konuşma yapılacaktır. Son olarak şu yorum ile haberi bitirmiştir: *"Türkün istiklâl mücadelesinde şehit düşen aziz kahramanlarımızın hâtıralarını hürmet ve minnetle yâd ederken, bugün o büyük zaferin kahramanı, millî birliğimizin en kuvvetli timsali olan Millî Şef İnönü'ye derin şükran ve tazimlerimizi sunmayı bir vazife biliriz, İnönü'nde Türkün makûs talihini yenen Büyük Şef, bugün Türkün en güzel talihi olarak başında bulunmaktadır."* Törenden üç farklı fotoğraf ilk sayfada yer almıştır.[147]

10 Sonkanun 1943 sayılı Ulus'ta "*Birinci İnönü'nün 22. Yıldönümünü bugün kutluyoruz*" başlığı ile manşette yer alan haberde Birinci İnönü Muharebesi hakkında şu sözlere yer verilmiştir: "*Bütün dünyanın düşmanlığına karşı Milli Mücadelecilerin*

[146] Ulus, 2 Nisan 1942, s.2.
[147] Ulus, 10 Mayıs, 1942, s.1.

ilk zaferini 22 yıl önce bugün kazandık. Türk milletini kurtuluşa, Lozan'a, Cumhuriyete ve dahi bugünlere getiren zaferi 22 yıl önce bugün kazanmıştık. Bugün dolayısıyla Atatürk'ün daimi hatırası ve İnönü kahramanı Milli Şef İsmet İnönü'ye şükran ve minnetimizi yineleyelim." Yıldönümü olmasına rağmen diğer yıllardan farklı olarak herhangi bir tören programından bahsedilmemiştir. *"Birinci İnönü Harbi'nin Muzaffer Komutanı Mirliva İsmet Paşa"* notuyla İsmet İnönü'nün üniformalı fotoğrafına da yer verilmiştir.[148]

Gazetenin ilk sayfasında yıldönümleri münasebeti ile 'Birinci İnönü Zaferi' başlıklı yazarsız bir makale yer almış, dördüncü sayfada ise Celal Dincer'e ait başka bir makale daha yayınlanmıştır.

Makalesinde: Yıldönümlerinin kutlanması milletin kendine güvenini arttırarak büyük başarıların hatırasını yenilenir sözleri ile kutlamaların gerekliliğine dikkat çekmiştir. Bugün yaşadığımız heyecanı sadece Birinci İnönü Zaferinin heyecanı olmadığını belirten yazar bu heyecanı: Türk Milletinin gelmiş olduğu nokta diyerek geleceğe gururla bakıyor ve devletin temellerini nasıl inşa ettiğimizi idrak ediyoruz sözleri ile sevincini paylaşmıştır. Makalesine Birinci İnönü Muharebesinin askeri safhasını anlatarak devam eden yazar, birinci İnönü Muharebesi sırasında Düşman ordusunun rakamsal üstünlüğüne dikkat çekerek savaşın gidişatından bahsetmiştir. "*Bugün dünyada ismi takdirle anılan bir devlet kurduk. İnönülerin galip komutanı onun sayesinde şeref kazanan yerin adını taşıyarak başımızdadır. Milli birliğimizin ve kültürümüzün en kudretli kaynağıdır Milli Şef'imizdir. Kurduğumuz yeni Türk devletine karşı bir kast oluşursa yeni İnönü'ler başarmak için her zaman hazırız. O gün İnönü'de doğan çocuklar bugün İnönü'nün emrinde silahları ile sınırlarımızda bekçidir*." Sözleri ile makalesini bitirmiştir.[149]

Yirmi ikinci yıldönümüne girerken notuyla yayınlanan "*1 inci İnönü*" başlıklı Celal Dincer'e ait makale gazetenin 4. Sayfasındadır.

Üç sütundan oluşan *1 inci İnönü* adlı makalede yazar o günleri anlatmaya kelimelerin yetmediğini yokluk içinde varlık yaratan bir milletin nasıl doğduğunu vurgulamıştır. Devamında muharebenin öncesinde ve sonrasında gelişen olaylara geniş bir yer

[148] Ulus, 10 Sonkanun 1943, s.1.
[149] Ulus, 10 Sonkanun 1943, s.1-3.

vermiştir. İnönü adının artık bir taç daha giydiğini belirterek Lozan'da ve *"Dünya ölçüsünde bir barışın tek bayrakları olan büyük kahramana soyadı olmak nasibine erişiyordu. Şehitlerimizin ve gazilerimizin emekleri boşa gitmemiştir. Hepsine gönülden bağlıyız, Ne mutlu Türküm diyene!*" [150] sözleri ile makalesini sonlandırmıştır.

11 Sonkanun 1943 sayılı Ulus'ta bir gün önce yapılan kutlamalarla ilgili bilgi yer almaktadır. Fakat kutlama haberi diğer illerden gelen haberler doğrultusunda verilmiştir. Ankara'da kutlama töreni yapılmamıştır. İlk sayfada yer alan yorumda *22. Yıldönümü dolayısıyla Yurtta İnönü Zaferi Törenle kutlandı* başlığı yer almaktadır. Bazı illerde Halkevlerinde yapılan törenlerde günün önemini anlatan konuşmalar yapılmış ve şiir dinletileri gerçekleştirilmiştir. İstanbul'da ise Üsküdar Halkevinin Üniversite ve yüksekokullar arasında düzenlediği hitabet yarışmasında askeri tıbbiyeden Hüsnü Köksal birinci seçilmiştir.[151] İzmir'de ise Halkevi spor komitesinin düzenlediği zafer koşusunda koşan atletler İsmet İnönü'nün evinin önünde toplanmışlar komite başkanı ve İnönü Lisesi spor öğretmeni burada bir konuşma gerçekleştirmiştir.

Sonrasında koşu başlamış İnönü heykelinin önünde bayrak değiştirmişler ardından Atatürk cd, İnönü parkı ve oradan halkevinin önüne devam ederek koşuyu tamamlamışlardır. Halk koşuya alkışlarla eşlik etmiştir. Başka bir törende Sivas'ta gerçekleştirilmiştir. Vali'nin de katılım sağladığı törende Birinci İnönü savaşının öneminden bahsedilmiş, harekât harita üzerinde dinleyicilere anlatılmış, şiirler okunarak koro heyeti tarafından harp ve garp musikileri söylenmiştir. Sivas halk oyunları ile törene son verilmiştir.[152]

Ali Rıza Erem tarafından yazılan, 22. Yıl dönümü münasebeti notuyla 3. Sayfada paylaşılan Birinci İnönü Meydan Muharebesi makalesinde yazar, Türkiye Cumhuriyetinin temellerinin çok ağır hadiselerin üzerine kurulduğunu daima hatırlamalıyız ve hatırlatmalıyız uyarısında bulunmuştur. Milli Şef İsmet İnönü'nün etrafında olan Türk Milleti, partisi, hükümeti ve ordusu ile tek vücut olmuştur. Diyen

[150] Celal Dincer, "1 inci İnönü" Ulus, (Sonkanun 1943), s.4.
[151] Ulus, 11 Sonkanun 1943, s.1.
[152] Ulus, 11 Sonkanun 1943, s.3.

yazar, İnönü Zaferi öncesi halkın durumundan ve siyasi ortamdan bahsederek Garp Cephesi birliklerinin durumunu belirterek Yunan birliklerinin sayıca üstünlüğüne dikkat çekmiştir. Sonrasında Birinci İnönü Muharebesinin nasıl gerçekleştiğini anlatmıştır. Yazar, son sözlerinde "*Milli Şef'in komutasına gerçekleşen cumhuriyetin temellerini atan, milletçe kurtuluşun ilk müjdesini veren bu zaferi ibret ve minnetle anarak kanlarını döken, canlarını veren kahramanlarımızın kutsal hatırası önünde eğiliyoruz.*" [153] Sözleri ile saygılarını sunmuştur.

1 Nisan 1943 sayılı Ulus'ta *"İkinci İnönü'nün 22. Yıl dönümü"* başlığı ile manşette yer alan haberde yurdun her tarafında bu vesile ile kutlamalar yapılacağı bildirilmektedir. Bir ressam tarafından çizildiği anlaşılan İsmet İnönü'nün portresi de haberin yanında kalın çerçeve içerisinde yer almıştır.
Haberin detayında "Milli kurtuluş tarihimizin bu şanlı ve parlak zaferi" alt başlığı ile İkinci İnönü Zaferi hakkında "karanlık ve yasla geçen günlerin ardından Türk istikbaline doğan İnönü güneşinin bu millete bağışladığı yeni ve taptaze bir hayat büyük nutkun sayfalarında olanca samimiyetiyle yaşamaktadır" yorumu yapılmıştır. Devamında, Mustafa Kemal Paşa'nın İnönü'ye gönderdiği telgrafına yer verilmiştir.

Milli Şef'e şükranlarını bildiren gazete son olarak, *"Türk milleti için ne büyük bahttır ki, 1921 de kahraman ve muzaffer cephe kumandanı 1943'de de tarihin karşısında Türk milletinin mukadderatını kuvvetli ve müstakil tutan milli Şef'in emrinde, yeni bir şan ve şeref yılına adım atmış bulunuyor."* Yorumunda bulunmuştur.
Ankara Halk evinde yapılacak olan törenin programı da ilk sayfada yer almıştır. Tören saat 21.00 de İstiklal Marşı ile başlayacaktır. Bahadır Dülgen tarafından bir konuşma gerçekleştirilecek ve koro tarafından İsmet İnönü marşı ve bazı marşlar okunacaktır.[154]

İlk sayfada sağ sütunda Çoruh Mebusu Ali Rıza Erem tarafında İkinci İnönü başlıklı bir de makale yer almıştır. Makalesine başlamadan önce Milli Şef'e ait olduğu anlaşılan şu sözleri alıntılamıştır: *"Bu Devletin ne büyük fedakârlıklar üzerine kurulduğunu daima gözümüzün önünde tutmalıyız. Dünyanın ağır hâdiseleri içinde bu zihniyete daha ziyade lüzum vardır. Büyük vazifelerin yüklerini mesuliyet*

[153] B. Ali Rıza Erem, " Birinci İnönü Meydan Muharebesi", Ulus, (11 Son Kanun 1943), s.4.
[154] Ulus, 1 Nisan 1943, s.1.

sahiplerine taşıtan kudret, Türk milletinin beraberliğinin, takdirinin ve itimadının tükenmez kaynağından geliyor." Makalesinde maddeler halinde Türk milletinin yenilmezliği hakkında bazı noktalara değinmiştir. Buna göre Türk milleti gerek istiklal savaşında Ebedi Şef Atatürk'ün ve gerek bugün ki dünya savaşı ortasında Milli Şef'in Başbuğluğunda gibi partisi, meclisi, hükümeti, ordusu ve bunları bağrından çıkaran Türk halkı ile tek vücut olarak beraberlik kurabildiği takdirde yenemeyeceği hiçbir güç yoktur. Bugün bütün Avrupa milletleri nasıl bir kasırga içerisindeyse 22 yıl önce de bugünlerde Türklük âlemi böyle bir durumda idi. yazar makalenin devamında Sevr anlaşması ve Birinci İnönü Zaferine değinerek dönemin siyaseti hakkında geniş bilgiye yer vermiştir. Dönemin propagandalarına maddeler halinde değinen yazar İkinci İnönü Zaferine giden süreçten de detaylıca bahsetmiştir. Orduların sayısal üstünlüğünü ve Türk ordusunun sayıca miktarını karşılaştırarak Yunan ordusunun üç misli olduğuna dikkat çekmiştir. İkinci İnönü'nün zaferle sonuçlanmasını anlatarak Mustafa Kemal Paşa'nın İnönü'ye gönderdiği telgrafa yer vermiştir. Son olarak İnönü Kahramanlarına şükranlarını bildirerek makalesini bitirmiştir.[155]

2 Nisan 1943 sayılı Ulus'ta "*İkinci İnönü Zaferinin 22. Yıldönümü dün parlak törenlerle kutlandı"* başlığı ile ilk sayfada yer alan haberde Ankara Halkevinde dün gece yıldönümü münasebeti ile bir tören yapıldığı bildirilmektedir. Kutlama töreninin içeriği paylaşılan haberde salonun tören saati olan 21.00'den önce tamamen dolduğunu ve açılış olarak İstiklal marşı ile başladığını öğreniyoruz. Devamında, Kütüphane ve Yayın Komitesi üyelerinden Bahadır Dülgen tarafından heyecanlı bir konuşma yapılmıştır. İnönü Muharebesinden önceki siyasi durumu, Osmanlı Hükümetinin durumunu ve Londra konferansı sırasında gerçekleşen konuşmalardan uzun uzun bahsetmiştir. Devamında Atatürk'ün 1 Mart 1921'de Meclis açılış Nutuk'undan alıntılar yaparak bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında İkinci İnönü Zaferinin ne büyük kahramanlıklarla kazanıldığını ve millet vicdanında ümit ve iman yarattığını örneklerle anlatmıştır.

Uzun uzun alkışlanan bu konuşmadan sonra, İsmet İnönü Marşı ile halk türküleri söylenmiştir. Ahmet Muhip Dranas tarafından yazılan bir piyes Halkevi amatörleri

[155] Ali Rıza Erem, "İkinci İnönü", Ulus, (1 Nisan 1943), s.1-3.

tarafından oynanmıştır. Diğer illerde ise bütün Türk basınının İnönü Kutlamalarına gazetelerinde geniş sütunlar ayırdığını öğreniyoruz. Halkevlerinde ve odalarına kutlanan İnönü Zaferinin yıldönümünde şiirler okunmuş ve konuşmalar yapılmıştır. İstanbul'da Vali ve Belediye Reis'inin tüm şehir adına Milli Şef İnönü'ye şükranlarını bildirdiklerini, Üsküdar halk evi tarafından da bir İnönü koşusu gerçekleştiğini öğrenmekteyiz.[156]

9 Mayıs 1943 sayılı Ulus'ta diğer yıllardan farklı olarak bir tazim töreni haberi yer almaktadır. Nisan ve Ocak aylarında yıldönümü günlerinde kutlanan Birinci ve İkinci İnönü Muharebeleri, Mayıs ayının 9'uncu gününde tazim töreni ile şehitlerin anılacağı bildirilmektedir. Başta Ankara olarak birçok ilden katılımın olduğunu öğrendiğimiz haberin başlığı "*bugün İnönü Şehitleri bir tazim töreniyle anılacak*". Şeklindedir. Haberin devamında programın detaylarına yer verilmiş günün önemine istinaden yorum yapılmıştır İnönü Şehitliğinde gerçekleşecek olan törende ilk olarak üç dakikalık bir saygı duruşunun ardından istiklal marşı okunacak. Büyük Millet Meclisi, Başvekâlet, Ordu, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği ve Üniversite ve diğer illerden gelen çelenkler şehitlik abidesine konulacaktır. Devamında arazi üzerinde bir subay tarafından Muharebenin nasıl gerçekleştiği anlatılacak ve katılan heyetler adına da konuşmalar yapılacaktır.[157]

9 Mayıs günü gerçekleşen anma töreninin ayrıntıları 10 Mayıs 1943 tarihli gazetenin ilk sayfasında *"Üçşehitler tepesinde İnönü savaşlarının şehitleri derin bir saygı ile anıldı"* başlığı ile yer almıştır. Tazim çelengi konulurken çekilen bir fotoğrafa da ilk sayfada yer verilmiştir.

Tören boyunca Cemal Işıksel tarafından çekilen fotoğraflar ise 11 Mayıs 1943 tarihli Ulus gazetesinin ilk sayfasında yer almıştır. İlk sayfada 5 fotoğrafa yer verilirken 3. Sayfa da diğer fotoğraflar yer almıştır.[158]

10 Sonkanun 1944 sayılı Ulus'ta *"Kurtuluş Mücadelemizin tarihinden şanlı bir yaprak Bugün Birinci İnönü Zaferinin Yıldönümüdür."* Başlığı ile ilk sayfada yer alan yorumda bir kutlama töreni bildirilmemektedir. Birinci İnönü Muharebesi hakkında üç paragraflık bir yorumla birlikte İsmet İnönü'nün üniformalı bir fotoğrafı

[156] Ulus, 2 Nisan 1943, s.3.
[157] Ulus, 9 Mayıs 1943, s.1.
[158] Ulus, 11 Mayıs 1943, s.1.

"Birinci İnönü muharebesinin muzaffer komutanı İsmet Paşa" notu ile kırmızı çerçeve içerisinde verilmiştir. Yorumda günün önemine istinaden şu sözlere yer verilmiştir: *"Birinci İnönü zaferinin kazanıldığı saha, Türk'ün makûs talihinin yenildiği yerdir; Türk milletine Birinci İnönü zaferinin büyük bahtını bağışlayan İnönü Türk'ün makûs talihini yenen başbuğdur."* yorumu yapılmış ve Birinci İnönü zaferinin 23. Yıldönümünü münasebetiyle şehitlerin ruhları taziz edilmiştir.[159]

İlk sayfada Birinci İnönü Yıldönümü dolayısı ile notuyla Ali Rıza Erem tarafından yazılan "*Birinci İnönü Muharebesi*" başlıklı makaleye yer verilmiştir. Makalede Birinci İnönü Zaferinin askeri ve siyasi durumlarını ele alan yazar, Zaferin büyük yokluklar ve sıkıntılar içerisinde gerçekleştiğine dikkat çekmiştir. Son sözlerinde Milli Şef İnönü'ye bağlılıklarını sunarak makalesini sonlandırmıştır.[160]

1 Nisan 1944 sayılı Ulus'ta çıkan İnönü haberi ilk sayfada manşette verilmiştir. *"Milletin Makûs Talihini Yenen Kahraman: İsmet İnönü"* notu ile İsmet İnönü'nün Milli Mücadele zamanlarına ait bir de fotoğrafına yer verilmiştir. Ankara halkevinde ve yurdun her yerinde törenlerle kutlanacağı bildirilmiştir.[161] Devamında Mustafa Kemal Paşanın, İnönü Meydanında bulunan İsmet Paşa'ya göndermiş olduğu meşhur telgrafına yer verilmiştir. Üçüncü sayfada devam eden yorumda törenin ayrıntılarına yer verilmiştir. İstiklal marşı ile başlayacak olan tören marşlar ile devam edecektir. İkinci İnönü hakkında Salahattin Çoruh tarafından bir konuşma yapılarak bir de film gösterilecektir.[162] Programın detayları ayrıntılı olarak 12 maddelik bir liste ile yayınlanmış ve tüm halk davet edilmiştir. Yıldönümü sebebi ile iki makale yayınlanmıştır. Yazar, makalesinde İkinci İnönü Muharebesinin askeri durumundan ve muharebenin nasıl gerçekleştiğinden detaylıca bahsetmiştir.[163]

Diğer bir makalede ise yazar, İsmet İnönü'nün Metristepe'den Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiği telgraf metni ile Mustafa Kemal Paşa'nın cevabına yer vermiştir. Yazar, *"Yirmi üç yıl önce Metristepe'den tarihe seslenen genç kahramanın gür*

[159] Ulus, 10 Son Kanun, 1944, s.1.
[160] Ali Rıza Erem, "Birinci İnönü Muharebesi", Ulus, (1 Son Kanun 1944), s.1-2.
[161] Ulus, 1 Nisan 1944, s.1.
[162] Ulus, 1 Nisan 1944, s.3.
[163] Ali Rıza Erem, "İkinci İnönü Zaferi", Ulus, (1 Nisan 1944), s.2.

sesine beyaz saçlı tarihin, sarı saçlı eşsiz kahramanın dili ile ve dünyanın en heybetli yankısı halinde bu cevabı vermişti." Yorumunda bulunmuştur.[164]

2 Nisan 1944 sayılı Ulus'ta bir gün önceki kutlama haberleri kalın punto ile sol sütunda geniş yer kaplamıştır. Törenden iki fotoğrafın yer aldığı haberde tören boyu gerçekleşen konuşmalara ve törenin içeriğine yer verilmiştir. Haber yorumunda kutlamalar için: *"İnönü Zaferlerini Türk tarihine armağan eden aziz Milli Şef'imiz İnönü için milletimizin duyduğu ebedi minnet ve şükran duygularına en samimi bir tezahür vesilesi olmuştur."* ifadelerine yer verilmiştir. Ankara'daki tören İstiklal marşı ile başlayarak Ankara Halkevi başkanı ve İçel mebusu Ferit Celal Güven'in konuşması ile başlamıştır. Konuşma metninin bir kısmı birinci sayfa diğer kısmı üçüncü sayfada yer almıştır. [165] Konuşmasına Türk milletinin kahramanlıklarını överek devam eden Celal Güven, değeri bilinmeyen ve anılmayan zaferlerin unutulup gideceğini ve kaybolacağını belirtmiştir. Bu hususta İnönü yıldönümlerinin önemine dikkat çekmiştir.

Celal Güven'in ardından Kurmay Asım Eren'de bir konuşma gerçekleştirmiştir. Projeksiyon üzerinden Birinci ve İkinci İnönü Muharebelerinin askeri adımlarını ve ne şartlar altında kazanıldığını anlatmıştır. Asım Eren'den sonra Halkevinin üniversiteli gençleri kürsüye gelerek şiirler okumuşlardır. Sonrasında Halkevi tarafından aylar öncesinden çalıştırılan gençler milli oyunlar sergilemiştir. Törenin en heyecanlı kısmı ilk defa gösterilen İstiklal Mücadelesini konu alan bir film gösterimi olmuştur. Film başından sonuna kadar alkışlar içerisinde seyredilmiştir. Tören sonunda salonu dolduran bine yakın halk sonsuz minnet ve tazim hislerini içeren bir telgrafın Milli Şef İnönü'ye iletilmesi teklifini dakikalarca süren alkışlar eşliğinde kabul etmişlerdir.[166]

10 Ocak 1945 sayılı Ulus'ta Birinci İnönü Zaferi için şu başlık atılmıştır: *"Şanlı bir yıldönümü Birinci İnönü Zaferi 24 Yıl Önce Bugün Kazanılmıştı".* Fakat kutlama haberi verilmemiştir. İsmet İnönü'nün kara kalem ile yapıldığı anlaşılan üniformalı bir resmi de *"Birinci İnönü Savaşının Muzaffer komutanı İsmet paşa"* notu ile yer almıştır. Yıldönümü sebebiyle dört paragraftan oluşan bir yorum yapılmıştır. Bundan

[164] T.İ., "Metristepe'den Tarihin Duyduğu Ses", Ulus, (1 Nisan 1944,) s.2.
[165] Ulus, 2 Nisan 1944, s.1.
[166] Ulus, 2 Nisan 1944, s.3.

tam 24 yıl önce vatanı istila eden düşman ve asi çeteler bozguna uğratıldığı, TBMM Hükümetinin bu ilk zaferinin, İkinci İnönü, Sakarya, Dumlupınar ve Lozan gibi başarıların temel taşı olduğu vurgulanmıştır. Devamında, Birinci İnönü Muharebesinin zor şartlar altında kazanıldığı vurgulanarak şu ifadeler ile bitirilmiştir:

> *"Birinci İnönü'nün kazanıldığı saha Türk'ün makûs talihinin kazanıldığı yerdir. Türk Milletine Birinci İnönü zaferinin büyük bahtını bağışlayan İnönü Türkün makûs talihini yenen başbuğdur. Bu mesut günü Türk milletine kutlarken, zaferin büyük kahramanı, Milli Şef'imiz, Cumhurreisimiz İnönü'yü, en derin şükran ve tazim duygularımızla selamlamayı en zevkli bir borç sayıyor. Şehitlerimizin ruhlarını taziz ediyoruz."*[167]

Yıldönümü dolayısı ile ikinci sayfada Celal Dincer tarafından yazılan *"Birinci İnönü Olmasaydı"* başlıklı makale yer almıştır.

Yazar, 1920 yılı itibariyle muharebeden önce yurdun durumu hakkında geniş bir açıklamaya yer vermiştir. Milli Ordu kurulmadan önceki süreçten ve sorunlardan bahseden yazar, Birinci İnönü Savaşında düşmanın muharebe gücünün kalmaması üzerine 10 Ocağı 11 Ocağa bağlayan gece geri çekildiği, böylece Ethem ve Kardeşlerinin 'derebeylik' kurma hayalleri de suya düştüğü, Türk ordusunun kendisinden üç katı fazla düşmana karşı bir zafer kazandığını vurgulamıştır. Böylece *"Milletin makûs talihini yenecek İsmet Paşa da tarihe doğmuştu".* Sözleri ile Birinci İnönü olmasaydı birçok askeri ve siyasi sıkıntının ortaya çıkacağını örneklerle anlattıktan sonra ne İkinci İnönü Zaferi, ne Sakarya ne de 30 Ağustos'un ne de bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin olacağını ifade ettikten sonra *"inkılabımızın temelleri İnönü'nde atılmıştır."* vurgusunu yapmıştır.[168]

11 Ocak 1945 sayılı Ulus'ta ikinci sayfada *'Yankılar'* bölümünde *'İnönü Zaferi, İnönü Zaferleri ve Zaferler İnönü'sü'* başlıklı bir yazı yer almıştır. Birinci İnönü 24 yıl önce bugün gerçekleşmişti. *" Ölmez önder Atatürk, düşman orduları kadar ümitsizliğin de Türk topraklarını istilaya giriştiği günlerde gür sesiyle şu andı içmişti. Düşmanı vatanın harimi ismetinde boğacağız."* Tarih ve askerlik bilgisinin bu büyük başarıyı anlatmaya yetmeyeceğine değinen yazar, sadece bu zaferden

[167] Ulus, 10 Ocak 1945, s.1.
[168] Celal Dincer, " Birinci İnönü Olmasaydı", Ulus, (10 Ocak 1945), s.2.

duyduğu heyecanın bir damlasını yazacağını belirtmiştir. O büyük zaferin adı büyük komutanının adı ile yan yana yaşayacaktır yorumunda bulunan yazar, "*Bu zaferin yıl dönümünü zaferler İnönü'sünün emrinde kutlamaktan duyduğumuz sevinci ve heyecanı gönüllerimizde taşıyoruz*" ifadeleri ile bitirmiştir.[169]

1 Nisan 1945 sayılı Ulus'ta manşette verilen başlık, *"İkinci İnönü Zaferimizin yıl dönümüdür."* Şeklindedir. "*Tarihimizin bu şanlı günü dolayısı ile halkevinde bugün saat 16.00'da bir kutlama töreni yapılacaktır"*. Alt başlığı ile kutlama yapılacağı bildirilmektedir. İsmet İnönü'nün güncel bir fotoğrafına da *"İkinci İnönü zaferinin muzaffer komutanı, Cumhurbaşkanımız, Milli Şef'imiz İsmet İnönü"* notu ile yer verilmiştir. İsmet İnönü'nün Metristepe'den Mustafa Kemal Paşa'ya çektiği telgrafa ve cevabına haber içerisinde yer verilmiştir.[170] Bu iki telgrafın milletin hafızasında olduğu, Türk Milletine "*parlak bir tarih kazandıran İnönü başımızdadır ve gönlümüzdedir*." Yorumunu yapıldıktan sonra törenin ayrıntılarına yer verilmiştir. Yıldönümü münasebeti ile İstanbul Halkevinde de bir tören gerçekleştiğini, Eminönü'nde ise yarın İkinci İnönü zaferi hakkında bir konferans yapılacağı belirtildikten sonra[171] günün anlam ve öneminden dolayı ikinci sayfada Celal Dincer tarafından yazılan '*İkinci İnönü meydan savaşı'* adlı bir de makaleye yer verilmiştir.

Yazar, İkinci İnönü Muharebesi sırasında yaşanılan zorluklardan bahsederek kadınların, çocukların, yaşlıların bu muharebe sırasında yaptığı fedakârlıklardan, ordunun büyük eksiklere rağmen verdiği mücadeleden bahsetmiştir. Muharebenin nasıl gerçekleştiğini ayrıntıları ile anlatmıştır. "*İkinci İnönü gerçek bir muharebedir çünkü Türk milleti maddi ve manevi bütün kuvvetleriyle çarpışmıştır. Kendisinden kat kat üstün düşmanı yenmiştir.*" Yorumunda bulunmuştur. Devamında Mustafa Kemal Atatürk'ün İkinci İnönü Muharebesinden sonra İsmet İnönü'ye gönderdiği telgrafa yer vererek şu yorumda bulunmuştur:

> *"Koca Atatürk! Bugünleri o günlerde görmüş olan Atatürk! Sana bu büyük zaferi eşsiz bir tevazu içinde düşman, binlerce ölüleriyle doldurduğu muharebe meydanını silahlarımıza terk etmiştir. Cümlesinin veciz sadeliğiyle müjdeleyen en yakın silah ve inkılap arkadaşına karşı duyulan ebedi minnet*

[169] Ulus, 11 Ocak 1945, s.2.
[170] Ulus, 1 Nisan 1945, s.1.
[171] Ulus, 1 Nisan 1945, s.4.

ve şükranı hakkıyla belirtebilmek için bile senin dahi kafandan zengin kaleminden çıkan cümlelerin yardımına muhtaç oluyoruz."[172]

Ne mutlu sana ve bize diyerek makalesini bitirmiştir.

2 Nisan 1945 sayılı Ulus'ta *"İkinci İnönü Kutlandı"* başlığı ile ilk sayfada yer verilen haberde dün yapılan yıl dönümü kutlamalarının ayrıntılarından bahsedilmiştir. Memleketin her yerinde kutlanan İkinci İnönü Zaferinin halkın "Milli Şef'e olan bağlılığının gösterilmesine vesile olmuştur." yorumu yapılmıştır. Ankara'da yapılan toplantıda Başbakan Şükrü Saraçoğlu, Hariciye Bakanı, Cumhuriyet Halk Partisi Müstakil grup reisi, milletvekilleri ve çok kalabalık halk kitlesinin hazır bulunduğu bir tören gerçekleştirilmiştir. Tören İstiklal marşı ile başlamış ve devamında Erzincan Milletvekili Behçet Kemal Çağlar konuşma yapmıştır. Bu toplantı münasebetiyle Milli Şef İnönü'ye bir tazim telgrafı gönderilmiştir telgraf metninin bir kısmına aşağıda yer verilmiştir"

Aziz ve Büyük Şef'imiz,

Bugün büyük zaferinizin tek varlığı ile başı yukarda, hür ve ileri bir millet olmanın güveni, sevinci içindeyiz. Size sıkı sıkıya sarılmanın, sizin emrinizde bulunmanın bu yurda, bu millet ne sonsuz iyilikler ve selametler getireceğine bütün vicdan ve aklımızla inanıyoruz.

(...) Dünya kavgasının son günlerinde size her zamankinden daha yakın, daha çok inançlıyız, emrinizdeyiz, sevgilerinizle çok kuvvetliyiz.

Ömrünüz zaferleriniz bu millete daima rahmet ve mutlu olsun. Mübarek ellerinizden öperiz.[173]

İkinci sayfada törenin ayrıntıları detaylıca aktarılmıştır. Behçet Kemal Çağlar'ın törende yaptığı konuşmaya da yer verilmiştir. Çağlar, konuşmasında güncel siyasi hayattan bahsederek milletlerin hırslarını ve savaşma arzularını eleştirmiştir. Son sözlerinde : *" Biz eşsiz bir Ata'nın 20 milyon çocuğu, yirmi milyon kardeş, başımızda*

[172] Celal Dincer, "2 inci İnönü Meydan Savaşı", Ulus, (1 Nisan 1945) s.2-4.
[173] Ulus, 2 Nisan 1945, s.1.

en büyük kardeşimiz İnönü, kazandığımız zaferin bize bağışladığı en mütevazı, en sade, en tabi insanlık hakları içinde büyük yarınlarına hazırlanıyoruz." İfadelerine yer veren Çağlar, Şiirler de okuyarak kalabalığı coşturmuştur. Daha sonra diğer hatipler de konuşmalar yapmış ve sonrasında gençlerin gösterileri gerçekleşmiştir. Milli oyunlar oynanmış ve destanlar, şiirler okunmuştur. Oyunların bazıları sık sık alkışlanarak tekrar oynanması istenmiştir. En son olarak Halkevi Dil ve Edebiyat kolu başkanı kürsüye gelerek Milli Şef İnönü'ye çekilecek olan telgrafı okumuş, salon sürekli alkışlarla kabul etmiştir.[174]

Görüldüğü üzere bu bölümde oldukça geniş bir bilgiyle karşılaşıyoruz. Bunun dozu 1945'ten itibaren giderek düşecektir. Bunun sebebi Türkiye'nin yeniden çok partili hayata geçişi ve tek parti ve tek adam yönetiminden vazgeçilmesi olduğu söylenebilir.

3.2. Milli Şef İsmet İnönü Döneminde İnönü Zaferlerinin Yıldönümlerinin Ulus Gazetelerindeki Yansımaları Hakkında Genel Değerlendirme

İnönü zaferlerinin İnönü Döneminde Ulus gazetesine yansıması iki aşamada ele alınacaktır. İlk dönem, Milli Şef ve tek parti iktidarının bütün ağırlığı ile hüküm sürdüğü 1939-1945 yılları arası ile İkinci Dünya savaşından sonra yeniden çok partili hayata geçildiği ve CHP'nin ve İnönü'nün genel seçimi kaybettiği 1950 yılına kadar olan İnönü Döneminin İkinci aşaması 1945-1950 yılları arası ele alınacaktır. Adı geçen gazeteye yansımalarına bakıldığında 1939-1945 yılları arasında İnönü zaferlerine oldukça geniş bir yer verildiği görülmektedir. Devletin tüm imkânlarının bu zafer kutlamaları için seferber edildiği de anlaşılmaktadır.

1939 yılına ait sayıda Birinci İnönü zaferi İnönü'yü tamamen ön plana çıkaracak şekilde verilmiştir. Atatürk'ün burada ki rolüne değinilmemiştir. Aynı yıl İnönü muharebelerinin tüm yurtta "İnönü gecesi" olarak özenle kutlandığı görülmektedir.[175]

İkinci İnönü yıl dönümü olan 1 Nisan tarihinde ise kutlama yapılmamıştır, gazetenin ilk sayfasında İsmet İnönü'nün fotoğrafı ile birlikte bir makale yayınlanmıştır.[176]

[174] Ulus, 2 Nisan 1945, s.2.
[175] Ulus, 11 Sonkanun 1939, s.1.

1940 yılında İkinci İnönü zaferi, Ulus gazetesinde 31 Mart - 3 Nisan arasında 3 gün yer verilmiştir. 31 Mart 1940 tarihli sayıdaki Falih Rıfkı Atay'ın makalesinde İkinci Dünya savaşının sürdüğü dönemde Türk milleti için tek teminatın Milli Şef'in yanında olunması gerektiği vurgulanırken İzzettin Çalışlar'ın makalesinde Milli Şef'in komutasında ki birliklerle silah olarak üstün olan düşmanın yenildiği vurgulanırken, İnönü ön plana çıkarılmaktadır.[177]

2 Nisan 1940 tarihli sayıda İkinci İnönü Zaferinin yıl dönümü nedeniyle kutlamaların devam ettiği halk evlerinde özel programlar uygulandığı, Atatürk ve Milli Şef'in adının geçtiği zaman sık sık ve uzun alkışlandığı, Behçet Kemal Çağlar'ın "İnönü Zaferi" isimli şirinin okunduğu, Milli Mücadeleyi anlatan film gösterisinin sonunda İsmet Paşa'nın asker kıyafeti ile görüntüsünün alkış seline yol açtığı ve dakikalarca alkışlandığı görülmektedir.[178]

3 Nisan 1940 tarihli sayıda 2 Nisan günü yapılan etkinliklere ait haberlerin devamı aktarılırken etkinliklere katılan halkın *"bu büyük resmin yaratıcısı İnönü'ye karşı duyulan bağlılığın ve sevginin bir gösterisi"* olduğu özellikle vurgulanırken Milli Şef'in zaferi dâhiyane savaş yönetimiyle kahraman Türk ordusunun kazandığı vurgulanmıştır.[179]

Ayrıca 1 Nisan tarihinin "İnönü günü" olarak kabul edildiğini belirtmek gerekir. 1940 yılında 31- Mart 2 Nisan tarihleri arasında çok geniş bir yer verilmiştir.

1941 31 Mart tarihli sayıya bakıldığında ismet paşanın milli mücadele üniformalı bir fotoğrafına ve *"Muzaffer kumandan İnönü"* ifadesine yer verilmiştir. Gazeteler tarafından İnönü zaferi kahramanına şükranlar sunulmuştur. Ankara halkevindeki özel tören programı İzmir'de 42 vilayetten gelen gençlerin koşacağı *"İnönü koşusu"* haberleri yer alır. Ardından Besim Atay'ın zafere ait bir şiiri ve Nurettin Artam'ın makalesine yer verilmiştir. Makalede Türkiye'ye saldırma niyeti olanlara bu büyük zafer bir ders olarak sunuluyor ve ülkenin başında büyük kumandan İnönü olduğu uyarısı yapılıyor.[180]

---

[176] Ulus, 1 Nisan 1939, s.1.
[177] Ulus, 31 Mart 1940, s.1-5.
[178] Ulus, 2 Nisan 1940, s.1-5.
[179] Ulus, 3 Nisan 1940, s.1-2.
[180] Ulus, 31 Mart 1941, s.1-4.

1 Nisan da Ankara Halkevinde yapılacak program haberi yer alırken 2 Nisanda uyulan bu programa geniş bir yer verilmiştir. Konuşmacılardan Ferit Celal Güven İkinci İnönü zaferinin milletin önünü bir meşale gibi aydınlattığını, milletin gözü kapalı Milli Şef'e inanmış olduğunu, her Türk için İnönü'ye bir temenni bir şeref olduğu belirtilmiştir.[181]

Şiirlerin ardından Milli Şef'in teftiş gezisi ile ilgili 2 film gösterilmiş ve Milli Şef yer yer alkışlanmıştır. Mahmut Esat Bozkurt'un *"İnönlerinde"* adlı makalesinde *"Viyana bozgunundan beri kırılmayan geri çekilme 258 yıl sonra İnönü'nde Milli Şef İnönü sayesinde son bulduğu ve yine aynı yerde 1000 yıl önce 1.kılıçarslan 1 milyon haçlıyı yok etmesine rağmen başarısız olduğu*" vurgulanmıştır.

2 Nisan 1941 tarihli sayıda Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun 20 sene önce 6 Nisan 1921'de yazdığı bir makaleye yer verilmiştir. Milli Mücadele döneminde yazılmış ve dönemin ruhunu yansıtan bir makale olmakla beraber, makalede hiçbir dil ve kalemin zaferi anlatmaya gücünün yetmeyeceği, ne Roma'nın yakılması, ne İstanbul'un fethi ne de tarihte en önemli rol oynayan olayların sebep ve sonuçları İnönü zaferleriyle boy ölçüşemeyeceği ifade edilmiştir.[182]

Ali rıza Erem'in "Bir Milletin Hesaba Sığmayan Tarafı" adlı makalesinde her iki İnönü zaferine değinilerek düşmanın Türk ordusundan 2-3 kat üstünlüğüne rağmen yenildiği, sayısal üstünlüğün her zaman zafer getirmediğini anlatmakla beraber İsmet İnönü'nün diğer haber ve yorumlarının aksine övüldüğü ve zaferin tek mimarı, kahramanı olarak gösterildiği şeklinde bir yazı değildir.[183]

3 Nisan tarihli sayıda, meydanlarda ve Halkevlerinde yapılan kutlamalarda İkinci İnönü zaferinin süreci ve sonuçlarının anlatıldığı bu zaferi kazandıran Milli Şef İsmet İnönü'ye duyulan minnet ve şükran duygularının ifade edildiği görülmektedir. Aynı sayfadaki Mahmut Esat Bozkurt'un "İki İnönü arasında" adlı makalesinde İsmet İnönü'nün övüldüğü zaferin tek mimarı ve kahramanı olduğu şeklinde bir yazı değildir.[184]

[181] Ulus, 2 Nisan 1941, s.1.
[182] Ulus, 2 Nisan 1941, s.2.
[183] Ulus, 2 Nisan 1941, s.2.
[184] Ulus, 3 Nisan 1941, s.1-2.

Kemal Zeki Gençosman'ın "İnönü zaferini anarken" adlı makalesi Bozkurt'unkinden farklıdır. Yazar, bu zaferin "Tarih boyunca görülmemiş yokluklar ve sıkıntılar içerisinde kazanılmış bi zafer" olduğunun ve " uzmanları tarafından askerlik tarihinde bir deha eseri olduğunu" söylediklerini iddia etmektedir.[185]

1942 10 Sonkanun tarihinde diğer sayılardan farklı olarak Birinci İnönü ile ilgili bilgi neredeyse verilmemiştir. İlk defa ilk sayfada yer verilmeyen İnönü Zaferi için sadece 2. Sayfada daha önce 1922 yılında yayınlanan bir makale yayınlanmıştır. Diğer yıllar göz önüne alındığında geleneğin dışında bir durumdur.[186]

1942 yılında da İkinci İnönü zaferinin 21. Yıl dönümü olduğu haber verilirken tüm yurtta kutlamalar yapılacağı bildirilmektedir. Kutlamalar konferanslar, şiirler ve film gösterisi şeklinde olacaktır. Falih Rıfkı Atay'ın makalesinde "Yine bir imtihan vermemiz gerekirse Milli Şefimizin yanında İnönü kahramanlarının ruhu ile yer almaktan çekinmeyeceğiz" demektedir.[187]

2 Nisanda ise Ankara Halkevinde konferanslar verildiği, konuşmacı olarak özellikle Halkevi başkanının bu görevi yerine getirdiği, genç şairlerin İnönü ve zaferlerini anlatan şiirler okuduklarını, uzun uzun alkışlanan şiirlerden sonra milli Şef'in Trakya manevralarını ve TBMM'deki nutkuna yer veren Filmler gösterilmiştir. Son olarak tek parti ve tek adam iktidarlarını yansıtan ve tamamen bağlılık ve uğruna ölmeyi belirten bir telgrafın İnönü'ye sunulduğunu görürüz.[188]

10 Mayıs tarihli Ulus gazetesinde İnönü şehitlerinin anılacağı belirtilmiştir. Bunun ilk olduğunu anlıyoruz. İnönü şehitliğinde İnönü şehitliğinde gerçekleşecek törende tüm devlet encümeni yer alacaktır. 10 Mayıs tarihli sayıda gerçekleşen törene ait bilgiler yer alır. Aynı tören 9-10 Mayıs 1943 tarihinde de gerçekleştirilmiştir. Diğer yıllarda böyle bir habere rastlanmamıştır.[189]

1939'dan itibaren ilk defa her iki İnönü zaferinin yer aldığı yıl olarak karşımıza çıkmaktadır. 1942-1948 yılında da her iki zaferin de ele aldığı görülmektedir.

[185] Ulus, 3 Nisan 1941, s.2.
[186] Ulus, 10 Sonkanun 1942, s.2.
[187] Ulus, 1 Nisan 1942, s.1-2.
[188] Ulus 2 Nisan 1942, s.1-2.
[189] Ulus, 10 Mayıs 1942, s.1.

1943 10 Sonkanun tarihli sayıda Atatürk ve Milli Şef İnönü'ye şükran ve minneti bir kere daha yenilenmesi istenir, İnönü'nün üniformalı bir resmi yine ilk sayfada yer alır. Tören programından bahsedilmez. Birinci İnönü zaferinden bahseden makalede milli birliğin ve kültürün " en kudretli kaynağı Milli Şef'imizdir" ifadesi ile İnönü'yü anmak görevi yerine getirilmiştir.[190]

Celal Dinçer'in "1.İnönünde" makalesi de İsmet İnönü'nün ön plana çıkarıldığı bir yazıdan ziyade zaferin etrafında bir yazı olmuştur.

11 Ocak 1943 tarihli sayıda tüm yurtta İnönü zaferini törenle kutlandığını ilk defa görüyoruz. Muhtemelen önceki yıllarda da 1. İnönü zaferi törenle kutlanıyordu ama gazeteye yansımamıştır. Törenlerde günün anlam ve önemi üzerine konuşmalar yapılmış, şiirler okunmuş, hitabet yarışması düzenlenmiş savaş ve batı müzikleri sergilenmiştir. (11 Sonkanun 1943) M. Ali Rıza Erem tarafından yazılan makalede Birinci İnönü zaferinin incelemesi ve muharebenin nasıl gerçekleştiği anlatılır. Bu zaferin Milli Şef'in komutan olduğu sırada kazanıldığı vurgulanmıştır.

1 Nisan 1943 tarihinde ise 1 Nisanda gazetelerde tören yapılacağı bildirilerek İkinci İnönü Zaferi hakkında makaleler yayınlanır. 2 Nisan tarihinde, Önceki yıllarda olduğu gibi zaferin kutlama törenleri haber yapılmıştır. Ankara Halkevindeki konferansta zaferin nasıl büyük zorluklarla kazanıldığı anlatıldıktan sonra İsmet İnönü Marşı ve halk türküleri söylenmiş stadyumlarda İnönü koşusu düzenlenmiştir. Yurdun diğer şehirlerinde benzer törenler düzenlendiği anlaşılmaktadır. İnönü'yü öven bir şiire de yer verilmiştir.[191] Önceki yıllara göre ikinci İnönü ile ilgili verilerin daha az olduğu söylenebilir.

1944 yılında her iki İnönü zaferi 1943 de olduğu gibi yer almıştır. Birinci İnönü zaferi daha kısa yer alırken İkinci İnönü geniş bir şekilde yer alır.

1944 10 Ocak tarihli sayıda İnönü'nün bir fotoğrafı ile kırmızı çerçeve içinde "birinci İnönü muharebesinin muzaffer komutanı ismet paşa" ifadesi yer alır. Günün

[190] Ulus, 10 Sonkanun 1943, s.1.
[191] Ulus, 2 Nisan 1943, s.1-3.

öneminden bahseden yorumda ise ismet İnönü'nün Birinci İnönü zaferi ile Türkün makûs talihini yenen başbuğ olarak övülmektedir.[192]

Yalnız türkün makûs talihini yenmesi ile ileriki ifadeleri içeren Atatürk'ün telgrafının, İkinci İnönü zaferi ile ilgili olduğunu belirtelim.

1 Nisan 1944 tarihli sayıda "Milletin makûs talihini yenen kahraman" notu ile İsmet İnönü'nün bir fotoğrafına yer verilmiştir. Her sene olduğu gibi Ankara Halkevinde yurdun her yerinde törenlerle kutlanacağı duyurulur. Ankara da uyulacak programın tüm ayrıntılarına ve Mustafa Kemal Paşa'nın İnönü'ye gönderdiği meşhur telgrafa yer verilmiştir. Ali Rıza Erem'in makalesinde Türk milletinin 200 yıllık makûs talihi ve 3 kat düşmanı yenen, cumhuriyetin ikinci direğini de başlıca diken " Milli Şef Büyük İsmet İnönü'nün" huzurunda saygıyla eğilmeyi bir zevk bilen ifadesini görürüz.[193]

"Metristepe'den Tarihin Duyduğu Ses" adlı makalede, özetle İnönü'yü hazırlayan zorlu yolun Lozan'da sona erdiği belirtilerek her iki olayın kahramanını savaş ve barışın timsali olarak İsmet İnönü ön plana çıkarılmaktadır.[194]

2 Nisan 1944 tarihli sayıda bir gün önce yapılan İkinci İnönü günü kutlamalarının haberlerine geniş bir yer verilmiştir. Ayrıca bu kutlamaların törenlerinin Türk milletinin Milli Şef İsmet İnönü'ye duyduğu "Ebedi Minneti, şükran duygularını en samimi bi tezahür vesilesi" olduğu belirtilmiştir. Ankara halk evindeki anma töreninde konuşan Celal Güven'in şu sözleri dikkate değer olduğu için aynen yer veriyoruz. "*Cümlesinin veciz sadeliğiyle müjdeleyen en yakın silah ve inkılap arkadaşına karşı duyulan ebedi minnet ve şükranı hakkıyla belirtebilmek için bile senin dahi kafandan zengin kaleminden çıkan cümlelerin yardımına muhtaç oluyoruz."*[195]

Törende başka konuşmalar, şiirler, piyesler sergilenmiş ve Milli Mücadeleyi anlatan bir film gösterilmiştir. Törende bulunan 1000'ne yakın kişi sonsuz minnet ve şükran

[192] Ulus 10 Ocak 1944, s.1-2.
[193] Ali Rıza Erem, "İkinci İnönü Zaferi", Ulus, (1 Nisan 1944), s.2.
[194] T.İ., "Metristepe'den Tarihin Duyduğu Ses", Ulus, (1 Nisan 1944,) s.2.
[195] Celal Dincer, "2 inci İnönü Meydan Savaşı", Ulus, (1 Nisan 1945) s.2-4

duygularını içeren bir telgrafı Milli Şef İnönü'ye iletilmesi teklifini, dakikalarca süren alkışlar eşliğinde kabul etmiştir.[196]

1945 Yılında Birinci İnönü zaferinin yıl dönümünde Ulus gazetesinin ilk sayfasında zaferin yıl dönümü olduğu hatırlatılıyor ve zaferin kahramanını İsmet İnönü kara kalem bir üniformalı fotoğrafına yer veriliyor. Yorum haberde Birinci İnönü ile Türk'ün makûs talihinin kazanıldığı, zaferin mimari İsmet İnönü'nün Türkün makûs talihini yenen başbuğ olduğu, bu vesile ile zaferin kahramanı Milli Şef İnönü'yü en derin şükran ve saygı ile selamlamanın bir borç olduğu vurgulanmıştır.

Celal Dinçer'in makalesinde Birinci İnönü zaferinin İsmet Paşa'yı doğurduğu, bu zafer olmasa Milli Mücadeledeki diğer askeri zaferlerin olmayacağı, dolayısıyla da Türkiye Cumhuriyetinin doğmayacağı, bu yüzden bütün bunların temelinin İnönü'de atıldığı vurgusu yapılmıştır. [197]

1 Nisan 1945 tarihli sayıda yine bilinen Ankara Halkevinde bir tören yapılacağı, İnönü'nün Metris tepeden Mustafa Kemal Paşa'ya çektiği telgraf ile gelen cevap "Türk milletine parlak bir tarih kazandıran İnönü" yorumu ile yer almaktadır.

Celal Dinçer'in makalesinde günün anlam ve önemine yer veren bir makale yer alır. Atatürk'ün İkinci İnönü muharebesi vesile ile yazdığı telgrafta en yakın arkadaşı İnönü'ye duyduğu ebedi minnet ve şükranı anlatmaya kendisinin kaleminin yetmeyeceğini yine bunu ancak Atatürk'ün sözleri ile yapabileceğini anlatır.[198]

2 Nisan 1945 tarihli sayıda "İkinci İnönü kutlandı" başlığı ile ilk sayfada verilmiştir. Törenlerin nasıl geçtiği ve ayrıntıları detaylıca aktarılmıştır. Memleketin her yerinde kutlanan törenlerin "halkın İnönü'ye bağlılığının göstergesi" yorumu yapılmıştır. Törende konuşmalar yapılarak İnönü'ye teşekkürler sunulmuştur. Sık sık alkışlar arasında İnönü'ye çekilecek olan telgraf okunmuş ve törendekiler sürekli alkışlarla kabul etmiştir.[199]

[196] Ulus, 2 Nisan 1944, s.1-3.
[197] Celal Dincer, " Birinci İnönü Olmasaydı", Ulus, (10 Ocak 1945), s.2.
[198] Celal Dincer, "2 inci İnönü Meydan Savaşı", Ulus, (1 Nisan 1945) s.2-4.
[199] Ulus, 2 Nisan 1945, s.2.

BÖLÜM 4

İSMET İNÖNÜ DÖNEMİNDE İNÖNÜ ZAFERLERİNİN YILDÖNÜMLERİNİN ULUS GAZETESİNDEKİ YANSIMALARI (1946-1950)

4.1. Dönemin Özelliği

1945-1946 yıllarında Türk- Sovyet ilişkilerinde oluşan gerginlik çok kritik bir safhadaydı. Türk egemenliğini ve toprak bütünlüğünü bozmaya yönelik bu istekler karşısında Türkiye, Sovyet Rusya karşısında denge unsuru olabilecek bir kuvvete ihtiyaç duyuyordu.[200] Türkiye ve Sovyetler Birliği arasında 17 Aralık 1925 günü imzalanan tarafsızlık paktını Sovyetler yenilemeye yanaşmadı. Sovyet Dışişleri Bakanı Molotov, Türk Büyük Elçisi Selim Serper'i kabul ederek şu önerilerde bulunmuştur; Dostluk ve Tarafsızlık anlaşmasının Sovyetlerin zayıf olduğu bir dönemde imzalandığını öne sürerek, Doğu Karadeniz şeridinin kendilerine bırakılmasını ve Boğazlarda bir üs verilmesini istiyorlardı.

Savaş sonunda Almanya'nın teslim olması ile birlikte Postdam'da bir araya gelen galip devlet liderleri Truman, Churchill ve Stalin bu görüşme sırasında Stalin'in Doğu Anadolu'da sınır değişikliği isteğinin iki ülke arasında halledilmesi gerektiğini savunurken Boğazlar konusunda ise geçişlerin herkese açık olmasını istediklerini belirterek bu konunun Türkiye ile olan görüşmelerden sonra belirleneceği hususunda anlaşmıştır. [201]

Savaş sonunda Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda Batı'nın tarafında yer alması ve Birleşmiş Milletlere girişi tek parti rejiminin temellerini sarstı. Türkiye'nin Sovyet tehdidine karşı Batı desteğini tam anlamıyla elde etmesi için demokratik bir rejimi benimsemesi gerekiyordu. [202]

İkinci dünya savaşı süresince ülkede uygulanan baskıcı politikalar ve yaşanan ekonomik sıkıntılar tepkileri de beraberinde getirmiştir. Dış politikadaki tesirler ve iç

[200]Fahir Armaoğlu, *20.Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2017, s. 467.
[201] Şerafettin Turan, Türk Devrim Tarihi IV Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938- 14 Mayıs 1950), Bilgi Yayınevi, s.143.
[202] Kemal Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2010, s. 229.

politikada yaşanan durum hükümete karşı muhalefetin yükselmesine sebep olmuştur. Meclis gündeminde yer alan Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu da CHP içindeki muhalefeti belirginleştirmiştir. 1945'de bu kanunun görüşmeleri sırasında Celal Bayar, Adnan menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü tarafından liberalleşme ve demokratikleşme amacıyla verilen "Dörtlü takrir" reddedilince CHP içi muhalefet belirgin bir hale geldi.[203]

Önergenin reddedilmesinden sonra muhalefetin Tan ve Vatan gazetelerinde düşüncelerini ortaya koyarak CHP yönetimini eleştirmeye başladı. Anti-demokratik kanunların kaldırılmasını, kişi hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasını talep etmeye devam ettiler. CHP tarafından sert biçimde eleştirilen parti içi muhalefet, partiden çıkarılmayla sonuçlandı. Adnan Menderes ve Fuat Köprülü'nün partiden çıkarılması kararı üzerine bunu eleştiren Refik Koraltan da 27 Kasım'da CHP'den çıkarıldı.[204] Bunları takiben Celal Bayar ilk olarak İzmir milletvekilliğinden devamında ise Cumhuriyet Halk Partisi'nden istifa etmiştir. Celal Bayar istifa ettikten sonra yeni bir parti kurulacağını bildirmiş ve nihayetinde 7 Ocak 1946 günü Demokrat parti Celal Bayar'ın liderliğinde kuruldu.[205]

Demokrat Parti kurulduğu ilk aylarda Halk Partisi ile dostça ilişkiler içerisindeydi. Halk Partililer tarafından görülen genel hava Demokrat Partinin bir 'süs partisi' olmaktan öteye geçemeyeceği şeklindeydi. 23 yıldır iktidarda olan Halk partisi muhalefet partisinin başarılı olamayacağını düşünüyordu. Sanılanın aksine Demokrat Parti memlekette hızla yayılmaya başladı. 1946 baharında ülkedeki bütün muhalefeti kendi tarafına çekmeyi başardı. Muhalefet seçimlerin dürüstçe yapılması için tedbirlerin alınmasını, antidemokratik olan basın, cemiyetler ve polis teşkilatı kanunlarının değiştirilmesini istiyordu.[206]

Halk partisi tarafından endişeyle karşılanan bu ilerleme karşısında meclis genel kurulunu toplayarak, 1946 Eylülünde yapılacak olan belediye seçimlerinin Mayıs 1946'ya alınması ve demokrasiyle ilgili bazı konuları görüşmek üzere toplandı.

---

[203] Özgün Erler Bayır, "Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Solda Partileşme", İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt:0, Sayı:45, 2011, s.48.

[204] Mete Tunçay vd., *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Cem Yayınevi, İstanbul 1997, s. 141.

[205] Enis Şahin, Bilal Tunç, Demokrat Parti'nin Kuruluş Süreci ve DP- CHP Siyasi Mücadelesi (1945-1947), Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, Cilt. 1, S:2, 2015,ss.31-69. S.34

[206] Karpat, A.g.e., s .240-241.

Bunun sonucunda CHP tarafından meclise sunulan erken seçim teklifi kabul edildi. Bu durum muhalefet partisi ile iktidar partisi arasında çatışmaya sebep oldu.

CHP 2. Olağanüstü Kurultayı 10 Mayıs 1946'da toplandı. Kurultayda İnönü'nün önerisi üzerine 'Değişmez Genel Başkan' ve 'Milli Şef' kavramları kaldırıldı. İnönü, Cumhurbaşkanlığı ile Parti Genel Başkanlığının birbirinden ayrılmayacağına da değindi. Devamında siyasal değişikliklerin bir an önce yapılmasının gerekliliği belirtildi. Sınıf esasına göre dernek ve siyasal parti kurma yasağının kaldırılacağı ve tek dereceli seçim sisteminin kabul edileceği görüşüldü.[207]

Siyasetteki bu değişimlerin en temel nedeni II. Dünya savaşını Demokrasi cephesinde bulunan ABD, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerin kazanmış olmasıdır. Yeni güç dengesi içerisinde batı bloğundan yer almak isteyen Türkiye dış siyasetinde gelişen değişimlere ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Savaşın galibi olan devletler gibi çok partili ve demokratik yaşamı benimsemek durumundadır. Aynı zamanda yeni kurulan DP'nin iç politikada demokratik uygulamalar için baskı yapması CHP'nin bu kararları almasında etkili olmuştur.[208] İnönü'nün parti Genel Başkanı seçilmesinden sonra kurultay dağıldı.

Demokrat Parti, 26 Mayıs 1946'da yapılan belediye seçimlerine antidemokratik kanunların kaldırılmadığı ve iktidarın muhalefetin gelişmesini engellediği niyetinde olduğu düşüncesiyle seçimlere girmedi. Bunun üzerine CHP kurultayında görüşülen meseleler uygulanmaya başlandı. 5 Haziran'da yapılacak olan milletvekili genel seçimlerinin tek dereceli olması kabul edildi. Fakat seçimin gizli oy açık sayım ilkesi İktidar tarafından kabul edilmedi. Sınıf esasına dayalı dernek ve siyasal parti kurma yasağı kaldırıldı. Cemiyetler kanununda değişikliğe gidildi. Hükümetin basını kontrol altında tuttuğu matbuat kanunun 50. Maddesi kaldırıldı. 1946 milletvekili genel seçimlerinde DP, CHP'yi seçimlere hile karıştırmakla suçladı. DP'nin şiddetli itirazları seçimlerin sonucunu değiştirmeye yetmedi. 1946 seçimleri tarihe 'usulsüz seçim' olarak geçti. CHP dört yıl daha iktidarda kalmayı garantilemişti. [209]

[207] Tunçay vd., A.g.e., s. 142.
[208] Hakan Uzun, Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1946 Olağanüstü Kurultayı, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Cilt.XIII, S:26, ss.139-161, s.141.
[209] Tunçay vd., s. 143.

Çok partili siyasal hayat 23 yıldır ülkeyi tek başına yöneten CHP'de ve ülkenin siyasal yaşamında önemli değişikliklere yol açtı. Baskıcı ve anti- demokratik 'Milli Şeflik' uygulamaları ve 'Milli Şef' deyimi ortadan kalktı. Değişmez Genel Başkanlık uygulaması CHP Tüzüğünden çıkarıldı. İki dereceli seçim sisteminden tek dereceli seçim sistemine geçildi. Bu süreçte bazı aksaklıklarda yaşandı. Dönemin dış politikasında da önemli değişimler gerçekleşti. Sovyetlerin Türkiye'den yerine getirilmesi mümkün olmayan toprak talebi ve Boğazlarda üs isteği, Türkiye'yi Batıya yaklaştırarak ABD'nin yanında yer almasına sebep oldu. ABD ile olan yakınlık Türkiye'de SSCB aleyhtarlığını komünizm karşıtlığına dönüştürdü. 1946 yılının ilk genel seçimleri CHP'liler tarafından yapılan seçim yolsuzlukları büyük tepki topladı. Seçim sisteminin başlı başına usulsüzce açık oy gizli sayım şekliyle yapılması tepkilerin belirleyici sebebidir. 1950 seçimleri öncesinde değiştirilen seçim kanunu ile gizli oy, açık tasnif sistemine geçilerek seçimlere yargı güvencesi getirildi. 14 Mayıs 1950 seçimlerinde CHP, DP karşısında büyük bir yenilgiye uğradı. Seçimlerde DP oyların yüzde 53,3'ünü CHP ise yüzde 39,9'unu aldı. Seçimleri kaybeden CHP 'nin milletvekili sayısı 69, DP'nin ise 408'dir. [210]

4.3. İnönü Zaferlerinin Yıl dönümlerinin Hâkimiyeti Milliye ve Ulus Gazetelerindeki Yansımaları (1946-1950)

10 Ocak 1946 sayılı Ulus'ta ilk sayfada yer alan *"Bugün Birinci İnönü zaferinin 25 inci yıl dönümüdür"* başlıklı yazıda kutlama haberi verilmemiştir. İsmet İnönü'nün üniformalı fotoğrafı ile yıldönümü hakkında bir yoruma yer verilmiştir. Yorumda, "Türk'ün makûs talihini yenen Milli Şef İnönü'yü şükran duyguları ile selamlamanın bir borç" olduğu, "*Milyonluk ordularla değil bir avuç Türk'ün kahramanlıklarıyla kazanılan zafer, İkinci İnönü, Sakarya Dumlupınar ve Lozan gibi milli abidelerimiz ve nihayet büyük Türk inkılabının temel taşı olmuştur."* Olduğu, vurgulanmıştır. İkinci sayfada Celal Dincer tarafından yazılan "*Birinci İnönü Zaferi*" başlıklı bir de makale yayınlanmıştır. [211]

[210] Hakkı Uyar, Türkiye'de Tek Parti Dönemi'nde İktidar ve Muhalefet (1923-1950), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 1998, s. 62.
[211] Ulus, 10 Ocak 1946, s.1.

Makalesine *"bundan tam yirmi beş yıl önce"* notu ile başlayan yazar, ilk olarak edebi bir dille savaşa hazır bulunan askerlerin teçhizat yönünden tüm eksikliklerine değinmiştir. Bunca yokluk karşısında savaşmaya hazır olan bu gençlerin kuvvayi milliye ruhuna sahip olduklarını savunarak edebi bir anlatımla 1921 yılının olaylarına değinmiştir. Doğuda, güneyde ve batıda gerçekleşen savaşlardan bahsetmiştir. Devamında Birinci İnönü ve çetecilikle mücadeleyi anlatmıştır. Birinci İnönü Zaferini detaylıca anlatan yazar, *"Birinci İnönü zaferi, Büyük inkılabımızın harcı kanla yoğrulmuş ilk temel taşıdır."* Yorumunda bulunmuştur. Son olarak, *"canları ve kanları pahasına bize bu zaferi sağlayanın ruhları şad, hatıraları aziz; kutsal emanetini, milletçe, son canlımıza kadar koruyacağımıza da içimizde yaşayan Ata'mız, başımızda yaşayan İnönü emin olsun." Diyerek makalesini sonlandırmıştır."*[212]

11 Ocak 1946 sayılı Ulus'ta yıldönümü sebebiyle Ali Rıza Erem tarafından yazılan *"Birinci İnönü Zaferi Dolayısiyle"* başlıklı makaleye yer verilmiştir.

Yazar, sözlerine Atatürk'ün "*milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır*" sözleri ile başlayarak Birinci İnönü Zaferinin hangi duygular ile kazanıldığından bahsetmiştir. 25 yıl sonra bugün 1946 Ocak ayında 'değişmez İnönü'nün' kılavuzluğunda bu zaferi kutladıklarını belirttikten sonra Birinci İnönü zaferi hakkında şu ifadelerde bulunmuştur:

> *"Birinci İnönü zaferi, (...) Osmanlı İmparatorluğuna da Viyana önlerinde bulaşan ve 1919 yılına kadar süren Türk gerilemesini ilk defa durduran ve Atatürk'ün dediği gibi Türk milletinin ters talihini ilk defa yenen bir zafer olmuştur. Birinci İnönü Zaferi, aynı zamanda, düşmanın vatanın hariminde boğmak stratejisinin ilk başarılı eseri, Türk istiklalinin ilk müjdecisi ve yeni Türk devletinin ilk temeli olmuştur."*

Bu zaferin önemini anlamak için askeri bilgiye gerek olmadığını, sadece o dönemin milletlerarası politikalarını bilmenin yeterli olacağını savunan yazar, zaferin ne zorluklar altında kazanıldığına kısaca değineceğini yazmıştır. Birinci Dünya

[212] Celal Dincer, "Birinci İnönü Zaferi", Ulus, (10 Ocak 1946) s.2-4.

savaşından sonra kabul ettirilmeye çalışılan Sevr antlaşması vatanı parçalayıcı ve Türk milletini esaret altına almak isteyen bir antlaşmaydı. Mondros mütarekesine istinaden ordular terhis edilmiş, vatanın üç yanı kuşatılmıştı. Osmanlı İmparatorluğu ile aynı kaderi paylaşan Almanya, Avusturya-Macaristan kendilerine dikte edilen anlaşmaları kabul etmişti. Bu yüzden tüm düşman kuvvetleri bütün dikkatlerini Türk milleti üzerinde toplamıştı. Bundan sonra, Milli Mücadele döneminde gelişen iyi Türk-Sovyet ilişkilerine değindikten sonra 1945'ten itibaren gerilen Türk-Sovyet ilişkilerine sözü getirir. Türk milletinin bir karış toprağına göz diken olursa Birinci İnönü Zaferini kazandığımız gibi son Türk çocuğu kalana kadar savaşacağı, dış tehditlere karşı Birinci İnönü Zaferi bilinciyle karşı koyulacağı anlatılmıştır. Böylece yeni durumda Sovyet yayılması tehdidine karşı İnönü Zaferi ile cevap verilmiştir.[213]

1 Nisan 1946 sayılı Ulus'ta İkinci İnönü Zaferinin yıl dönümü başlığı ile manşette yer alan haberde Halkevinde saat 18.00'de bir tören yapılacağı bildirilmektedir. İsmet İnönü'nün 'İnönü Zaferinin kahraman komutanı' notu ile paylaşılan fotoğrafı ilk sayfada yer almıştır. Törenin ayrıntılarını belirtmeden öne İkinci İnönü Muharebesi hakkında kısa bir yorum yapılarak Tören ayrıntılarına geçilmiştir. İstiklal marşı ile başlayacak törende Ferit Celal Güven bir konuşma gerçekleştirecek ve şiirler okunacaktır. İnönü Halkevi gençleri ise milli oyunlar oynayacaktır. [214]

2 Nisan 1946 sayılı Ulus'ta gazetenin ilk sayfası bir gün önce gerçekleşen kutlama ayrıntıları ile dolmuştur. Sol tarafta ilk sayfada, *"Cumhurbaşkanımız, dün gece Halkevi'nde yapılan toplantıya milli kıyafetleriyle iştirak eden İnönü Halkevi heyetiyle bir arada"* notu ile İsmet İnönü'nün ve gençlerin bir fotoğrafına yer verilmiştir. '*Milli Şef geceye yüksek huzurlarıyla şeref verdiler'* başlığı ile yine ilk sayfada gecenin ayrıntılarından bahsedilmiştir. Geceye katılanlar arasında Büyük Millet Meclisi başkanı, Başbakan, İç İşleri Bakanı, Dış işleri Bakanı, CHP Genel sekreteri, Genel Kurmay İkinci Başkanı da bulunmaktadır. Toplantı gece yarısına kadar sürmüş ve samimiyet içerisinde gerçekleşmiştir. Beethoven'den bir parça ile açılan toplantı Muhip Dranas'ın okuduğu bir şiirle devam etmiştir. Ardından Behçet Kemal Çağlar'ın İnönü Destanı okunmuştur. Sürekli alkışlar arsında İnönü Halkevinden gelen gençlerin oyunları sergilenmiş oyun sonunda İsmet İnönü

[213] Ali Rıza Erem, "Birinci İnönü Zaferi Dolayısiyle" Ulus, (11. Ocak 1946), s.2-5.
[214] Ulus, 1 Nisan 1946, s.1.

gençleri kabul etmiş ayrı ayrı iltifatlarda bulunmuştur. Devamında Ahmet Adnan Saygun orkestrası ve koro için hazırladığı Yunus Emre oratoryosunu çalmış ve devamlı alkışlanmıştır. Gecenin sonunda misafirler güzel bir büfe ile ağırlanmıştır.

Gazetenin sağ sütununda ise "Ankara halk evinde güzel bir tören yapıldı" başlığı ile törende konuşan Ankara Halkevi başkanı ve İçel Mebusu Ferit Celal Güven'in konuşmasına yer verilmiştir.

"İstiklal savaşının tarihi hepimizin hatırasında büyük bir dost, kuvvetli bir arkadaş, unutulmaz bir sıra destan halinde örnek olarak yaşamaktadır." Sözleri ile başlayan Güven, İkinci İnönü Zaferinin Tarihi hakkında bilgi verdikten sonra, *"bu zaferin kapısından girerek hürriyete ve istiklale kavuştuk. İkinci İnönü Zaferi, İstiklal tarihimizin en büyük bir takıdır. Bu takın üzerinde bir satırlık bir yazı var ki, gelecek çağların evlatlarına büyük bir armağan olarak geçecektir."* Yorumunda bulunarak Atatürk'ün çekmiş olduğu telgrafa yer vermiştir. Konuşmasına Sevr anlaşması ve Londra konferansına ve Paris görüşmelerine değinerek 4 Şubat 1921, 28 Mart 1921 arasında gerçekleşen siyasi ve askeri olayları anlatmıştır. Atatürk'ün telgrafına değinerek *"Atatürk'ün bu telgrafı, şüphesiz, Türk milletinin bahtına doğmuş, Türk milletine büyük iyilikler getirmiş bir kahramanının destanıdır. Şu Anadolu kimsenin bilmediği, bilemeyeceği sırlarla dolu bir topraktır."* Yorumunda bulunmuştur. Konuşma sırasında sık sık alkışlanan Güven, son olarak *" Onlar gibi, onlar gibi yurt için onlar gibi hür yaşamak için Tanrım! Bizim yüreklerimizi de bu eşsiz nimetlerinden, bu yüce duygulardan ayrı düşürme!"* sözleri ile konuşmasını sonlandırmış ve dakikalarca alkışlanmıştır.

Daha sonra kürsüye gelen Erzincan Milletvekili Şair Behçet Kemal Çağlar da İnönü Destanından parçalar okuymuş ve uzun uzun alkışlanmıştır. Daha sonra kürsüye İnönü kasabasından 40 kişilik bir grup ile gelen Halkevi başkanı Veysel Erişik konuşma yapmıştır. Konuşmasında,

> *"Şanlı Türk tarihinin, son yapraklarını, altın satırlarla süsleyen en büyük zaferlerimizden birisi ve en önemlisi olan İkinci İnönü zaferinin 25. Yıl dönümünü kutlamak için büyük heyecanlarla aranıza katıldık… biz taşında toprağında kutsal Türk kanlarının çağlayanlar gibi aktığı, engin semalarından, zafer kartallarının süzülerek kanat açtığı, zamanın en gayri*

müsait şartları içinde beşe birle savaştık! Kahraman Türk Milletinin makûs talihini, ölçüye gelmeyen, Türk gücü, Türk imanıyla yendiği ünlü büyük Milli Şef'in şöhret kaynağından, zafer diyarından, vatan şehitlerinin kabesinden, şirin İnönü'den geldik. Zafer meydanının saf masum halkının o gün ve bugün ki temiz duyuş ve inanışlarıyla birbirine perçinlediği saygı, sevgi ve selamlarını ihtiramla büyüklerine getirdik."

Konuşmasının ardından sahneye İnönü'den gelen gençlerin çıkacağını duyuran Veysel Erişik gençlerin her daim Milli Şef'lerinin verecekleri her emri hiçbir tereddüt etmeden gerçekleştireceklerini belirterek sahneyi onlara bırakmıştır. Gençlerin oyunları sık sık alkışlanmış ve takdirle karşılanmıştır. Son olarak sahneye Ankara, C.H.P. Sakarya Ocağının 40 kişilik grubu milli kıyafetleri ile sahneye gelmiştir. Bu oyunlardan sonra tören, şiirler ve koro tarafından okunan marşlarla saat 20.00'de sonlanmıştır. [215]

Yine ilk sayfada *"Halktan Başbuğa"* başlığı ile yıl dönümü sebebiyle Ankara Halkevinde toplanan gençlerin Milli Şef'e çekmiş olduğu telgraflara yer verilmiştir. Telgraf metninde: bugünün gururu ve heyecanı içerisinde olduğunu belirten gençler millete ve vatana verdikleri değerin her şeyin üstünde olduğunu vurgulayarak, her zaman ve her yerde artarak büyüyen bir sevgiyle İsmet İnönü'ye olan bağlılıklarını bildirmişlerdir. Son sözlerinde "(…) *Zaferlerinizde, muvaffakiyetlerinizde daime üstünlükler, şerefle dolu varlıklar diler, mübarek ellerinizden öperiz.*[216] Sözleri ile telgraf metnini bitirmişlerdir.

10 Ocak 1947 sayılı Ulus'ta *'Tam 26 Yıl evvel bugün kazanılmıştı'* başlığı ile sağ sütünde ve fotoğrafsız olarak çıkan gazete yorumunda, kutlama haberi bulunmamaktadır. Bunun yerine Birinci İnönü muharebesi hakkında bir yorum yapılmıştır. Düşman ordularının ilk istilasını kırarak İnönü meydanlarında ilk destanın yazıldığı bu zaferden sonra İkinci İnönü, Sakarya ve Dumlupınar ile vatan kurtulmuştur. Böylece hakkın kini nasıl yendiği tüm dünyaya Birinci İnönü ile gösterilmiştir. Yorumundan sonra İsmet İnönü hakkında şu ifadelere yer verilmiştir:

[215] Ulus, 2 Nisan 1946, s.1-3.
[216] Ulus, 2 Nisan 1946, s.1.

Ulus, soyadını bu şerefli zaferin kazanıldığı savaş meydanından alan, Yemen'de Büyük Harpte, İstiklal Mücadelesinde, harp sahnelerinde ve Lozan'da da diplomasi alanında ve yeni kurulan devletin hükümet başkanlığında Atatürk'ün en yakın ve en güvendiği arkadaşı olarak, onun ölümünden sonra çok buhranlı ve müşkül anlarda devlet başında Türk milletine devamlı hizmete ömrünü vakfetmiş olan Sayın Cumhurbaşkanımızı, bu vesile ile tazimle selamlar ve Türk milletinin başında uzun ömürler diler.

Son olarak Türk vatanının İstiklali uğrunda can veren şehitlerimizin mübarek hatırlarını taziz etmeyi bir borç biliriz. Diyerek bitirmiştir. [217]

İkinci sayfada yıldönümü münasebeti ile Celal Dincer tarafından yazılan '*Birinci İnönü Zaferi'* adlı makaleye yer verilmiştir. Makalede, ilk olarak Milli Ordunun kurulma aşamasında Çerkez Ethem ile yaşanılan sorunlardan detaylı olarak bahsetmiştir. Devamında Birinci İnönü savaşının nasıl gerçekleştiğini ayrıntıları ile anlatmış, özellikle Düşman orduları karışışında Türk ordusunun eksiklerine dikkat çekmiştir. Son olarak teşekkürlerini bildiren yazar, şu ifadelere yer vermiştir:

"Bugünkü varlığımızı bize İnönü'nde sağlıyanların şehitlerini rahmetle anar, gazilerini saygıyla selamlar ve bunların tümünü yetiştiren Türk analarının önünde eğilirken üstüste iki büyük zafer kazandığı yerin adını, hakkiyle, soyadı olarak alan Yüce cumhurbaşkanımız İnönü'ye minnet ve şükranlarımızı sunarız."

Bu yeni yıl dönümünün milletimize ve yurdumuza esenlikler getirmesi temennileri ile makalesini bitirmiştir.[218]

1 Nisan 1947 sayılı Ulus'ta, *'Makûs talihin yenildiği mutlu günümüz'* başlığı ile ilk sayfada solda yer alan haberde İsmet İnönü'nün fotoğrafı *'İkinci İnönü zaferinin muzaffer komutanı İsmet Paşa'* notu ile paylaşılmış, fotoğrafın altına bugünün önemini anlatan bir yorum yapılmıştır. Son olarak Milli Şef'e şu sözler ile şükranlarını bildirmiştir: *"O gün ki Garp Cephesi Komutanı, sonra Cumhuriyet Hükümetlerinde ağır vazifeler alarak ve her aldığı vazifeyi parlak ve şerefli bir başarı ile bitirerek bu millete bir sıra hizmetler ifasına devam etmiştir. Bugün*

[217] Ulus, 10 Ocak 1947, s.1.
[218] Celal Dincer," Birinci İnönü Zaferi", Ulus, (10 Ocak 1947), s.2.

cumhurbaşkanımız ve Milli Şefimiz olarak kendilerini bu devletin başında selamlıyor ve bundan sonsuz bir gurur duyuyoruz." Bundan sonra ise şehitlere tazim duygularını bildirerek yapılacak törenin ayrıntılarına yer verilmiştir. Ankara Halkevinde kutlanacak olan tören İstiklal Marşı ile başlayacak, Behçet Kemal Çağlar ve Celal Dincer tarafından konuşma yapılacaktır. Milli oyunlarla devam edecek olan törende köye doğru adlı üç perdelik bir temsil gösterilecektir.

İstanbul'da ise bütün Halkevlerinde bugün büyük törenler yapılarak İnönü kahramanına sonsuz tazim ve saygı hisleri tekrarlanmıştır.[219]

Gazetenin ikinci sayfasında Yıl dönümü sebebi ile İzzettin Çalışlar'ın *"Tarihi Günümüz" başlıklı* ve Celal Dincer'in yazdığı *"İkinci İnönü Zaferinin yıldönümünde"* birer makaleye yer verilmiştir.[220]

"Tarihi Günümüz"

Yıldönümlerinde tarihi zamanlardan istifade ederek halkın aydınlatılmasını savunan yazar, Atatürk'ün İkinci İnönü muharebesi hakkında Garp Cephesi Komutanının stratejik idaresine dikkat çekmesini vurgulayarak bunun sebebini 7 gün süren muharebenin kritik noktalarda Ankara'nın sinirlendiğini, endişelendiğini ve heyecanlandığını yazmıştır. Bu kritik noktalardan detaylıca bahseden yazar, İsmet Paşa'nın Metristepe'den yazdığı telgrafa ve Atatürk'ün cevabına değinmiştir. İkinci Viyana'dan beri süren talihsizlik Ankara'ya gelen telgrafla son bulmuştu. İsmet Paşa ikinci defa memleket ve millet namına görevinin hakkını vermişti. İlki ise Çerkez Ethem ve kuvvetlerine karşı kazanılmış olan durumdur. Diyerek bu meseleyi detaylıca aktarmış ve şu yorumda bulunmuştur:

> *Bu hakikatler karşısında artık münakaşa götürmez bir üstünlük gösteren İnönü'nün Atatürk'ten sonra Cumhurreisliğine seçilmesi milletin aklıseliminin en parlak bir eseri oldu." O birinci Cumhurreisliğinde Hatay'ın anavatanla birleşmesini ikinci Cumhurreisliğinde de büyük cihan harbinde gördüğümüz muvaffakiyetli idareyi başardı."*

[219] Ulus, 1 Nisan 1947, s.1-3.
[220] Ulus, 1 Nisan 1947, s.1.

Son sözlerinde ise, Yıldönümünü kutladığımız bu tarihi günlerde kanlarını akıtarak bizi yaşatan mukaddes şehitlerimize Tanrıdan rahmet dileklerimi sunarım.[221] Sözleri ile bitirmiştir.

Celal Dincer'in *"İkinci İnönü Zaferinin yıldönümünde",* adlı makalesinde yazar, sözlerine Birinci İnönü savaşından yenik çıkan Yunanların halkını ve Büyük devletleri avutmak için söylediği keşif taarruzu yaptık yalanını eleştirerek başlamış ve devamında İkinci İnönü Muharebesinin nasıl gerçekleştiğini detaylıca yazmıştır. Sonrasında İkinci İnönü Muharebesinin sebeplerine değinmiştir. Bu sebeplerin en başında Garp Cephesi Kumandanının üstün sevk ve idaresi ve emrindekilerin büyük inancı, Türk'ün eşsiz kahramanlığı gelir. Yorumunda bulunmuştur. Son olarak da İsmet Paşa'nın Metristepe'den Atatürk'e gönderdiği telgrafa ve onun cevabına yer vererek bitirmiştir.[222]

10 Ocak 1948 sayılı Ulus'ta "*Birinci İnönü zaferinin 27. Yıl dönümüdür"* başlığı ile çıkan haber yorumunda tören yapılacağına dair bir haber verilmemiştir. *'İnönü'nün Muzaffer Komutanı İsmet Paşa'* notuyla İsmet İnönü'nün üniformalı bir fotoğrafına ve bir yoruma yer verilmiştir. Yorumda, düşman istilasına uğrayan vatan ordularının 10 Ocak 1921'de İnönü meydanlarında destan yazdığını, "*ölüme terk edilmiş bir yurttan güçlü bir ordu kurarak tüm dünyaya hakkın kini yendiğini ilk kez Birinci İnönü ile tüm dünyaya göstermiştir. Milyonluk düşman ordularının değil bir avuç Türk'ün kahramanlığı ile kazanılan bu zafer İkinci İnönü, Sakarya, Dumlupınar ve Lozan gibi milli başarıların temelini oluşturmuştur. Muzaffer kumandan bu zaferle yalnız memlekete saldıran düşmanı değil düşmanlığı da boğmuştur*" ifadelerine yer verilmiştir. Son olarak, "*bu mesut yıldönümünü kutlarken kahraman Cumhur Başkanımız İnönü'yü şükran duyguları ile selamlamayı bir borç biliriz ve aziz şehitlerimizin de ruhunu taziz ediyoruz*" diyerek haber yorumuna son verilmiştir.[223]

1 Nisan 1948 sayılı Ulus'ta İkinci İnönü Muharebesinin 27. Yıl dönümü olan 1 Nisan 1948 tarihli gazetede diğer haberlerden farklı olarak İsmet İnönü'nün fotoğrafı bulunmamaktadır. İlk sayfada *'Bugün 27 yıl evel makûs talihimizin yenildiği Gündür'* başlığı büyük harflerle yer almış ve altına bir yorum yapılmıştır. Yorumda,

[221] İzzettin Çalışlar, "Tarihi Günümüz", Ulus, (1 Nisan 1947), s.2.
[222] Celal Dincer, "İkinci İnönü Zaferinin Yıl Dönümünde", Ulus, (1 Nisan 1947), s.2-5.
[223] Ulus, 10 Ocak 1948, s.1.

Atatürk'ün 1 Nisan 1921 Günü İsmet Paşa'ya gönderdiği telgrafa atıfta bulunarak *"İkinci İnönü Muharebesi kurtuluşun birinci merhalesiydi. Atatürk, Türk ordusunun kahramanlığını övmekte, büyük Türk Kahramanının rolünü tesbit ve yarım keşfetmekte hayretlere layık bir deha göstermişti."* Yorumunda bulunmuştur. Böylece İsmet İnönü'nün bu zaferinden sonra ordumuz Sakarya ve Dumlupınar 'harikalarını' yaratmıştır. Son olarak *" Zaferden 27 sene sonra inkılapçı Türkiye, fena fikirden ve gazadan uzak, gene büyük kumandanın arkasından daha nurlu istikballere gitmektedir. Kutlu olsun!* [224] İfadeleri ile yoruma son vermiştir.

Gazetenin ikinci sayfasında ise "Halkevinde 2. İnönü Zaferi günü" başlığı bir tören programı yer almıştır. Diğer yıllardan farklı olarak küçük puntolarla ve hacim olarak küçük bir yer kaplayan tören programına göre, saat 21.00'de Ankara Halkevinde Nurettin Artam tarafından bir konuşma yapılacak ve milli türküler ve oyunlar gösterileceği bildirilmiştir.[225]

Yine ikinci sayfada yankılar bölümünde "*Yirmi Yedi Yıl Önce*" başlığı ile İkinci İnönü Zaferi hakkında bir makale yer almıştır. Makalede edebi bir dille Zafer hakkında yorumlar yapılmıştır. Son olarak *" Bu zaferi bu milletin tarihine armağan eden başın bembeyaz saçlarını bugün selamlıyoruz. Bir vatan parçasına ün veren ve bir vatan parçasından adını alan kahramana yeni yeni başarılar dilemek için en elverişli gün bugündür. Ona da, ondan sonra gelecek olanlara da Türk milleti bulundukça İnönü'ler bu millete, bu vatana ve bu tarihe mukadderdir."* Sözleri ile makalesini sonlandırmıştır.[226]

2 Nisan 1948 sayılı Ulus'ta ilk sayfada yer alan haber de "*2. İnönü Zaferinin Yıl dönümünde Bütün yurtta olduğu gibi Ankara Halkevinde de heyecanlı bir tören yapıldı"* başlığı ile ilk sayfada yer almıştır. Detayında ise dün bütün yurtta Halkevlerinde, Halkodalarında yapılan toplantılarla heyecanlan kutlanmıştır. Dün yapılan törende büyük bir halk kitlesi hazır bulunmuş ve istiklal marşı ile başlayan tören Nurettin Artam'ın konuşması ile devam etmiştir. Konuşmasında: *"1928 yılında bir gün Avrupalı meslektaşlarla İnönü'den geçerken fazla alakalanan Lozanlı bir gazeteciye: Buraya dikkat ediniz, ismini de unutmayınız dedim, burada başlayan yol*

[224] Ulus, 1 Nisan 1948, s.1.
[225] Ulus, 1 Nisan 1948, s.2.
[226] Ulus, 1 Nisan 1948, s.2.

sizin şehrinize, Lozan'a gider. Birinci Cihan Harbi sonunda yapılan bir barış antlaşmasına şerefle imza atabilmek imkânı burada sağlanmıştı." Diyerek bir anısından bahseden Artam, devamında Metristepe'den çekilen telgrafa ve gelen cevaba yer vermiştir. Son olarak İnönü şehitlerine saygılarını sunarak konuşmasını bitiren Nurettin Artam'dan sonra, Necati Sayar kürsüye gelerek *" Milli Mücadele ve Türk inkılabının iki idealinden birisi kalbimizde diğeri başımızda bulundukça ve biz onların çizdiği yolda yürüdükçe azalıp çoğalsak bile bu millete son yoktur."*[227] İfadelerinde bulunmuştur. Bunlardan sonra milli oyunlar ve piyes gösterileri yer almıştır.

1 Nisan 1949 sayılı Ulus'ta *"Mutlu bir yıl dönümü İkinci İnönü Zaferi 28 Yıl Önce Bugün kazanılmıştı"* başlığı ile ilk sayfada yer alan haberde makûs talihimizin yenildiği gün yorumu yapılarak Mustafa Kemal Paşa'nın telgrafının bir kısmına yer verilmiştir. O karanlık ve talihsiz devrenin bu zafer ile kapandığı, vaktiyle haçlıların da ağır bir yenilgi ile İnönü meydanlarında mağlubiyet dersi aldığına dikkat çekilmiştir.[228] Üçüncü sayfada devam eden yorumda *" İnönü meydanlarında İnönü meydanlarında yurt için can veren aziz Şehitleri saygı ile anıyor ve şerefli zaferinin hakkı olarak bu gaza meydanının adını, soyadı olarak bizzat Atatürk'ten almış bulunan. Millî Mücadelenin Garp Cephesi Komutanı, Sayın Cumhurbaşkanımızı minnetle selamlıyoruz."* Devamında İnönü bucağından gelecek olan 30 kişilik heyet Bilecik Milletvekili Reşit Bozüyük'ün başkanlığında Ankara'ya geldiğini bildirerek, İnönü Belediye Başkanı, Halkevi Başkanı, Halk Partisi ve Demokrat Parti temsilcilerinin de katılacağı törenin saat 18.00'de yapılacağı bildirilmiştir.[229]

Gazetenin üçüncü sayfasında Cemal Yeşil tarafından yazılan *"İnönü Savaşları"* adlı bir şiir yer almıştır.

Gazetenin ikinci sayfasında Celal Dinçer tarafından yazılan "İnönü Meydan Savaşı" adlı makale yer almıştır. Makalesine Birinci İnönü zaferinin askeri safhasını anlatarak başlayan yazar devamında Londra konferansından bahsetmiştir. Sonrasında gerçekleşen İkinci İnönü Zaferinin askeri safhasını anlatan yazar düşman orduları ile Türk ordusunu karşılaştırarak Düşman ordularının sayıca üstünlüğüne dikkat çekmiştir. Son olarak İsmet Paşa'nın Mustafa Kemal Paşa'ya çekmiş olduğu telgrafa

[227] Ulus, 2 Nisan 1948, s.1-4.
[228] Ulus, 1 Nisan 1949, s.1.
[229] Ulus, 1 Nisan 1949, s.3.

yer vererek *"Türk inkılabının temel taşlarından biri olan bu büyük tarih olayını basit fakat veciz bir cümleye sığdırıyordu. İkinci İnönü zaferimizin yeni yıl dönümü Milletimiz için kutlu. Mübarek şehitlerimizin ruhları şad, gazilerimizin varlıkları aziz olsun."* Sözleri ile makalesini sonlandırmıştır.[230]

2 Nisan 1949 sayılı Ulus'ta ise İnönü Zaferinin Yıl dönümü dolayısıyla dün Halkevinde yapılan törenden bir fotoğraf ilk sayfada yayınlanmıştır. İnönü'den gelen gençlerin zeybek oynarken çekilen milli kıyafetli bir fotoğrafıdır.[231] Haberi devamı ikinci sayfada yer almaktadır. İkinci sayfada *"İnönü Zaferinin Yıl dönümü Dün Kutlandı"* başlığı ile törenin ayrıntılarına yer verilmiştir. Saat 18.00'de başlayacak olan törene halk 17.00'de gelmeye başlamıştır. Ankara Hukuk fakültesinden Necati Sayar tarafından bir konuşma gerçekleştirilmiştir.
Konuşmasında "Türk milletinin yoktan var olmayı her zaman başardığını" dile getirerek, Atatürk'ün İsmet İnönü'ye çektiği telgrafa yer vermiştir. Bundan sonra Lozan'a değinen konuşmacı *"o gün ve bugün Türk milleti toprak bütünlüğü üstüne aynı azim ve irade ile titremektedir. Onu bundan döndürüp, yıldıracak hiçbir engel, hiçbir noksanlık ve mahrumluk düşünülemez."* Yorumunda bulunmuştur. Daha sonra sahneye Efeler çıkarak milli oyunlar sergilemiştir. Efelerden sonra *"Mahcuplar"* adlı piyes sergilenmiştir.[232]

10 Ocak 1950 sayılı Ulus'ta "*Büyük gün Türk milletine kutlu olsun"* başlığı ile ilk sayfada yer verilen yorumda: "Birinci İnönü zaferinin 29. Yıl dönümüdür. Türk kurtuluş mücadelesinin büyük zaferinin yıl dönümünde vatan şehitlerinin ruhlarını taziz etmeği borç biliyoruz. Hakkın haksızlığa galebe çaldığı bu büyük günde İnönü muharebelerinin muzaffer komutanı İnönü'ye derin saygı ve minnettarlığımızı sunuyor ve bütün Türk milletini kutluyoruz" ifadelerine yer verilerek Birinci İnönü Muharebesi gazetenin ilk sayfasında anılmıştır. İsmet İnönü'nün üniformalı bir fotoğrafına da " Birinci İnönü'nün muzaffer Kumandanı İsmet Paşa" notu ile yer verilmiştir.[233] Bu yorumun dışında kutlama yapılacağına dair bir haber yayınlanmamıştır.

---

[230] Celal Dinçer, "İnönü Meydan Savaşı", Ulus, (1 Nisan 1949), s.2.
[231] Ulus, 2 Nisan 1949, s.1.
[232] Ulus, 2 Nisan 1949, s.2.
[233] Ulus, 10 Ocak 1950, s.1.

1 Nisan 1950 sayılı Ulus'ta *"Makus talihimizin yenildiği gün İkinci İnönü Zaferi 29 yıl önce bugün kazanılmıştı"* başlığı ile ilk sayfada yer alan haberde: Atatürk'ün muharebe sonrasında göndermiş olduğu telgrafa atıfta bulunarak muharebenin önemi vurgulanmıştır. İlk olarak aziz şehitlere teşekkür etmiş sonrasında İsmet İnönü'yü minnetle selamladıklarını bildirmişlerdir. Haberin devamında Ankara Halkevinde yapılacak olan törenin ayrıntıları paylaşılmıştır. Buna göre: tören istiklal marşı ile başlayacak günün önemini anlatan konuşmalar, milli oyunlar ve türküler ile son bulacaktır. [234]

İkinci sayfada Çoruh Milletvekili Ali Rıza Erem tarafından bir makale yayınlanmıştır.

II. İnönü zaferi Yıldönümünde

Yazar makalesinin giriş kısmında muharebelerden önce Türk milletinin içinde bulunduğu durumu kısaca belirterek muharebeleri kazanan İsmet İnönü'ye yalnızca bu iki muharebeleri kazanmış olmasıyla bile Türk milletinin şükranlarını sonuna kadar hak ettiğini vurgulamıştır.

"Türk milletinin, böyle tarihinin en dar bir zamanında, Atatürk gibi sinesinden bir dahi çıkararak onun bayrağı etrafında yaşamak için gerektiği zaman ölmesini de bilen kahraman ve şuurlu bir millet olduğunu da bütün bir husumet dünyasına ispat eden çifte zafer olmuştur."

Yazar sözlerine, dünyanın içinde bulunduğu siyasi durumdan bahsederek özellikle İkinci Dünya savaşı sonrasında bir tarafta kızıl emperyalizm diğer tarafta Amerika, birbirine diş bileyen bu düşmanın tam ortasında 'cumhuriyet Türkiye'si' yorumuyla Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi durumdan bahsetmiştir. "Bu nazik ortamda cesaretle girişmiş olduğumuz üçüncü demokrasi denememizde, beş yıllık mesafe almış olarak 1950 seçimlerine giriyoruz. Bu seçimlerde dört önemli düşmanla çarpışmak zorundayız diyen yazar, bu dört önemli düşmanın ilkini Komünizm söylemleri olan grev hakkını kazanmak isteyen ve bunun için çabalayan Demokrat Parti olarak göstermiştir. İkincisi olarak yine yurttaşların istediği dilde ibadet hakkını

[234] Ulus, 1 Nisan 1950, s.1.

savunan DP'yi eleştirmiş. Üçüncüsü olarak İsmet İnönü'yü devirmek için uğraşan Millet Partisi ve son olarak Kızıl Emperyalizmin propagandaları ve bu zihniyetlere çarpışacağını belirtmiştir."[235]

Yazar bu 4 madde ile yaklaşmakta olan seçimler üzerinden muhalif partilerin propagandalarını eleştirerek *"mücadele çok çetin olacaktır."* yorumunu yaparak makalesini sonlandırmıştır. 5. sayfada Ferit Kalfaoğlu'na ait bir makale daha yer almıştır.

"İkinci İnönü Zafer"
"İkinci İnönü Zaferi, Ulu Tanrı'nın kudret ve azameti ile mayalanmış Türk yaratıcılığının en parlak misallerinden biridir. (...) Türk tarihini ebediyetlere kadar şan ve şerefle taçlandıracak ve nesiller boyunca Türklüğe yiğitleme destanları sunacak kutsal kaynaklarımızdan biridir." Yazar İkinci İnönü Zaferinden övgüyle bahsederek başladığı makalesine İnönü Muharebelerinin askeri tahlilini yaparak devam etmiştir. Muharebelerin askeri safhasını gün gün anlatan yazar düşmanın sayıca üstünlüğüne dikkat çekerek "Türk askerinin en düşük rütbelisinden en yüksek rütbelisine kadar göstermiş olduğu emsalsiz mücadeleye" dikkat çekmiştir. Devamında Mustafa Kemal Paşa'nın göndermiş olduğu telgrafa ve cevaba yer vermiştir. Son olarak "İstiklal savaşımızda aziz yurdumuz için can vermiş şehitlerimizi minnet ve rahmetle anarak onların mübarek ruhlarına Fatihalar sunalım."[236] İfadeleri ile makalesini sonlandırmıştır

4.2. İsmet İnönü Döneminde İnönü Zaferlerinin Yıl dönümlerinin Hâkimiyeti Milliye Ve Ulus Gazetelerindeki Yansımaları Hakkında Genel Değerlendirme

1946 Demokrat Parti'nin kurulduğu tarihten 3 gün sonrasına denk gelen Birinci İnönü zaferinin yıl dönümünde 10 Ocak 1946 tarihli sayıda yine İsmet İnönü'nün üniformalı bir fotoğrafı yer almıştır. "Türk'ün makûs talihini yenen Milli Şef İnönü'yü şükran duyguları ile selamlamanın bir borç olduğu," ifadeye Birinci İnönü

[235] Ali Rıza Erem, "II. İnönü Zaferi Yıldönümünde", Ulus (1 Nisan 1950), s.2.
[236] Ferit Kalfaoğlu, "İkinci İnönü Zaferi", Ulus (1 Nisan 1950) s.5-7.

zaferinin İkinci İnönü, Sakarya, Dumlupınar ve Lozan'ın T.C.nin temel taşı olduğu iddialarına yer verilmektedir.[237]

Mart 1945'ten itibaren Türk-Sovyet ilişkileri gerilmeye ve Sovyetler boğazlarda üs talep etmeye başlamıştı. Bu ortamda İnönü Zaferlerini Sovyet tehdidine karşı bir cevap bir ilham kaynağı olacaktır. Bu çerçevede bir makaleyi Ali Rıza Erem'in 11 Ocak 1946'da tarihli makalesinde rahatlıkla görebilmekteyiz.[238]

1 Nisan 1946 tarihli sayıda İkinci İnönü zaferinin yıl dönümü ve yapılacak törenlerle ilgili bilgilere yer verilmiştir.[239]

2 Nisan 1946 tarihli sayıda 1 Nisanda gerçekleşen törenlerin ayrıntılarına yer verilmiştir. İsmet İnönü'nün ilk defa Halkevinde bir törene katıldığı görülür. Bütün devlet erkânının da katıldığı bir tören olmuştur. Törende şiirler okunmuş, oyunlar sergilenmiş, müzik olmuştur.[240]

1947 10 Ocak tarihli sayıda, Birinci İnönü zaferi ile düşman istilasının kırıldığı, bu ilk zaferin ardından kazanılan diğer zaferlerle vatanın kurtarıldığı, Atatürk'ün sağlığında bu devlete hizmet eden kişinin Atatürk'ün en yakın ve en güvendiği arkadaşı olduğu, Atanın ölümünden sonra başa geçen İnönü'ye saygılar sunulmuş ve uzun ömürler dilenmiştir.[241] Aynı sayıda Celal Dinçer tarafından yazılan makalede 10 Ocak 1921 tarihine kadar Anadolu'da yaşanan sıkıntılar, Birinci İnönü savaşının aşamaları, zaferin hangi güçlüklerle kazanıldığı anlatıldıktan sonra şehitlere ve gazilerin annelerine, İsmet İnönü'ye minnet ve şükranlar sunulmuştur. [242]

İkinci İnönü Zaferi yıl dönümünde " Makûs talihin yenildiği gün" başlığı ile beraber "Muzaffer kumandan İsmet Paşa" notu ile İnönü'nün fotoğrafına yer verilmiştir.[243]

İzzettin Çalışlar'ın makalesinde, İsmet İnönü'nün Atatürk'ten sonra cumhurbaşkanı olmasının tesadüfi olmadığını, Milli Mücadeledeki İnönü zaferlerinin bunda büyük

[237] Ulus, 10 Ocak 1946, s.1.
[238] Ali Rıza Erem, "Birinci İnönü Zaferi Dolayısiyle" Ulus, (11. Ocak 1946), s.2-5.
[239] Ulus, 1 Nisan 1946, s.1.
[240] Ulus, 2 Nisan 1946, s.1-3.
[241] Ulus, 10 Ocak 1947, s.1-2.
[242] Celal Dincer," Birinci İnönü Zaferi", Ulus, (10 Ocak 1947), s.2.
[243] Ulus 1 Nisan 1947, s.1.

rol oynadığını savunduktan sonra Hatay'ın Türkiye'ye katılması ve İkinci Dünya savaşı sırasında İnönü'nün başarılı bir idare sergilemesini över.[244]

Aynı sayfada yer alan Celal Dinçer'in makalesinde ise İkinci İnönü Zaferinin sebeplerini İsmet İnönü'nün "üstün savaş yönetimi ile Türkün eşsiz kahramanlığına" bağlamaktadır.[245]

1948 Yılında Birinci İnönü zaferinin yıl dönümü münasebetiyle "İnönü'nün muzaffer komutanı İsmet Paşa" ifadesi ile İnönü'nün üniformalı bir fotoğrafına ve yoruma yer verilmiştir. Yorumda İnönü'de destan yazıldığı niceliğin değil nitelik sayesinde kazanılan bu zafer İkinci İnönü, Sakarya Dumlupınar ve Lozan gibi başarıların temelini oluşturduğu ifade edilirken "kahraman cumhurbaşkanı İnönü'yü şükran duyguları ile selamlamayı bir borç" bildiklerini belirtmeyi ihmal etmemiştir.[246]

İkinci İnönü zaferi münasebetiyle yıl dönümünde "27 yıl evvel makûs talihimizin yenildiği gündür" başlığı büyük harflerle yazılmış altı yorumla doldurulmuştur. Önceki 1 Nisanlarda yer alan tören programı ve İnönü fotoğrafına yer verilirken 1 Nisan 1948 yılı farklı olması dikkat çekicidir. Diğer yıllarda ilk sayfada İsmet İnönü'nün fotoğrafı her yıl yer alırken 1 Nisan 1948 yılında yer almamıştır. Tören programı da ikinci sayfada küçük bir sütunda yer almıştır. Bu da diğer kutlama haberleri ile karşılaştırıldığında ilginç karşılanmaktadır.[247]

1 Nisan 1921 günü Atatürk'ün İsmet Paşa'ya gönderdiği telgraf ile Atatürk İnönü gibi bir kahramanın hakkını verdiği, 27 sene sonra Türkiye'nin bu büyük kumandanın arkasından daha aydınlık geleceği yürüdüğü ifade edilir.[248]

2 Nisan da *"bütün yurtta olduğu gibi Ankara Halkevinde de heyecanlı bir tören yapıldı"* başlığı ile yapılan törenler hakkında bilgi verilmiştir. Tüm yurtta yapılan törenlerin heyecanla geçtiği vurgulanmıştır. Törende konuşan Nurettin Artam, bir konuşma yaparak Atatürk'ün çektiği telgrafa yer vermiştir. Sonrasında kürsüye gelen Necati Sayar, "…*Türk inkılabının iki idealinden birisi kalbimizde diğeri başımızda bulundukça ve biz onların çizdiği yolda yürüdükçe azalıp çoğalsak bile bu millete*

[244] İzzettin Çalışlar, "Tarihi Günümüz", Ulus, (1 Nisan 1947), s.2.
[245] Celal Dincer, "İkinci İnönü Zaferinin Yıl Dönümünde", Ulus, (1 Nisan 1947), s.2-5.
[246] Ulus, 10 Ocak 1948, s.1.
[247] Ulus 1 Nisan 1948, s.2.
[248] Ulus, 1 Nisan 1948, s.1.

son yoktur." İfadeleri ile İsmet İnönü'ye atıfta bulunmuştur. Sonrasında milli oyunlar ve piyesler sergilenmiştir.[249]

1949 1 Nisan tarihinde "Mutlu bir yıl dönümü İkinci İnönü Zaferi 28 yıl önce bugün kazanılmıştı" başlığı ile ilk sayfada yer almıştır. *"O karanlık ve talihsiz günlerin bu zafer ile kapandığı"* vurgulanmıştır. *"Yurt için can veren şehitlerin ve soyadını bizzat Atatürk'ten almış olan Milli Mücadelenin Garp cephesi komutanı, Sayın Cumhurbaşkanımızı minnetle selamlıyoruz"* ifadelerine yer verilmiştir. Törene, İnönü Belediye Başkanı, Halkevi Başkanı, Halk Partisi ve Demokrat Parti temsilcilerinin de katılacağı bildirilmiştir. Gazetenin ikinci sayfasında Celal Dinçer'in İkinci İnönü zaferinin askeri safhasını anlattığı bir de makale yayınlanmıştır.[250]

2 Nisan tarihli sayıda 1 Nisanda gerçekleştirilen törenin ayrıntılarına yer verilmiştir. Törenden bir fotoğraf ilk sayfada yayınlanmıştır. Tören saatinden önce salon dolmuştur. Törende konuşan Necati Sayar, *"Türk milletinin yoktan var olmayı her zaman bildiğine"* vurgu yaparak İkinci İnönü zaferinin yokluklar içinde kazanıldığına

Dikkat çekmişti. Sonrasına Atatürk'ün telgrafına yer vermiştir. Sonra oyunlar ve piyesler sergilenmiştir.[251]

1950 10 Ocak tarihli sayıda "İnönü Zaferinin 29. Yıldönümü" başlığı ile yer almıştır. Kutlandığına dair bilgi verilmemiştir. *"Bu büyük gün Türk milletine kutlu olsun"* başlığı ile zafer hakkında kısa bir yorum yapılmıştır.[252]

1 Nisan tarihinde *"Makûs Talihimizin Yenildiği Gün"* başlığı ile İkinci İnönü Zaferinin kutlanacağı bildirilmiştir. Gazetenin 2. ve 5. Sayfalarında günün önemine istinaden iki farklı makale yayınlanmıştır.[253]

[249] Ulus, 2 Nisan 1948, s.1-4.
[250] Ulus, 1 Nisan 1949, s.1-2.
[251] Ulus, 2 Nisan 1949, s.1-2.
[252] Ulus, 1 Ocak 1950, s.1.
[253] Ulus, 1 Nisan 1950, s.2-5.

SONUÇ

Türk Bağımsızlık Savaşı Türklerin galibiyeti ile sonuçlanmıştır. Yunanların İnönü Zaferleri ile ilerlemesi bir süre durdurularak kesin zaferin ilk temelleri atılmıştır. Milli Mücadele yıllarında halkın desteğini sağlamak ve mücadelenin yararına kamuoyu oluşturulmak için basın da kullanılmıştır. Milli Mücadele'de Anadolu Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyetlerinin yayın organı olan ve bizzat Mustafa Kemal Paşa tarafından denetlenip yönlendirilen Hâkimiyet-i Milliye gazetesi mücadelede aktif rol oynamıştır. Hemen Birinci İnönü Zaferi sonrasında 1 Nisan 1921 tarihli Hakimiyet-i Milliye'de Zaferin askeri safhası titizlikle açıklanarak, zaferle sonuçlandığı bildirilmiştir. Böylece halkın yoğun coşkularla karşıladığı Zafer haberleri mücadelede halkın desteğini kazanmak için ikna edici rol oynamıştır.

Muharebelerin yapıldığı yıl gazetelere konu olmaya başlayan İnönü zaferleri haberlerinde bağımsızlık mücadelesinin topyekûn kazanıldığı savunularak zaferlerin başarısı yalnızca İnönü'ye değil Atatürk ekseninde tüm halka mal edilmiştir. İnönü Muharebelerinin şehit ve gazileri de anılarak ihmal edilmemiştir.

1920'li yıllarda özellikle Birinci İnönü Zaferinin daha ön planda kutlandığı görülmektedir. Gazetelerde Atatürk'ün zafer yorumlarına yer verilerek Zaferin bağımsızlık mücadelesinin ilk adımı olduğu vurgulanmıştır. 1922 ve 1925 yıllarında yapılan Zafer kutlamaları resmigeçit töreniyle kutlanmış ve Atatürk bu kutlamalarda bizzat konuşma yapmıştır. Konuşmasında Zaferin kazanılmasında halkın desteğine özellikle değindiği görülmektedir.

Zafer haberleri ilk yıllarda bağımsızlığın simgesi olarak gazetelerde geniş yer kaplamıştır. Sonraları sadece yıl dönümü olduğu bildirilerek dönem hakkında makaleler yayınlanmıştır.

1930'lu yıllarda da devam eden İnönü Zaferi haberleri, 1937-1938 yılları arasında yoğunluğunu kaybetmiştir. Bunun sebebi olarak iç politikada Atatürk ve İnönü arasında yaşanan gerginlikler gösterilebilir.

Atatürk'ün vefatıyla 26 Ağustos 1938'de toplanan CHP Olağanüstü Kongresinde İsmet İnönü'nün Milli Şef olarak anılması 1946 yılına değin sürecek olan Milli Şeflik dönemini başlatmıştır. Milli Şeflik döneminde tek parti yönetiminin baskıcı ve antidemokratik uygulamaları yaşatmaya devam ettiği bir dönem olmuştur. Basın iktidar tarafından sıkı bir kontrol altında tutularak İnönü'nün bu yeni konumunun halk tarafından özümsenmesi ve *"imajının cilalanması"* açısından gazetelerde Milli Şef'e sık sık yer verilmiştir. Bazı gazeteler de ise Milli Şef İnönü'nün haberinin yapılması, gazetenin herhangi bir sebeple kapanmaması için güvenlik duvarı görevi görmüştür.

Birinci ve İkinci İnönü Zaferlerinin gazetelerde veriliş şekilleri de Milli Şeflik dönemiyle beraber değişime uğramıştır. Atatürk'ün vefatıyla yeni bir döneme girilen 1938 sonrasında İnönü Zaferlerinin, gazete sütunlarındaki yerinin bile değiştiği yıldönümü haberleri 1939'dan itibaren daima ilk sayfada İsmet İnönü'nün fotoğrafı ile birlikte manşette yer almıştır Yıl dönümü haberleri mutlaka büyük puntolarla yazılmış ve altı kırmızıçizgiler ile çizilmiştir.

Yıl dönümleri sebebi ile Halkevleri'nde şatafatlı törenler yapılarak her yıl kutlanmıştır. Kutlamalardan önce mutlaka yapılacak tören hakkında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Kutlamalardan sonra ise yapılan törenin tüm ayrıntıları detayları ile birlikte gazete sütunlarında yer almıştır. Yıl dönümü tarihlerine rastlayan günlerde mutlaka makaleler yayınlanmış ve İnönü Muharebelerinin askeri safhaları detaylı bir biçimde anlatılmıştır.

1939 yılı ile birlikte gazetelerde yer alan yıl dönümü haberlerinin üslup farkı da dikkat çekicidir. 1939 yılına değin yıl dönümü haberlerinde veya haber niteliği taşımayan haber yorumlarında İnönü Muharebelerini, kahraman Türk ordusuna ve milletine ithaf eden basın, 1939 yılından sonra Milli Şef'e mal etmiştir. Mutlaka her cümlenin sonunda başında ve ortasında İsmet İnönü insanüstü sıfatlarla anılarak yüceltilmiştir. İsmet İnönü'nün İkinci İnönü Muharebesi sonrasında Metristepe'den Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiği telgrafa ve Mustafa Kemal Paşa'nın cevabına mutlaka her yıl dönümünde yer verilmiştir. Bununla Atatürk'ten sonra yerine geçecek en doğru kişinin sadece İsmet İnönü olmasının gayet doğal olduğu ve başkasının buna layık olmadığı mesajı verilmektedir.

Mustafa Kemal Paşa'nın telgrafında yazmış olduğu "(…) *Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makûs talihini de yendiniz.*" sözleri referans alınarak İnönü Muharebeleri ve kumandanı İsmet Paşa'nın insanüstü sıfatlarla övüldüğü söylenebilir.

İsmet İnönü'nün Milli Mücadeledeki rolü her yıl basın aracılığıyla İnönü Zaferleri kutlamalarında bir kere daha hatırlatılarak halkın teşekkürler sunduğu kutlamalar yaşanmıştır.

1946-1950 arasındaki haber, yorum ve makalelerin gazetede yer alma hacmi 1939-1945 arasındaki yıllara göre daha hafif kalmaktadır. Bunun sebepleri arasında, yeniden çok partili hayata geçilmesi, muhalefetin sesinin daha gür çıkması ve İsmet İnönü'nün 1946'daki CHP'nin Olağanüstü Kurultayında bizzat Milli Şef sıfatından vazgeçmesi gibi etkenler sayılabilir.

1948 yılının İkinci İnönü Zaferi yıl dönümünde diğer yıllardan farklı olarak ilk sayfada tören programı verilmemiştir. Program ikinci sayfada çok küçük bir sütunda yer verilmiştir. İlk sayfada İnönü'nün fotoğrafına yer verilmemesi de oldukça dikkate değer bir konudur. 1949 yılında ise yine büyük bir tören yapılmış törene Demokrat Parti temsilcileri de katılmıştır.

1920'li yıllarda Atatürk'ün gölgesinde kalan İsmet İnönü imajı Aydemir'in deyimi ile *"İkinci Adam"* oluşu 1938'den sonra değişime uğramıştır. 1938'den sonra kendi liderliğini ve iktidarını kanıtlamaya çalışan ve bunun reklamını basın aracılığı ile halka indirgeyen bir İnönü imajı çizilmektedir. İsmet İnönü'nün Milli Şef olduğu dönemde ise basın göz önüne alındığında halkın nazarında büyük bir kahraman, başbuğ ve Türk Milletinin kurtarıcısı konumundadır. Basında çıkan İnönü Muharebelerinin bu imajın çizilmesinde önemi büyüktür. Sadece İnönü haberleri ile sınırlı kalmayan basın Milli Şef döneminde ve sonraki yıllarda İsmet İnönü'nün ailesinin haberlerini de sıkça manşete taşımıştır. Dönemin kaynaklarından anlaşıldığı üzere bu yönlendirmelerin İsmet İnönü tarafından yapıldığı açıktır.
İnönü Zaferlerinin Atatürk Döneminde, Milli Şef İnönü Döneminde ve çok partili hayata geçilen 1946-1950 döneminde gazetelerde yer alma şekli ve hacmi değişse de

genellikle basında yer almaya devam etmiştir. Çünkü İnönü 1950'ye kadar hala ülkenin başındadır. Konumuzla ilgili haberler ve yorumlar 1939-1945 arası döneme göre azalan bir çizgidedir. Bunda yeniden çok partili hayata geçilmesinin, muhalefetin sesinin gür çıkmasının ve CHP'den başka alternatif veya alternatiflerin olmasının etkisi büyüktür.

Araştırmanın konusu olan 1921-1950 yılları süresince zaferlerin gazetelere yansıması çok partili hayata geçiş sürecinde de devam etmiştir. Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 1950 yılından itibaren gazetelerde ne şekilde yer aldığı da başka bir araştırmanın konusudur.

KAYNAKÇA

APAK Rahmi, *Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları*, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 1988.

ARTAM Nurettin, " İnönü Zaferi", *Ulus*, (31 Mart 1940), s.2.

ARTAM Nurettin, " Yalçın Kayamız", *Ulus*, (31 Mart 1941), s.2.

ATALAY Besim, "İkinci İnönü Harbinin Yıldönümü Münasebetiyle", *Ulus*, (31 Mart 1941), s.2.

ATATÜRK Kemal, Nutuk, Atatürk Araştırma Merkezi, 1995.

ATAY Falih Rıfkı, " İnönü Zaferi'nin 19 uncu Yılı", *Ulus*, (31 Mart 1940), s.1-5.

ATAY Falih Rıfkı, "İnönü Zaferinin Yıldönümü", *Ulus*, (1 Nisan 1942), s.1.

ATAY Falih Rıfkı, "Yıldönümlerini Kutlarken", *Ulus*, (3 Nisan 1941), s.1.

AYDEMİR Şevket Süreyya, *Tek Adam*, Cilt 2, Remzi Kitabevi, İstanbul 1966.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, *İkinci Adam,* Cilt 2, *(1938-1950),* Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991.

AYHAN Hasan, *Milli Şef Dönemi Basın (1938-1950),* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2013, s.8.

BAĞCE H. Emre, "Milli Şef Döneminde İktidar-Basın İlişkisi", *Medya ve Siyaset 2: 1923-1946 Tek Partili Dönem*, Der., Tolga Yazıcı, Kocaeli: Volga Yay., 2016.

BELEN *Fahri, Türk Kurtuluş Savaşı,* Başbakanlık Basımevi, Ankara 1973.

BİRAND Mehmet Ali, DÜNDAR Can, ÇAPLI Bülent, *Demirkırat Bir Demokrasinin Doğuşu*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1991.

BOZKURT Mahmut Esat "İki İnönü Arasında", Ulus, (3 Nisan 1941), s.2.

BOZKURT Mehmet Esat, " İnönlerinde", *Ulus*, (2 Nisan 1941), s.1-3.

ÇALIŞLAR İzzettin, " Bir Yıldönümü Münasebetiyle", *Ulus*, (31 Mart 1941), s.1-2.

ÇALIŞLAR İzzettin, " İnönü Zaferi", *Ulus*, (31 Mart 1940), s.1-4.

ÇALIŞLAR İzzettin, "Tarihi Günümüz", *Ulus*, (1 Nisan 1947), s.2.

ÇAPA Mesut, "Sakarya Savaşından Sonra İmzalanan Türk-İngiliz Esir Mübadelesi Anlaşmasının Uygulanması ve Belgeler", *Atatürk Yolu Dergisi*, 1/3, 1989, 399-418.

ÇAY A.Mehmet, *Cepheler ve muharebeler,* Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2009, s.5.

DİNCER Celal ,"1 inci İnönü", *Ulus,* (10 Sonkanun 1943), s.4.

DİNCER Celal, "2 inci İnönü Meydan Savaşı", *Ulus*, (1 Nisan 1945) s.2-4.

DİNCER Celal, " Birinci İnönü Olmasaydı", *Ulus*, (10 Ocak 1945), s.2.

DİNCER Celal, "Birinci İnönü", *Ulus,* (10 Ocak 1947), s.2.

DİNCER Celal, "İkinci İnönü Meydan Muharebesi", *Ulus*, (1 Nisan 1942), s.2.

DİNCER Celal, "İkinci İnönü Zaferinin Yıl Dönümünde", *Ulus*, (1 Nisan 1947), s.2-5.

DİNÇER Celal, "Birinci İnönü Zaferi", *Ulus,* (10 Ocak 1946) s.2-4.

DİNÇER Celal, "İnönü Meydan Savaşı", *Ulus*, (1 Nisan 1949), s.2.

DOĞANAY Rahmi, "Milli Mücadele'de Türk-İngiliz Esir Değişimi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 10 Sayı: 1, Sayfa: 69-78.

E. BAYIR Özgür, "Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Solda Partileşme", *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt:0, Sayı:45, 2011, s.45-72.

EREM Ali Rıza, " Birinci İnönü Meydan Muharebesi", *Ulus*, (11 Son Kanun 1943), s.4.

EREM Ali Rıza, "Bir Milletin Hesaba Sığmayan Tarafı", *Ulus*, (2 Nisan 1941), s.2.

EREM Ali Rıza, "Birinci İnönü Muharebesi", *Ulus,* (1 Son Kanun 1944), s.1.

EREM Ali Rıza, "Birinci İnönü Zaferi Dolayısiyle" *Ulus*, (11. Ocak 1946), s.2.

EREM Ali Rıza, "II. İnönü Zaferi Yıldönümünde" *Ulus*, (1 Nisan 1950), s.2.

EREM Ali Rıza, "İkinci İnönü Zaferi", *Ulus,* (1 Nisan 1944), s.2.

EREM Ali Rıza, "İkinci İnönü", *Ulus,* (1 Nisan 1943), s.1-3.

Fahir Armaoğlu, *20.Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2017, s. 467.

GENCOSMAN Kemal Zeki, " İnönü Zaferini Anarken", *Ulus,* (3 Nisan 1941), s.2.

Genel Kurmay Başkanlığı, Türk İstiklal Harbi II. Cilt Batı Cephesi 1. Kısım, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 1994.

Genel Kurmay Başkanlığı, Türk İstiklal Harbi II. Cilt Batı Cephesi 3. Kısım, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 1999.

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi.

Hasan Acar, "Türk Siyasal Hayatında Şeyh Sait İsyanı", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, cilt:8, sayı:3, 2019, s.2934-2952.

Hüseyin Doğramacıoğlu, *Hâkimiyet-i Milliye Gazetesinin Üzerine Bir inceleme,* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2007, s.20-21.

İNUĞUR M. Nuri, Türk Basın Tarihi (1919-1989), Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1922.

İŞÇİ YİĞİT Hilal, *İnönü Döneminde Atatürk İmajı*, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2015.

KALFAOĞLU Ferit, "İkinci İnönü Zafer", Ulus (1 Nisan 1950), s.5-7.

KARAOSMANOĞLU Yakup Kadri, "İnönü Zaferi Yahut Metristepe'den Görünen Şeyler", *Ulus*, (2 Nisan 1941), s.2.

KARAOSMANOĞLU Yakup Kadri, "İnönü Zaferi Yahut Metristepe'den Görünen Şeyler", *Ulus*, (2 Nisan 1941), s.2.

KARPAT Kemal, *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2010.

KILIÇ Mehmet, "Milli Mücadele Döneminin Siyasi ve Stratejik Açıda Değerlendirilmesi", *Stratejik ve sosyal Araştırmalar Dergisi,* Sayı:3, 2019, s.51.

KOLTUK Nuran, *Batı Anadolu'da Kuva-yı Milliye'nin Askeri ve Mali Kaynakları,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s.55.

KÜÇÜK Cevdet, " Milli Mücadele", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt:30, İstanbul 2005.

LEWIS Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çev: Metin Kıratlı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1993.

ÖZALP Kazım, *Milli Mücadele 1919-1922*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998.

ÖZKAYA Yücel, " Hâkimiyet-i Milliye", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt:15, İstanbul 1997.

ÖZLÜ Hüsnü, "Harp Raporlarına göre Birinci İnönü Muharebesi'nin Analizi", *Atatürk Araştırma Merkezi,* S:26, Mart 2012, s.33.

SELEK Sabahattin, *Anadolu İhtilali,* Burçak Yayınevi, İstanbul1968.

ŞAHİN E., TUNÇ B., Demokrat Parti'nin Kuruluş Süreci ve DP- CHP Siyasi Mücadelesi (1945-1947), *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi,* Cilt. 1, S:2, 2015,ss.31-69.

Şerafettin Turan, Türk Devrim Tarihi IV Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938- 14 Mayıs 1950), Bilgi Yayınevi, s.143.

T.İ., "Metristepe'den Tarihin Duyduğu Ses", *Ulus,* (1 Nisan 1944,) s.2.

TOKER Metin, *Tek Partiden Çok Partiye 1944- 1973,* Ankara 1990.

TUNÇAY Mete vd., *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980,* Cem Yayınevi, İstanbul 1997.

Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Dönemi 23 Nisan 1920- 29 Ekim 1923 IV. Cilt I. Kısım 2. Baskı Türk İstiklal Harbi Özet Tarihi, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2001.

Ulus Gazetesi.

ULUSOY NALCIOĞLU Belkıs, Türk Basın Tarihi, İstanbul üniversitesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.

UYAR Hakkı, *Türkiye'de Tek Parti Dönemi'nde İktidar ve Muhalefet (1923-1950)* Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, yayınlamamış Doktora Tezi, İzmir 1998, s.174.

UZUN Hakan, Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1946 Olağanüstü Kurultayı, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi,* Cilt.XIII, S:26, s.139-161.

YETKİN Çetin, *Türkiye'de Tek Parti Yönetimi 1930 1943*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1983.

YETKİN Çetin, *Türkiye'de Tek Parti Yönetimi 1930-1945*, Altın Kitaplar Yayınevi, 1983.

YÖRÜK Hüseyin, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi*, C.1, Alternatif Düşünce Yayınevi, İstanbul, 2009.

ZÜRCHER Erik Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2000.

EKLER

EK-1: İnönü Zaferlerinin Hakimiyet-i Milliye ve Ulus gazetelerinde yıllara göre gösterilişi.

1921 **Birinci İnönü Zaferi** Gazetede yer almıştır. **İkinci İnönü Zaferi** 2-3 Nisan zafer kutlamaları hakkında bilgi verilmiştir.	**1922** **Birinci İnönü Zaferi** resmi törenle kutlanmıştır. 10 11 kanunsani gazetede yer almıştır. **İkinci İnönü zaferi** 31 Martta resmi törenle kutlanmıştır.	**1923** **Birinci İnönü Zaferi** gazetede yer almıştır ama Kutlama haberi bulunmamaktadır **İkinci İnönü Zaferi** gazetede küçük bir sütunda yer almıştır. Kutlanmamıştır.	**1924** **Birinci İnönü Zaferi** 10 Kânunusani de gazetede yer almıştır. Kutlama haberi bulunmamaktadır. **İkinci İnönü Zaferi** 1 Nisan da gazetede yer almıştır. Kutlama haberi bulunmamaktadır.	**1925** **Birinci İnönü Zaferi** 12 kanunsani de resmi törenle kutlanmıştır. **İkinci İnönü zaferi** Bir bilgiye rastlanmamıştır..	**1926** Kutlanan yıllardaki sayılarda gazetelerde bir haber yer almamıştır.
1927 **Birinci İnönü Zaferi** gazetede yer almıştır. **İkinci İnönü Zaferi** Bir bilgiye rastlanmamıştır.	**1928** Kutlanan yıllardaki sayılarda gazetelerde bir haber yer almamıştır.	**1929** **Birinci İnönü Zaferi** gazetede yer almıştır. Kutlama haberi bulunmamaktadır. **İkinci İnönü Zaferi** Bir bilgiye rastlanmamıştır.	**1930** **Birinci İnönü Zaferi** gazetede yer almıştır fakat kutlama haberi bulunmamaktadır. **İkinci İnönü Zaferi** Bir bilgiye rastlanmamıştır..	**1931** Kutlanan yıllardaki sayılarda gazetelerde bir haber yer almamıştır.	**1932** Kutlanan yıllardaki sayılarda gazetelerde bir haber yer almamıştır.
1933 Kutlanan yıllardaki sayılarda gazetelerde bir haber yer almamıştır.	**1934** **Birinci İnönü** Zaferi gazetede yer almıştır. Kutlandığına dair	**1935** **Birinci İnönü Zaferi** gazetede yer almıştır. Kutlandığına dair habere yer	**1936** Kutlanan yıllardaki sayılarda gazetelerde bir haber yer almamıştır.	**1937** Birinci İnönü Zaferi ile ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır. **İkinci**	**1938** Kutlanan yıllardaki sayılarda gazetelerde bir haber yer almamıştır.

	habere yer verilmemiştir. **İkinci İnönü Zaferi** Bir bilgiye rastlanmamıştır.	verilmemiştir. **İkinci İnönü Zaferi** Bir bilgiye rastlanmamıştır.		**İnönü Zaferi** 1 Nisan da gazetede yer almıştır. Kutlandığına dair habere rastlanmamıştır.	
1939 Birinci İnönü Zaferi 11 sonkanun günü tüm yurtta kutlanmıştır. **İkinci İnönü Zaferi** Gazetede yer almıştır, kutlanmamıştır.	**1940 Birinci İnönü Zaferi** Bir bilgiye rastlanmamıştır. **İkinci İnönü Zaferi** gazetede 31 Mart-3 Nisan arasında yer almıştır. Kutlanmıştır.	**1941 Birinci İnönü Zaferi** Hakkında bir bilgiye rastlanmamıştır. **İkinci İnönü Zaferi** 31 Martta kutlanmıştır. 1 Nisanda tören yapılmıştır. 2 Nisanda tören ayrıntıları verilmiştir. 3 Nisanda tören haberleri yapılmıştır. Tüm yurtta kutlanmıştır.	**1942 Birinci İnönü Zaferi** Gazetede bir tane makale çıkmıştır. Kutlama yapılmamıştır. İlk sayfada yer almamıştır. **İkinci İnönü Zaferi** 1 Nisan da tören yapılmıştır. 2 Nisan da ayrıntılarına yer verilmiştir.	**1943 Birinci İnönü Zaferi** 10 Ocakta tören programından bahsedilmez. 11 Ocakta kutlandığını öğreniriz. **İkinci İnönü Zaferi** 1 Nisanda tören yapılmıştır. 2 Nisan da ayrıntıları çıkmıştır. 9-10 Mayıs tazim töreni yapılmıştır.	**1944 Birinci İnönü Zaferi** 10 Ocakta gazetede yer almıştır ama kutlanmamıştır. **İkinci İnönü Zaferi.** 1 Nisan da kutlanmıştır. 2 Nisanda kutlama haberleri yer almıştır.
1945 Birinci İnönü zaferi 10 ve 11 Ocakta gazetede yer almıştır fakat kutlanmamıştır. **İkinci İnönü**	**1946 Birinci İnönü zaferi** 10 Ocak da gazetede yer almıştır. Kutlandığına dair habere rastlanmamıştır.	**1947 Birinci İnönü Zaferi** kutlanmamıştır fakat gazetede yer almıştır. **İkinci İnönü zaferi** 1 Nisan da tören yapılmıştır.	**1948 Birinci İnönü Zaferi** Bir bilgiye rastlanmamıştır. **İkinci İnönü Zaferi** 1 Nisanda tören yapılacağı	**1949 Birinci İnönü Zaferi** Bir bilgiye rastlanmamıştır. **İkinci İnönü Zaferi** 1 Nisan tarihinde tören ile	**1950 Birinci İnönü Zaferi** Gazetede yer almıştır. Kutlanmamıştır. **İkinci İnönü Zaferi** 1 Nisanda

zaferi 1 Nisanda kutlanmıştır. 2 Nisanda törenin ayrıntıları verilmiştir.	**İkinci İnönü Zaferi** 1 ve 2 Nisanda gazetede yer almıştır kutlanmıştır.		haber verilmiş ve tüm yurtta kutlanmıştır. 2 Nisanda törenin ayrıntıları paylaşılmıştır.	kutlanmıştır. 2 Nisan da törenin ayrıntıları yer almıştır.	kutlanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ORCID	0000-0003-0876-7102
Adı Soyadı	Hacer Koç
Doğum Yeri	Sakarya
Doğum Tarihi	10.03.1992

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Tarih

KATILDIĞI

Kurslar	
Projeler	

İLETİŞİM

Adres	Serdivan/Sakarya
E-mail	Hacercoach@gmail.com